

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut mezinárodních studií
Katedra ruských a východoevropských studií

Diplomová práce

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut mezinárodních studií
Katedra ruských a východoevropských studií

Hudba a nacionalismus na příkladu Marka Perkoviće Thompсона v Chorvatsku

Diplomová práce

Autor práce: Filip Čabrádek

Studijní program: Balkánská, euroasijská a středoevropská studia – navazující magisterské,
distanční forma

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29. 7. 2024

Filip Čabrádek

Bibliografický záznam

ČABRÁDEK, Filip. *Hudba a nacionalismus na příkladu Marka Perkoviće Thompsona v Chorvatsku*. Praha, 2024. 108 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D.

Rozsah práce: 135 670 znaků

Abstrakt

Diplomová práce *Hudba a nacionalismus na příkladu Marka Perkoviće Thompsona v Chorvatsku* se věnuje vztahu hudby a nacionalismu v textech chorvatského zpěváka Marka Perkoviće Thompsona v letech 1990–2013. Thompson se prosadil na chorvatské hudební scéně během války za nezávislost svými nacionalistickými písněmi. Svou popularitu si udržoval i po válce akcentováním nacionalistických témat spojených právě s boji za nezávislost. V jeho písních a vyjádřeních se lze setkat s četnými odkazy na ustašovský Nezávislý stát Chorvatsko či ideu tzv. Velkého Chorvatska. Cílem práce je na základě diskurzivní analýzy textů jeho písní, jazykových prostředků a výrazů analyzovat jeho tvorbu. Na základě této analýzy představit vývoj Chorvatska, chorvatské společnosti a nacionalismu v rámci chorvatské společnosti v období po roce 1990 do vstupu země do EU v roce 2013. Práce by měla zodpovědět několik základních otázek: Jaká témata jsou klíčová pro jeho tvorbu? Jak se jeho tvorba měnila v kontextu vývoje Chorvatska? A z obecného a širšího teoretického hlediska: Jak lze využít hudbu jako nástroj nacionalismu? Vycházím při tom z teze, že již od počátku své kariéry Thompson nastoluje nacionalistická témata, která mají rezonovat v chorvatské společnosti. Analýza jeho tvorby pak potvrzuje, že hudba může být důležitý nástroj nacionalismu.

Abstract

Master's thesis *Music and nationalism in the case of Marko Perković Thompson in Croatia* deals with the relationship between music and nationalism in the lyrics of the Croatian singer Marko Perković Thompson in the years 1990–2013. Thompson made his mark on the Croatian music scene during the War of Independence with his nationalist songs. He maintained his popularity after the war by nationalist themes songs connected with the struggle for independence. You can find numerous references to the Ustasha Independent State of Croatia or the idea of the so-called Greater Croatia in his songs and expressions. The aim of the thesis is to analyze his work based on the discursive analysis of the texts of his songs, language devices and expressions. Based on this analysis it presents the development of Croatia, Croatian society and nationalism within Croatian society in the period after 1990 until the country's entry into the EU in 2013. The work should answer several basic questions: What are key topics of his songs? How did his work change during the context of the development of Croatia? And from a general and broader theoretical

perspective: How can music be used as a tool of nationalism? The basic thesis is that from the beginning of his career Thompson raises nationalist themes that resonated in Croatian society. The analysis of his work then confirms that music can be an important tool of nationalism.

Klíčová slova

Marko Perković Thompson, hudba, nacionalismus, Chorvatsko, diskurz, válka za nezávislost

Keywords

Marko Perković Thompson, music, nationalism, Croatia, discourse, Homeland war

Title

Music and nationalism in the case of Marko Perković Thompson in Croatia

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Ondřeji Žilovi, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování diplomové práce.

Obsah

Úvod	2
1 Teoreticko-metodologická část	10
1.1 Nacionalismus	10
1.1.1 Hudba a nacionalismus	13
1.2 Diskurz	15
1.2.1 Diskurzivní analýza	17
2 Chorvatský nacionalismus	19
3 Vývoj Chorvatska po roce 1990	23
3.1 Válka za nezávislost	23
3.2 Poválečná Tuđmanova éra	26
3.3 Cesta do Evropské unie	29
4 Marko Perković Thompson	32
5 Tvorba Marka Perkoviće Thompsona	35
5.1 Tvorba během války za nezávislost	35
5.2 Tvorba v druhé polovině 90. let	39
5.3 Tvorba po smrti Tuđmana	43
6 Diskurz Thompsonových písní	53
6.1 Thompson a chorvatská společnost	62
Závěr	67
Summary	69
Použitá literatura	70
Teze Diplomové práce	78
Seznam příloh	80
Přílohy	81

Úvod

S tvorbou chorvatského zpěváka Marka Perkoviće Thompsona jsem se poprvé seznámil na své cestě do Chorvatska v roce 2009. V chorvatské televizi jsem zachytil jeho koncert plný rockové hudby proložené prvky tradiční lidové balkánské hudby. Vše vytvářelo směs chytlavé melodie a zajímavé scénické ztvárnění odkazovalo k chorvatské středověké minulosti. Jednalo se o koncert v Záhřebu v rámci turné k albu *Bilo jednom u Hrvatskoj*. Hudba mě natolik zaujala, že jsem následně sháněl jeho písně také prostřednictvím internetu a případně na dalších cestách do Chorvatska. Kromě hudebního ztvárnění jsem se pak začal zajímat také o to, co vlastně Thompson zpívá a o další detaily jeho hudební kariéry. Touto cestou jsem zjistil, že jeho texty jsou silně patriotické, plné historických odkazů k chorvatské středověké státnosti, lásce k vlasti či náboženských prvků. Thompsonovy texty se však nevyhýbají ani kontroverzím v podobě odkazů na fašistický válečný Nezávislý stát Chorvatsko (NDH). Proto je Thompson velmi problematickou osobností, kdy je kritizován pro své pro-fašistické postoje a oslavu krutého režimu válečného státu. Zároveň se jeho tvorba snoubí s aktuálními odkazy na současné politické dění v Chorvatsku. Právě toto mě na jeho textech zaujalo asi nejvíce. Tento veskrze osobní zájem mě přivedl k myšlence pokusit se postavit tvorbu Marka Perkoviće Thompsona do kontextu vývoje nezávislého Chorvatska po roce 1990.

Přestože to nemusí být na první pohled zcela zřetelné, tak politika a hudba mohou být silně propojeny. John Street, který zkoumal vztah politiky a hudby tvrdí, že tento vztah je obousměrný. Politika ovlivňuje hudbu například prostřednictvím kulturní politiky státu, zatímco hudba využívá politických vyjádření či různé politické akce.¹ Populární hudebníci mnohdy využívají svou oblíbenost právě k předávání svých politických názorů a pohledů. V tomto kontextu je možné vnímat také Thompsona a jeho nacionalismus. Tzn. vyhrocený nacionalismus počátku 90. let, který přinesl na Balkánský poloostrov kruté války. V případě Chorvatska nacionalismus usilující o samostatnost a nezávislost země vymezující se zejména vůči Srbům a jejich snahám ovládat území považované historicky za chorvatské. Nacionalismus odkazující na kulturní, jazykové tradice, ale i státní tradice Chorvatska ze středověku a podporující tradiční katolické náboženství často vymezené vůči srbskému pravoslavnému náboženství.

Klasický teoretik Benedict Anderson v tomto ohledu zmiňuje, že mezi formy kulturních

¹ John Street, *Music and Politics* (Cambridge: Polity Press, 2012), 5–6.

prostředků nacionalismu patří třeba poezie, próza, výtvarné umění či právě hudba.² Thompson získal popularitu na počátku 90. let 20. století právě svými nacionalistickými písněmi. Nacionalismus představoval v Chorvatsku v té době široce přítomný fenomén, na jehož základě byla vedena také tzv. válka za nezávislost. Ta byla důsledkem dramatických událostí spojených s rozpadem bývalé Jugoslávie a otázkou spojenou s postavením srbského obyvatelstva na území republiky Chorvatsko. Režim prezidenta Franjo Tuđmana podporoval a využíval nacionalismus pro spojení komunisticky a antikomunisticky orientovaných Chorvatů v boji za nezávislost.

Thompson začal tato témata využívat ve své hudební tvorbě na začátku 90. let minulého století. Nicméně akcentuje je v podstatě během celé své kariéry i po skončení této války. Součástí jeho tvorby jsou četné odkazy na slavnou chorvatskou minulost, ale také třeba na válečný ustašovský Nezávislý stát Chorvatsko či nacionalistickou ideu tzv. Velkého Chorvatska. Po smrti Tuđmana a změně vlády v zemi po roce 2000 jsou však tato témata reflektována v chorvatské společnosti více kontroverzně. Oslovuje tak především konzervativně, nacionalisticky orientovanou část této společnosti. Další část společnosti jej považuje za extremistu a v zahraničí jsou například problematicky přijímána jeho vystoupení pro chorvatskou diasporu, kdy je upozorňováno právě na jeho fašistické pozadí.

V období po konci vlády Tuđmana se pak Thompson otevřeně staví především na obranu odkazu veteránů války za nezávislost, mezi něž také patří. Aktivně vystupuje proti vydávání generálů Chorvatskem Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii v Haagu. V té souvislosti také často problematizuje otázku vstupu Chorvatska do Evropské unie. Jeho tvorba, písně a vyjádření tak mají silný politický přesah v kontextu vývoje Chorvatska po roce 1990. Právě proto je zajímavé sledovat jaká témata Marko Perković Thompson ve svých písních v jednotlivých obdobích nastoluje a blíže je v tomto kontextu analyzovat. Zároveň je toto téma vysoce aktuální v obecné rovině. Může sloužit jako případová studie vztahu hudby a politiky, resp. hudby a nacionalismu jako jedné z významných politických ideologií současnosti i nedávné minulosti.

Základním cílem práce je tedy představit a analyzovat tvorbu chorvatského zpěváka Marka Perkoviće Thompsona. Pokusím se vše začlenit do kontextu vývoje Chorvatska po roce 1990 do vstupu země do Evropské unie v roce 2013. Chorvatsko si totiž v tomto

² Benedict Anderson, *Představy společnosti: úvahy o původu a šíření nacionalismu* (Praha: Karolinum, 2008), 153.

období prošlo poměrně dramatickým vývojem. Nejprve uhájilo svou nezávislost a získalo kontrolu nad svým územím ve vlastenecké válce.³ V této souvislosti se následně potýkalo s poloprezidentskou a autoritářskou vládou prezidenta Tuđmana, který byl za stav demokracie v Chorvatsku kritizován i mezinárodním společenstvím, které jej dříve podporovalo. Po jeho smrti nastoupilo cestu demokratizace spojenou se směřováním do Evropské unie a dalších mezinárodních struktur. To bylo spojeno také s otázkou spolupráce s mezinárodními institucemi na vyšetřování zločinů války, což ale zpochybňovalo odkaz této války a v některých částech společnosti bylo zásadně odmítáno. Speciální pozornost budu věnovat spojení jeho tvorby s budováním národního státu a nacionalismem. Záměrem práce je také prozkoumat, jak Thompsonova tvorba rezonovala v chorvatské společnosti, a jakým způsobem se reflexe jeho tvorby proměňovala.

Základní otázky, kterými se pokusím zodpovědět cíle práce, budou tři. První z nich je stanovit jaká témata jsou klíčová pro jeho tvorbu? Zaměřím se také na genezi postupných proměn v těchto tématech. Jak se jeho tvorba měnila v kontextu vývoje Chorvatska? Zároveň pak bude možné tato zjištění určitým způsobem generalizovat. Zaměřil bych se totiž následně na obecný pohled na vztah hudby a nacionalismu. S tím je spojena otázka, jak lze využít hudbu jako nástroj nacionalismu? Pracovní hypotézou při tom bude, že Marko Perković Thompson zahájil svou kariéru na vlně nacionalismu v novém chorvatském státě, nacionalismus ve své tvorbě využíval pro nastolování příslušných témat v chorvatské společnosti a tato tematika jeho tvorby zůstala klíčová až do konce sledovaného období, tzn. do vstupu Chorvatska do Evropské unie. Zároveň se tak pokusím potvrdit teoretický přístup, že hudba může být jedním z nosných nástrojů nacionalismu také v dnešní moderní době.

Pro dosažení těchto cílů a zodpovězení otázek využiji metodu diskurzivní analýzy. Konkrétně diskurzivně-analytický přístup Ruth Wodakové. Ten umožní analýzu textů jeho písní, jazykových prostředků a používaných výrazů. Výhodou je, že se nezaměřuje pouze na samotný obsah textů, ale příslušná analýza se věnuje i tomu, jaké významy se těmito texty a promluvami vytváří. Díky ní je tak možné lépe zachytit dopad těchto sdělení na společnost, ale i snahy o nastolování určitých témat ve společnosti ze strany mluvčího – v tomto případě tedy Thompsona. Klíčovou výhodou takovéto analýzy je možnost dané

³ V chorvatském prostředí je označována jako Vlastenecká válka (v chorvatštině *Domovinski rat*) či Válka za nezávislost, zejména v srbském prostředí pak spíše jako občanská válka.

vyjádření poznat v určitém sociálním kontextu.⁴ Přístupů k diskurzivní analýze je větší množství. V práci budu nejvíce vycházet z přístupu diskurzivně-historické analýzy Ruth Wodakové. Konkrétně se tedy zaměřím na analýzu vyjádření a textů, které pak ustavují daný diskurz a jednotlivá nastolovaná témata.⁵

Práce je rozdělena do tří základních částí, které představují obecná teoreticko-metodologická část, kontextová část představující chorvatský vývoj po roce 1990 a analytická část zaměřující se právě na Thompsona a jeho tvorbu. Celkově jsem tedy téma rozdělil do šesti základních kapitol. První kapitola se bude věnovat právě teoreticko-metodologické stránce práce a představí základní pojmy jako jsou nacionalismus a vztah nacionalismu a hudby. V jejím rámci představím také pojem diskurz a samotnou diskurzivní analýzu jako hlavní metodu této práce. Druhá kapitola se pak zaměří na chorvatský nacionalismus a jeho vývoj v dějinách. Zachytí jeho specifika a charakteristiky některých témat. Další kapitola pak představí Chorvatsko a jeho vývoj po roce 1990. Zaměřím se v ní tedy na chorvatskou válku za nezávislost na počátku 90. let, následné období druhé poloviny 90. let pod Tuđmanovým vedením, a nakonec období po jeho smrti a další vlády, které nasměrovaly zemi ke vstupu do Evropské unie v roce 2013. Čtvrtá kapitola pak přináší základní představení Marka Perkoviće Thompsona. Jeho biografické údaje, hudební kariéru, ale také základní kontroverze s ním spojené. V klíčové páté části se pak budu věnovat jeho tvorbě a její analýze. Pro přehlednost bude rozdělena do tří podčástí korespondujících s rozdělením etap ve vývoji Chorvatska v tomto období. Závěrečná pasáž pak představí základní diskurz jeho tvorby a témat, které v tvorbě nastoluje. Pokusí se je analyzovat z pohledu základních otázek a cílů nastíněných v textu výše.

Pro splnění naznačených cílů využívám v práci širokou paletu primárních a sekundárních zdrojů. Vývoj Chorvatska po roce 1990 je v dnešní době již poměrně dobře prozkoumanou problematikou. Jako jedno z prvních témat byl reflektován především rozpad Jugoslávie. Dodnes patří mezi jednu z nejzdařilejších prací kniha Susan Woodward *Balkan tragedy*, která se zabývala především ekonomickými tématy.⁶ Pozornost ale byla nejčastěji věnována otázce nacionalismu v Titově Jugoslávii, po jeho smrti v 80. letech a dynamickému vývoji na přelomu 80. a 90. let. Denich otázku vzestupu nacionalismu

⁴ Martin Hájek, *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů* (Praha: SLON, 2014), 113.

⁵ Martin Reisingl a Ruth Wodak. „Diskurzivně-historický přístup (DHA)“, in *Methods of Critical Discourse Analysis*, eds. Ruth Wodak a Michael Meyer (2. přepracované vydání, přeložil Michal L. Hořejší. London: SAGE Publications, 2009), 152.

⁶ Susan L. Woodward, *Balkan tragedy: chaos and dissolution after the Cold War* (Washington: Brookings Institution Press, 1995).

spojuje se vzpomínáním na „uspané“ historické křivdy druhé světové války.⁷ Podobně také Hayden zmiňuje, že srbský a slovinský nacionalismus 80. let vedl k oživení diskuze o odkazu druhé světové války v Jugoslávii, která dále vířila nacionalismus.⁸ Otázka nacionalismu, ale i mýtů v post-jugoslávském Chorvatsku patří mezi frekventovaná témata prací dalších odborníků. Zmínit lze studii Marka Biondiche či Johna Lampea a Marka Mazowera.⁹ Alex J. Bellamy se tomuto tématu věnoval také s ohledem na historický kontext chorvatského nacionalismu.¹⁰

Celkovému vývoji postkomunistického Chorvatska se pak věnuje především Sabrina P. Ramet. Obvykle toto období dělí na Tuđmanovu fázi a následné období po roce 2000, kdy Chorvatsko nastoupilo cestu skutečné demokratizace a směr k evropské integraci.¹¹ Podobnou etapizaci vývoje Chorvatska využívám také ve své práci. Další autoři se pak zaměřují na určité vybrané aspekty v rámci tohoto vývoje. Příkladem může být studie o mýtu krále Zvonimira v historii Chorvatska a speciálně v tuđmanovském období.¹² Gordana Uzelak se pak uceleně věnovala a analyzovala otázku nacionalismu v ideologii Franjo Tuđmana.¹³ Jeho nacionalismus vymezený vůči externím i interním nepřátelům chorvatského národa je mobilizující ideologie, která měla ospravedlnit jeho politické kroky.¹⁴

V post-tuđmanovském období se pak akademická diskuze vede ohledně určitých aspektů chorvatské současnosti. Zajímavý fenomén tohoto období rozhodně představuje tzv. veteránské hnutí veteránů války za nezávislost s politickým pozadím usilujícím o

⁷ Bette Denich, „Dismembering Yugoslavia: Nationalist Ideologies and the Symbolic Revival of Genocide.“ *American Ethnologist*, Vol. 21, No. 2 (May, 1994): 367–390.

⁸ Robert M. Hayden, *From Yugoslavia to the western Balkans: studies of a European disunion, 1991-2011*. Leiden: Brill, 2013. Balkan studies library; vol. 7.

⁹ Mark Biondich, „We Were Defending the State: Nationalism, Myth, and Memory in Twentieth Century Croatia“, in *Ideologies and National Identities: The Case of Twentieth Century Southeastern Europe*, John R. Lampe a Mark Mazower, (eds.) (Budapest: Central European University Press, 2004), 54–81.

¹⁰ Alex J. Bellamy, *The formation of Croatian national identity: a centuries-old dream* (Manchester: Manchester University Press), 2003.

¹¹ Sabrina P. Ramet and Marius Sørberg, „Challenges facing Croatia since Independence (An Introduction)“, in *Croatia since independence: war, politics, society, foreign relations*. Sabrina P. Ramet, ed., Konrad Clewing, ed. and Reneo Lukić, ed. (München: R. Oldenbourg, 2008), 11–30 či Sabrina P. Ramet, „Politics in Croatia since 1990“, in *Croatia since independence: war, politics, society, foreign relations*. Sabrina P. Ramet, ed., Konrad Clewing, ed. and Reneo Lukić, ed. (München: R. Oldenbourg, 2008), 31–57 či Sabrina P. Ramet, „Politics in Croatia since 1990“, in *Central and Southeast European Politics since 1989*, Sabrina P. Ramet (ed.) (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 258–285.

¹² Ivo Žanić, „The Curse of King Zvonimir and Political Discourse in Embattled Croatia“. *East European Politics and Societies* 01 (1995): 90–122.

¹³ Gordana Uzelak „Franjo Tuđman’s Nationalist Ideology“, *East European Quarterly* 31(4), January 1998: 449–472.

¹⁴ *Ibid.*, 470.

návrat vlády HDZ.¹⁵ Často je také řešena problematika vývoje vztahů s Mezinárodním soudním tribunálem pro bývalou Jugoslávii. Příkladem je stať Vjeran Pavlaković.¹⁶ Později pak komplikovanost a složitost cesty Chorvatska do Evropské unie.¹⁷ Součástí těchto pohledů bylo i pátrání po důvodech nejistoty Chorvatů ohledně vstupu do EU.¹⁸

Otázky vývoje Chorvatska po roce 1990 jsou propojeny i s tématem populární hudby. Fenomén zpěváka Marka Perkoviće Thompsona není z pohledu odborného zájmu zcela opomíjen a existuje množství literatury, kterou lze k tématu nalézt. Na chorvatskou populární hudbu tohoto období včetně fenoménu Thompson se zaměřuje především Catherine Baker. Ve své nejkompexnější práci se Catherine Baker věnovala právě populární hudební scéně v Chorvatsku po roce 1991.¹⁹ Klíčovou roli zde hraje právě Marko Perković Thompson. Autorka jej řadí mezi významné, ale také kontroverzní, postavy patriotické části hudební scény v Chorvatsku. Kniha je založena na detailní analýze tehdejší hudební scény a antropologickém pozorování tří vybraných koncertů. Thompson je v ní vnímán jako nacionalistický zpěvák, který využívá hudbu k prezentaci diskurzu rozdělení chorvatské společnosti na pravé patrioty a nedůvěryhodné komunisty.²⁰ Ve své práci na toto zařazení Thompsona v rámci její analýzy chorvatské hudební scény navazují, ale detailněji se soustředím na samotného Thompsona. Jím nastolovaná témata v kontextu nacionalismu a také v souvislosti s politickým vývojem Chorvatska po roce 1990. Vzhledem k tomu, že kniha byla vydána již v roce 2010, tak v jejím výzkumu pokračují analýzou tvorby Thompsona po této době. Album *Ora et labora* z roku 2013 lze dokonce považovat za jedno z nejvíce politicky laděných alb tohoto autora.

Catherine Baker věnovala přímo Thompsonovi i jednu z dílčích studií *Myth, War Memory, and Popular Music in Croatia: The Case of Marko Perković Thompson*.²¹ Zde

¹⁵ Sharon Fisher, „Contentious politics in Croatia: the war veterans’ movement“, in *Uncivil society?: contentious politics in post-communist Europe*, Cas Mudde, ed. a Petr Kopecký, ed. (London: Routledge, 2003), 74–92.

¹⁶ Vjeran Pavlaković, „Better the Grave than a Slave: Croatia and the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia“, in *Central and Southeast European Politics since 1989*, Sabrina P. Ramet (ed.). (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 258–285.

¹⁷ Dejan Jović, „Croatia and the European Union: a long delayed journey.“ *Journal of Southern Europe and the Balkans*, Volume 8, Number 1, April 2006: 85–103.

¹⁸ Nebojša Blanuša, „Political Unconscious of Croatia and the EU: Tracing the Yugoslav Syndrome through Fredric Jameson’s Lenses.“ *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, Vol. 16, No. 2, 2014: 196–222.

¹⁹ Catherine Baker, *Sounds of the Borderland: Popular Music, War and Nationalism in Croatia since 1991* (New York: Ashgate Publishing), 2010.

²⁰ *Ibid.*, 211.

²¹ Catherine Baker, „Myth, War Memory, and Popular Music in Croatia: The Case of Marko Perković Thompson“, *Slovo* (Vol. 17, No. 1, Spring 2005): 19–32.

dochází k závěru, že hodnocení Thompsona je úzce spjato s hodnocením odkazu chorvatského prezidenta Tuđmana. Thompson má svou popularitu založenu na jeho odkaze a na mytizované podobě chorvatské historie preferující vojenské hodnoty a glorifikující minulost.²² Moje práce považuje Tuđmana za klíčového aktéra nacionalismu v Chorvatsku po rozpadu Jugoslávie a jeho odkaz v Thompsonově tvorbě také silně akcentuje. Také další její studie se věnují otázkám chorvatské hudební scény. Ve stejném duchu je Thompson zmiňován v souvislosti se změnami v hudbě v post-tuđmanovském Chorvatsku.²³ Mimo jiné na základě prací Catherine Baker analyzoval osobnost a tvorbu Thompsona také Tomislav Pletenac.²⁴ Ten dokazuje, jak kvalitně pracuje Thompson s mediálním diskurzem a vytváří svůj mýtus o obyčejném člověku, který se stal hvězdou díky válce podobně jako dnešní hvězdy využívají současné reality show.²⁵ Také na tuto práci navazuji v tom, že jako hlavní metodu práce jsem zvolil diskurzivní analýzu z toho důvodu, aby bylo možné detailně analyzovat Thompsonem nastolovaná témata.

Představení Thompsona, jeho biografii, ale i kontroverze zmiňuje ve své části knihy o hrdinech a celebritách střední a východní Evropy Neven Duvnjak.²⁶ Senjković a Dukić Thompsona zmiňují v souvislosti se svou analýzou kontroverzní pravicové nacionalistické hudební tvorby, která je volně přístupná na internetu.²⁷ Téma pravicové hudební tvorby v Chorvatsku je poměrně často reflektováno. Pozornost je věnována radikální neofašistické hudební scéně, ale také silně patriotické hudební produkci. Věnoval se tomu také Marko Rupčić právě na příkladu Marka Perkoviće Thompsona.²⁸ Catherine Baker zmiňuje Thompsona také v kontextu nostalgie fenoménu války za nezávislost v Chorvatsku.²⁹ Ten je silně přítomen zejména v jeho tvorbě po roce 2000. Z výčtu těchto prací je zřejmé, že Marko Perković Thompson představuje v chorvatské společnosti zajímavou osobnost. Na

²² Ibid., 31–32.

²³ Catherine Baker, „Popular Music and Political Change in Post-Tuđman Croatia: 'It's All the Same, Only He's Not Here?'“, *Europe-Asia Studies* (December 2010, Vol. 62, No. 10): 1741–1759.

²⁴ Tomislav Pletenac, „Accidental Celebrity? Constructing Fame in Postwar Croatia“. *Traditiones* 45 (1), 2016: 31–46.

²⁵ Ibid., 44–45.

²⁶ Neven Duvnjak, „Marko Perković Thompson. National hero or Croatia's troublemaker?“, in *Heroes and celebrities in Central and Eastern Europe*, István Povedák (ed.) (Szeged: Department of Ethnology and Cultural Anthropology, 2014), 186–198.

²⁷ Reana Senjković and Davor Dukić, „Virtual homeland? Reading the music on offer on a particular web page.“ *International journal of cultural studies*, Vol. 8(1): 44–62.

²⁸ Marko Stojanovska Rupčić, „Songs That Sound “Right”“ in *Gender and Far Right Politics in Europe*, Michaela Köttig, et al. (Springer International Publishing AG, 2016), 289–303.

²⁹ Catherine Baker, „Music, Media and Culture One Generation after Yugoslavia: Do we Still Need ‘Nostalgia’?“, in *The legacy of Yugoslavia: politics, economics and society in the modern Balkans*. Othon Anastasakis, ed. et al. (London: I.B. Tauris, 2020), 59–78.

jeho případové studii je možné analyzovat nacionalismus v Chorvatsku, ale i politický vývoj v zemi po roce 1990 včetně problematiky tzv. veteránského hnutí či následného směřování Chorvatska do Evropské unie. Právě v tomto se práce snaží doplnit dosavadní pohledy a reflexe osobnosti Marka Perkoviće Thompsona.

Analýza mé práce se přednostně zaměří na texty písní Marka Perkoviće Thompsona. Ty tedy budou základními primárními zdroji této práce. Texty skladeb lze dnes snadno dohledat na jeho oficiálních stránkách. Každé album má svou stránku s texty písní, které jsou na albu obsaženy.³⁰ Zároveň se zaměřím pro doplnění kontextu na využití některých rozhovorů s Thompsonem. Jedná se o rozhovor z roku 2009, který byl součástí oslavné publikace *Thompson u očima hrvatskih intelektualaca*.³¹ Další rozhovor z roku 2020 byl pak zveřejněn na jeho stránkách jako přetisk rozhovoru pro *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, který ale nebyl v listu zveřejněn.³² Pro zachování autentičnosti textů písní a jejich rýmů jsem se rozhodl všechny přepisy textů písní do práce převzít v původním chorvatském znění. Doplněn je český překlad. Všechny tyto překlady jsou mým původním překladem. Kompletní texty všech v práci použitých písní pak přikládám v příloze práce.

³⁰ Marko Perković Thompson, „Bilo jednom u Hrvatskoj“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/37-bilo-jednom-u-hrvatskoj> (staženo 25. března 2024); Marko Perković Thompson, „E moj narode“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/38-e-moj-narode> (staženo 24. března 2024); Marko Perković Thompson, „Geni kameni“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/40-geni-kameni> (staženo 16. března 2024); Marko Perković Thompson, „Moli mala“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/48-moli-mala> (staženo 20. února 2024); Marko Perković Thompson, „Ora et labora“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/36-ora-et-labora> (staženo 26. března 2024); Marko Perković Thompson, „Vjetar s dinare“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/39-vjetar-s-dinare> (staženo 16. března 2024); Marko Perković Thompson, „Vrijeme škorpiiona“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/41-vrijeme-skorpiiona> (staženo 25. února 2024).

³¹ Mate Kovačević, „M. P. Thompson: Ne će me zaustaviti!“, in *Thompson u očima hrvatskih intelektualaca: bilo je i to jednom u Hrvatskoj*, Josip E. Pečarić, ed. a Mate Kovačević, ed. (Zagreb: Fortuna, 2009), 18–31.

³² Marko Perković Thompson, „Neobjavljeni intervju M.P. Thompsona za novine Frankfurter Allgemeine Zeitung – hrvatski jezik“. Thompson – Službene stranice. 21. srpna 2020. <https://thompson.hr/blog/neobjavljeni-intervju-m-p-thompsona-za-novine-frankfurter-allgemeine-zeitung-hrvatski-jezik> (staženo 20. února 2024).

1 Teoreticko-metodologická část

Nejprve se pokusím v úvodní teoreticko-metodologické části své práce představit základní koncepty a metody, které budu využívat. Představím tedy základní náhledy na pojem nacionalismus úzce související s koncepty jako jsou národ či národní identita. Následně se zaměřím na vztah nacionalismu a hudby. Hudba totiž představuje jeden ze zajímavých kulturních prostředků nacionalismu.

V metodologické části se pak zaměřím na pojem diskurz, který je poněkud problematický svou šíří a nejednotností definic. Následně se budu věnovat diskurzivní analýze, jejím cílům a základním metodám. Podrobněji čtenáře seznámím s přístupy kritické diskurzivní analýzy a diskurzivně-historického přístupu.

1.1 Nacionalismus

Aby bylo možné správně vymezit pojem nacionalismus, tak je nutné zároveň definovat také pojmy související, kterými jsou národ či národní identita. Termín národ si prošel určitým vývojem již od 19. století. Naopak pojem nacionalismus je poměrně nový. Objevuje se v centru pozornosti vědců až po druhé světové válce. Definice nacionalismu je s pojmem národ poměrně silně provázána.

Pojem národ je ve většině jazyků odvozen z latinského výrazu *natio*. Jeho přebírání do jazyků pak přinášelo i odlišnosti ve vnímání jeho významu. V 18. století v angličtině tak *nation* znamenal obyvatelstvo žijící pod stejným panovníkem a stejnými zákony, zatímco ve francouzštině *la nation* k tomu přidával také společný jazyk. V němčině se pak *Nation* spojovalo se společnou kulturou, jazykem a minulostí.³³

Z tohoto pojetí se pak vyvinul první vědecký přístup ke konceptualizaci pojmu národ. Tzv. primordialismus vnímá národ jako danou kategorii lidského rodu objektivně definovatelnou dle kulturních, jazykových a případně dalších charakteristik.³⁴ V rámci tohoto pojetí existuje značné množství definic či mírně odlišných interpretací, ale všem je společné, že národ je vnímán jako daný fakt. Národy jsou považovány za následníky sociálních a rodinných uskupení z předmoderní doby, které subjektivně věří ve sdílenou

³³ Miroslav Hroch, *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů* (Praha: SLON, 2011), 16.

³⁴ *Ibid.*, 18.

historii a osud.³⁵

Tento přístup k definici pojmu národ je typický pro 19. století. Následně začal být stále více zpochybňován a prosazuje se jeho kritika. Je nahrazován tzv. modernistickým přístupem. Jeho východiskem je odmítnutí danosti národa. Například Gellner považuje přirozenost, vrozenost a božskou danost národů za mýtus.³⁶ Přichází s tvrzením, že národy jsou vytvářeny nacionalismem, což potvrzuje také Eric Hobsbawm. Ten tvrdí, že národy nevytvářejí státy a nacionalismus, ale naopak nacionalismus je předpokladem národů.³⁷

To jsou základní východiska modernistického přístupu ke konceptu národ. Často je spojován s konstruktivismem, protože většina jeho zastánců považuje národ za sociálně vytvářenou entitu. Mezi nejznámější a nejvlivnější takovéto definice patří specifikace národa Benedicta Andersona, který jej považuje za vytvářené imaginární společenství. Definuje tedy národ jako „politické společenství vytvořené v představách – jako společenství ze své podstaty ohraničené a zároveň suverénní.“³⁸ Z tohoto pohledu je tedy národ vytvářen v myšlenkách určité skupiny, která vnímá svou pospolitost. Tato skupina však není neomezená. Nejvyšším cílem takovéto pospolitosti je pak suverénní národní stát.

Od druhé poloviny 20. století se vědecké zkoumání národa a spory mezi primordialistickým a modernistickým přístupem z velké části přenášejí ke konceptu nacionalismu. Snahy o jeho zkoumání se objevily v americkém vědeckém prostředí v pracích Carltona Hayese a v následujících obdobích se jeho studium rozšiřovalo a byl vnímán jako obecný předpoklad existence národa.³⁹

Již v počátku definic nacionalismu se objevila problematika jeho vnitřního rozdělování na více skupin. Je patrná například u Hanse Kohna, který na Hayesovy práce navazoval. Kohn rozdělil nacionalismus na západní demokratický, liberální, racionální nacionalismus zaměřený na občanská práva. Na druhé straně pak „nezápadní“ nacionalismus definovaný kulturou a jazykem, který je reakční, mytologický, autoritativní a často také rasistický.⁴⁰ V tomto lze pak hledat základní problematiku definice nacionalismu, která spočívá v tom, zda je nacionalismus vnímán jako pozitivní či negativní charakteristika. Množství autorů

³⁵ Bellamy, *The formation of Croatian national identity*, 10.

³⁶ Ernest Gellner, *Národy a nacionalismus* (Praha: Josef Hříbal, 1993), 59–60.

³⁷ Eric J. Hobsbawm, *Národy a nacionalismus od roku 1780: program, mýtus, realita* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000), 15.

³⁸ Anderson, *Představy společenství*, 21.

³⁹ Hroch, *Národy nejsou dílem náhody*, 20–21.

⁴⁰ Miroslav Hroch, ed., *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů* (Praha: SLON, 2003), 15–16.

tak z důvodu této rozpolcenosti hledalo nějaké neutrální definice.

Škála definic nacionalismu je velmi široká. Začneme obecnou, základní definicí, jejímž příkladem je Lembergova definice. Podle ní je nacionalismus síla jednotící národní, případně kvazinárodní skupiny.⁴¹ Ta je sice poměrně neutrální, ale na druhou stranu příliš široká. Již zmiňovaný Ernest Gellner vnímal v počátku nacionalismus jako politickou zásadu shodnosti politické a národní jednotky, přičemž její porušování vyvolává hněv v podobě národnostního cítění a vyvolává národnostní hnutí.⁴² Naopak Balibar se pak držel dvou hodnotově odlišných stránek nacionalismu. Nacionalismus je dle něj formován láskou k lidem a podporuje jejich pospolitost, ale současně může být nespravedlivý, nenávistný a netolerantní.⁴³

Právě takto koncipované charakteristiky nacionalismu vyvolávají potřebu či snahy zachovat tento pojem jen pro negativní stránky nacionalismu, pozitivní stránky shrnout třeba pojmem patriotismus a hledat jiné pojmy pro neutrální definici. Dnes je často využíván termín národní identita. Podle Hrocha je základní výhodou konceptu národní identity, že je mravně neutrální a není nijak zprofanován politizovanou žurnalistikou.⁴⁴ Z hlediska tématu této práce se jeví jako nejpřesnější definice nacionalismu následující věta v rámci stati Kláry Vlachové a Blanky Řehákové. „V moderním státě se nacionalismem myslí národní ideologie, jejímž obsahem je idea zvláštního historického poslání národa, ospravedlnění jeho vzniku, teritoriálního zakotvení a kulturní jedinečnosti.“⁴⁵

S koncem studené války se mnohým odborníkům zdálo, že éra nacionalismu končí. Toto zdání však, mimo jiné, vyvrátil také konflikt v bývalé Jugoslávii. Ukázalo se, že fenomén nacionalismu je silně přežívající ideologií. Nacionalismus je neustále přítomen i v dnešních moderních demokratických státech. V teoretické rovině se tak spíše začala rozlišovat intenzita či různé formy nacionalismu. První formou je extrémní nacionalismus. Extrémní nacionalismus v bývalé Jugoslávii ukázal soužití národů (imaginárních společenství) jako nemožné a přetváří se na proces přinášející skutečné oběti, když je

⁴¹ Ibid., 75.

⁴² Gellner, *Národy a nacionalismus*, 12.

⁴³ Hroch, ed., *Pohledy na národ a nacionalismus*, 20.

⁴⁴ Hroch, *Národy nejsou dílem náhody*, 38.

⁴⁵ Klára Vlachová a Blanka Řeháková, "Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě", *Sociologický časopis* 40, č. 4 (2004), 490–491.

spojen s etnickou homogenizací ve formě etnických čistek.⁴⁶

V této podobě je nacionalismus spojen s konfliktem. Nacionalismus je však přítomen také v období bez vypjatého válečného konfliktu. Prokazuje to Michael Billig prostřednictvím konceptu banálního nacionalismu. Billig nemá na mysli banální ve smyslu bezvýznamného, ale naopak ve smyslu každodennosti nacionalismu. Billig jej definuje jako v rámci zavedených národů praktikované neustálé vyzdvihování národnosti a svého místa ve světě národů formou přirozeného, nenuceného a kontinuálního připomínání.⁴⁷ Je naprosto přirozenou a podprahovou součástí všedního života. Jako klasický příklad těchto ideologických zvyků banálního nacionalismu uvádí Billig státní vlajky vyvěšované na veřejných budovách ve Spojených státech.⁴⁸ Nicméně příkladem mohou být i další součásti našeho běžného života. Jak naznačím v práci dále, tak jedním z nich může být také hudba. Hudba v Chorvatsku po konci války za nezávislost plní úlohu projevu banálního nacionalismu běžného života.

1.1.1 Hudba a nacionalismus

Hudba a politika nejsou tak odlišná prostředí, jak by se mohlo na první pohled zdát. Hudbu jako populární kulturní fenomén nelze zcela oddělit od politického prostředí a politiky jako takové. Populární kultura a politika koexistují a tento vztah je založen na zájmu obou těchto stran.⁴⁹ John Street ve své knize *Music and Politics* dokládá, že vztah těchto dvou fenoménů je obousměrný. Politika může mít na hudbu vliv v podobě cenzury či hudební politiky státu, a naopak hudba může přispívat k vyjadřování politických idejí a organizování politických akcí.⁵⁰ Také další autoři se přiklání k pohledu na důležitost hudby pro politiku jako ideologické zbraně. Kontrola, manipulace, zákazy a cenzura jsou častými nástroji kulturního dohledu téměř v každé společnosti.⁵¹ V opačném vztahu stojí využití popularity interpreta. Hudebníci využívají svou popularitu pro komunikování politických idejí a hodnot.⁵² Hudba jako politické vyjádření není ničím výjimečným. John Street zmiňuje, že žánry jako blues, gospel, soul a hip-hop jsou téměř exkluzivně politické, ale zmiňuje také některé opery. Navíc se nejedná jen o čistě západní fenomén, ale mnoho bojů

⁴⁶ Robert M. Hayden, „Imagined Communities and Real Victims: Self-Determination and Ethnic Cleansing in Yugoslavia.“ *American Ethnologist*, Nov., 1996, Vol. 23, No. 4, 783–784.

⁴⁷ Michael Billig, *Banal nationalism* (London: SAGE Publications, 1995), 8.

⁴⁸ *Ibid.*, 6.

⁴⁹ John Street, *Politics and popular culture* (Cambridge: Polity Press, 1997), 3.

⁵⁰ Street, *Music and Politics*, 5–6.

⁵¹ Sabrina P. Ramet, „Rock: The Music of Revolution (and Political Conformity)“, in *Rocking the state: Rock music and politics in Eastern Europe and Russia*, Sabrina P. Ramet (ed.) (Boulder: Westview Press), 12.

⁵² Street, *Music and Politics*, 41–42.

o nezávislost v Africe či Jižní Americe je spojeno s politickou hudbou.⁵³ Dalo by se tedy říci, že politické vyjádření formou písně není celosvětově ničím neobvyklým.

Obecně pak lze souhlasit s názorem, že hudba je důležitým prvkem ve fungování celé společnosti. Ztotožnit se tedy s pohledem, že „hudba je mnohem více než jen dekorativní umění; je to mocné médium sociálního řádu.“⁵⁴ Z nastíněného je tedy zřejmé, že hudba je prostředkem, který může ovlivňovat chod celé společnosti a potažmo tedy také politiku. Zároveň je samozřejmě také opačně ovlivňována. V tomto směru mohou být příkladem různé změny dosavadního společenského řádu – revoluce. V nich hraje důležitou roli také hudba. Sabrina P. Ramet tvrdí, že hudba je mocnou silou sociální a politické změny, protože spojuje lidi ve stejné kolektivní zkušenosti.⁵⁵ Často je hudba také ve službách národa a nacionalismu.

Nacionalismus jako jeden z klíčových politických projevů posledních století nelze oddělit od hudby. Nacionalismus totiž může mít různé podoby a objevuje se v rámci nejrůznějších lidských činností. Již Benedict Anderson konstatuje, že existuje množství forem a kulturních produktů nacionalismu, ke kterým patří poezie, próza, výtvarné umění či hudba.⁵⁶ Podobně uvažuje také John Street. Nacionalismus je dle něj politický fenomén vyjadřovaný kulturními výrazy.⁵⁷ Kulturní prostředky jsou tedy nositelem nacionalismu a vzniká tak úzká vazba mezi nacionalismem a hudbou jako kulturním nástrojem.

Typickým příkladem použití hudby ve jménu národa a nacionalismu jsou národní hymny. Anderson tvrdí, že národní hymny jako příklad poezie a písní vytvářejí zážitek simultánnosti, která potlačuje jedince ve prospěch jednohlasnosti. To je pak reálným uskutečněním jeho společenství existujícího v představách.⁵⁸ Písně tedy mohou v praxi vyzívat a mobilizovat kolektivní identitu jedince. To potvrzuje také Simon Frith, který říká, že hudba zprostředkovává jedinečnou intenzivní subjektivní zkušenost kolektivní identity.⁵⁹ Je tedy ideálním nástrojem pro nacionalismus.

Často je hudební nacionalismus spojován s utvářením dichotomie „my vs. oni“. Využívání hudby pro nacionalistické vymezení „ostatních“ ve smyslu národa či etnické

⁵³ Ibid., 42–43.

⁵⁴ Tia DeNora, *Music in everyday life* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), 163.

⁵⁵ Ramet, „Rock: The Music of Revolution (and Political Conformity)“, 1.

⁵⁶ Anderson, *Představy společenství*, 153.

⁵⁷ Street, *Politics and popular culture*, 131.

⁵⁸ Anderson, *Představy společenství*, 157.

⁵⁹ Simon Frith, *Performing rites: on the value of popular music* (Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1996), 273.

skupiny je poměrně běžné zejména v případě válek, územních sporů či dalších národnostních konfliktů.⁶⁰ Typické je to tedy pro různé etno-nacionální konfliktní situace. Právě rozpad Jugoslávie je jednou z takových situací. Jak zmiňuje Naila Ceribašić, při rozpadu Jugoslávie a na počátku války byla hudba mocným nástrojem rozdílných diskurzů jednotlivých států.⁶¹ Konflikty v bývalé Jugoslávii a hudba v jednotlivých nástupnických státech jsou tak příkladem nástroje nacionalistického odlišování „my vs. oni“. V případě Chorvatska a chorvatského nacionalismu je jednoznačně vymezujícím prvkem Srbsko, resp. srbské obyvatelstvo. Chorvatský nacionalismus i chorvatská nacionalistická hudba takto spatřuje a vymezuje svého nepřítele v Srbech.

Hudba představuje pro ideologii nacionalismu jedinečný kulturní prostředek, protože dokáže oslovovat široké publikum. Nacionalismus není v hudbě přítomen jen v moderní době, ale jedná se o fenomén, který lze spatřovat již dříve v dějinách. Od přelomu 19. a 20. století jsou národní písně a hudební nacionalismus všudypřítomnou součástí nových nezávislých národů v Evropě.⁶² S moderními technologiemi pak narůstají také možnosti a dosah hudby a hudba se tak jeví jako ideální nástroj pro šíření nacionalistických idejí a sdělení v rámci společnosti. Nacionalizace mas hudbou byla umožněna technologickým pokrokem, který přinesl záznam a reprodukci hudby širšímu publiku, ale také masovou výrobu hudebních nástrojů.⁶³

Bohlman spatřuje tři základní body vztahu hudby a nacionalismu. Jsou jimi autonomie hudby jako umění maskující nacionalismus, nacionalismus hudbu trivializuje a usnadňuje tak její komunikaci v rámci širší populace, a také nebezpečně a destruktivně mobilizuje ve prospěch národního státu.⁶⁴ Je tedy zřejmá funkce hudby pro cíle budování národního státu. Vymezení se vůči jeho nepřítelům či sousedům. Bylo tomu tak i v případě ustavování nezávislého Chorvatska.

1.2 Diskurz

Jak jsem naznačil výše, tak jednoznačná definice národa i nacionalismu je poměrně

⁶⁰ Anton Shekhovtsov, „Music and the Other: an introduction“. *Patterns of Prejudice*, 2013, Vol. 47, Nos. 4–5, 331–332.

⁶¹ Naila Ceribašić, „Gender Roles During the War: Representations in Croatian and Serbian Popular Music 1991-1992.“ *Collegium Antropologicum* 19/1, 1995, 94.

⁶² Philip V. Bohlman, *The music of European nationalism: cultural identity and modern history* (Santa Barbara, California: ABC-Clio, 2004), 57.

⁶³ Shekhovtsov, „Music and the Other: an introduction“, 331.

⁶⁴ Bohlman, *The music of European nationalism*, 20.

obtížná. V případě definování diskurzu není tento problém o mnoho snazší.⁶⁵ Pokud bychom se spokojili s klasickým překladem, tak dojdeme k výrazům jako rozprava, promluva, pronesená řeč či traktát. To odráží dvě části tohoto slova – předponu dis ve smyslu roz a kurz jako běh řeči, tzn. „rozběhlá řeč“ či „řeč v akci“.⁶⁶ To do určité míry odráží dynamiku tohoto pojmu, ale raději si termín diskurz definujme více sofistikovaneji.

Většina autorů zabývajících se problematikou diskurzu se odkazuje na Michela Foucaulta, který je považován za významného propagátora tohoto konceptu a diskurzivní analýzy. Podívejme se tedy nejprve, jak definuje diskurz on. „Diskursem budeme nazývat skupinu výpovědí, pokud patří ke stejné diskursivní formaci; netvoří nekonečně opakovatelnou rétorickou či formální jednotku, jejíž objevení se či historické využití se může ohlašovat (a je-li to nutné, může být vysvětleno); je tvořen omezeným počtem výpovědí, pro něž může být definován soubor podmínek jejich existence.“⁶⁷ Diskurz je tedy omezený soubor výpovědí působících ve stejných podmínkách. Van Dijk pak uvádí, že diskurz je způsob použití jazyka, ale zahrnuje také kdo, proč, jak a kdy jazyk používá.⁶⁸ Samotné výpovědi existují tedy v určitém sociálním prostředí.

Jak naznačuje výše uvedený pohled, tak je vnímání diskurzu širší než jen samotná řeč a text. Existují totiž dva typy přístupů k diskurzu. Lingvistický přístup v něm vidí jakoukoliv řeč či text delší než věta, zatímco sociologické pojetí zahrnuje také sociální kontext v podobě Foucaultem zmiňovaných významových struktur, sociálních praktik, pravidel, vědění a moci.⁶⁹ Na toto dělení diskurzu upozorňuje také Jiří Nekvapil. Lingvistický přístup se zaměřuje zejména na vnitřní vztahy promluv a textů, zatímco druhý na externí souvislosti promluv nebo textů.⁷⁰ První přístup tedy běžně není považován za diskurzivní analýzu, ale spíše za analýzu obsahovou. Obsahová analýza se totiž zaměřuje, na rozdíl od analýzy diskurzivní, pouze na samotný text.⁷¹ Zároveň existuje velké množství přístupů k analýze diskurzu. Blíže si je představíme v následující podkapitole.

⁶⁵ V českém prostředí se lze setkat jak s výrazem diskurz, tak diskurs. Vycházejí z francouzského discours či anglického výrazu discourse.

⁶⁶ Martin Hájek, *Čtenář a stroj*, 114.

⁶⁷ Michel Foucault, *Archeologie vědění* (Praha: Herrmann & synové, 2016), 180.

⁶⁸ Teun Adrianus van Dijk, ed. *Discourse studies: a multidisciplinary introduction. Volume 1; Discourse as structure and process* (London: Sage, 1997), 2.

⁶⁹ Renáta Sedláková, *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky* (Praha: Grada, 2014), 430–431.

⁷⁰ Jiří Nekvapil, "Úvodem k monotematickému číslu „Analýza promluv a textů, analýza diskurzu“", *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 42, č. 2 (2006), 264.

⁷¹ Vít Beneš a Petr Drulák, ed., *Metodologie výzkumu politiky* (Praha: SLON, 2019), 255.

1.2.1 Diskurzivní analýza

Stejně jako je diskurz slovním novotvarem, je i diskurzivní analýza rozvíjející se kvantitativní metodou v sociálních vědách. Postupně se tak objevují nové přístupy analýzy, které jednotliví autoři využívají. Obecně však všechny přístupy spojují shodné cíle analýzy. Nejběžněji tedy diskurzivní analýza „znamená analýzu promluv, textů a ve foucaultovském smyslu i analýzu diskurzů.“⁷² Autoři zkoumají používaný jazyk v sociálním prostředí se snahou poznat subjektivní či sdílené významy.⁷³ V centru pozornosti tedy stojí významy psaného či mluveného jazyka a jejich ustavování. Poznání toho, jak významy vznikají či jsou interpretovány v daném sociálním kontextu.⁷⁴ Již z tohoto výčtu je zřejmé, že pole zkoumání diskurzivní analýzy je poměrně široké a stejně tak i jednotlivé přístupy k zpracování takové analýzy.

Za hlavní přínos diskurzivní analýzy lze považovat především její široký záběr a multidisciplinaritu. V jejím středu stojí společnost a lidé. Jejím klíčovým posláním či úkolem je analýza významotvorných aktivit, tzn. jak lidé sami konstruují významy okolního světa.⁷⁵ Foucault vnímá diskurz jako něco, co umožňuje vědění o nějakém jevu a následné mocenské působení tohoto vědění.⁷⁶ Diskurz tak tedy utváří mocenské vztahy ve společnosti. Naopak slabiny je třeba vidět v určité metodologické neuspořádanosti s množstvím různých přístupů a také již naznačené nejasnosti pojmu diskurz. Jednotlivé přístupy diskurzivní analýzy odlišně vymezují pojem diskurz a z toho se odvíjí „metodologická pluralita“ diskurzivní analýzy.⁷⁷

Velké množství metod a přístupů přispívá k určité nepřehlednosti a neujasněnosti postupů analýzy. V jejich kategorizaci se neshodnou ani mnozí autoři. Nekvapil zmiňuje šest výzkumných tradic, kterými jsou: konverzační analýza a etnometodologie, interakční sociolingvistika a etnografie komunikace, diskurzivní psychologie, kritická analýza diskurzu a kritická lingvistika, bachtinovský výzkum, foucaultovský výzkum.⁷⁸ Sedláková pak hovoří o třech základních proudech. Etnometodologický přístup analýzy výpovědí, které představují metody diskurzivní psychologie či konverzační analýzy, na širší významy zaměřený lingvistický přístup kritické diskurzivní analýzy a sociologicko-politický či post-

⁷² Nekvapil, "Úvodem k monotematickému číslu „Analýza promluv a textů, analýza diskurzu“, 263.

⁷³ Beneš a Drulák, ed., *Metodologie výzkumu politiky*, 277.

⁷⁴ Hájek, *Čtenář a stroj*, 113.

⁷⁵ Beneš a Drulák, ed., *Metodologie výzkumu politiky*, 294.

⁷⁶ Hájek, *Čtenář a stroj*, 117.

⁷⁷ Beneš a Drulák, ed., *Metodologie výzkumu politiky*, 294–295.

⁷⁸ Nekvapil, "Úvodem k monotematickému číslu „Analýza promluv a textů, analýza diskurzu“, 265.

strukturální přístup. Podle autorky však mnohé práce jsou na pomezí těchto přístupů.⁷⁹

Podrobněji se zaměřím na oblast kritické diskurzivní analýzy a diskurzivně-historický přístup spojený se jménem rakouské odbornice Ruth Wodakové. Kritická diskurzivní analýza v sobě spojuje sociální a lingvistickou analýzu, přičemž zdůrazňuje diskurz jako princip udržování nerovnosti v rozdělení moci ve společnosti.⁸⁰ Autoři pracující s tímto přístupem se obvykle odkazují na teorii marxistické tzv. Frankfurtské školy. Další z významných představitelů kritické diskurzivní analýzy Norman Fairclough odkazuje na Foucaulta, když zdůrazňuje konstitutivní povahu diskurzu, propojenost diskurzivní praxe, její mocenskou a politickou povahu a závislost sociální změny na změně diskurzivní praxe.⁸¹

Metoda používaná Ruth Wodakovou ke kritické diskurzivní analýze je často označována jako diskurzivně-historický přístup.⁸² Wodaková se soustředí na odhalení konkrétního obsahu a témat diskurzu, diskurzivní strategie a analyzuje jazykové prostředky a konkrétní vyjádření.⁸³ Je tedy evidentní, že propojuje zkoumání diskurzu s detailní analýzou jazykových prostředků v rovině blízké lingvistické analýze. Další z autorů Teun A. van Dijk pak zdůrazňuje roli kognice. Zaměřuje se na vnímání diskurzů a jejich sociální reprezentaci v myslích aktérů.⁸⁴ Van Dijk také definoval způsob, jakým jsou v diskurzivních mediálních reprezentacích vytvářeny rozdíly mezi vlastní sociální skupinou a ostatními. Tzv. ideologický čtverec je založen na vyzdvihování pozitivních vlastností a jednání vlastní skupiny, zdůrazňování negativních vlastností ostatních, potlačování negativních vlastností vlastní skupiny a snižování pozitivního jednání ostatních.⁸⁵ Teun A. van Dijk využíval tento postup především při zkoumání sociálních fenoménů jako je rasismus. Nicméně takovýto princip vytváření mediálního diskurzu platí i v případě nacionalismu a vymezení jednoho národa vůči jiným. Jistě lze tedy tento přístup aplikovat i v této práci.

⁷⁹ Sedláková, *Výzkum médií*, 428–429.

⁸⁰ Hájek, *Čtenář a stroj*, 121.

⁸¹ Nekvapil, "Úvodem k monotelematickému číslu „Analýza promluv a textů, analýza diskurzu“, 264–265.

⁸² Lze se setkat se zkratkou DHA.

⁸³ Reislgl a Wodak. „Diskurzivně-historický přístup (DHA)“, 152.

⁸⁴ Sedláková, *Výzkum médií*, 447.

⁸⁵ *Ibid.*, 450.

2 Chorvatský nacionalismus

V Chorvatsku se nacionalismus a moderní národní hnutí vyvíjelo obdobně jako u dalších malých slovanských národů především od konce 18. století a posléze v 19. století. Toto hnutí je od počátku spojeno s odkazem středověkého chorvatského státu. Moderní chorvatská národní identita a ideologie nacionalismu v Chorvatsku pramení z historického práva, které tvrdí, že středověké chorvatské království neztratilo svou nezávislost ani unii s Uhry v roce 1102 a ani spojením s Habsburky v roce 1527. Dalšími faktory, se kterými pracuje je reflexe vztahu k početnějším Maďarům a Němcům a k srbské minoritě.⁸⁶

První období intenzivnějšího národního uvědomování je spojeno s hnutím tzv. ilyrismu. To vycházelo z tradice chorvatského historického práva při existenci společného jihoslovanského jazyka, kultury a národa.⁸⁷ Je spojeno se jménem chorvatského spisovatele, jazykovědce a politika Ljudevita Gaje. Principy hnutí byly založeny na obraně Chorvatů spojením s dalšími jihoslovanskými národy proti Němcům a zejména Maďarům. Cíl představovalo znovuspojení rozdělených chorvatských historických území. Jako problematické se ale ukazovalo odmítání společného jazyka ze strany Srbů a Slovinců.⁸⁸

Po porážce revoluce 1848 se pak následně chorvatská národní politika více rozchází s původním ilyrismem a rozděluje se do jakýchsi dvou základních proudů. První proud je spojen se jménem Josipa Juraje Strossmayera a jeho následníků. V podstatě pokračovali v myšlenkách jihoslovanské vzájemnosti. Strossmayerova Národní strana podporovala kulturní jugoslavismus respektující odlišnost Srbů v Chorvatsku, ale jejich odmítnutí jako „politického národa“.⁸⁹ Klíčové je při tom zachování co nejširšího národního hnutí a tím se postavit rakousko-uherské politické nadvládě nad Chorvatskem.⁹⁰ Druhý proud pak zosobňuje Ante Starčević. Jeho přístup je naopak založen na odmítnutí ilyrismu či jugoslavismu. Starčevićova Strana práva prosazovala chorvatskou státní a národní historii, autentický jazyk a radikální chorvatský nacionalismus.⁹¹ Odmítali konstruktivní politiku, kterou označovali za kolaboraci s Vídní či Budapeští a prosazovali myšlenku nezávislosti Velkého Chorvatska zahrnující dnešní Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu a Slovinsko.⁹²

⁸⁶ Biondich, „We Were Defending the State“, 55.

⁸⁷ Miroslav Šesták, „Jazykový aspekt utváření chorvatské národní identity v 19. století“, *Slovanský přehled*, 89, č. 4 (2003), 506.

⁸⁸ *Ibid.*, 506.

⁸⁹ Biondich, „We Were Defending the State“, 56.

⁹⁰ Marcus Tanner, „Illyrianism and the Croatian Quest for Statehood“, *Daedalus*, Summer, 1997, Vol. 126, No. 3, A New Europe for the Old? (Summer, 1997), 55.

⁹¹ Šesták, „Jazykový aspekt utváření chorvatské národní identity v 19. století“, 508.

⁹² Biondich, „We Were Defending the State“, 56.

V těchto dvou rovinách se pak chorvatský nacionalismus do značné míry pohybuje po celé dvacáté století.

Období jugoslavismu, spatřované jako východisko z rakouské, resp. uherské nadvlády, je s postupujícím rostoucím centralismem Srbů v Království Srbů, Chorvatů a Slovinců stále více kritizováno ze strany pokračovatelů Starčevićových myšlenek. Josip Frank přenesl Starčevićovi záměry do 20. století a doplnil je o zásadní antisrbství.⁹³ Jedním z pokračovatelů těchto nacionalistických prvků je pak Ante Pavelić. Ten je spojen s kontroverzním a nejtíživějším obdobím v historii Chorvatska během druhé světové války. Pavelićovi ustašovci utvořili stát pod názvem Nezávislý stát Chorvatsko (NDH)⁹⁴ pod německou kuratelou. Tento loutkový stát a jeho režim je charakterizován především násilím, které rozpoutal vůči židovskému a srbskému obyvatelstvu na svém území. Ustašovské hnutí bylo charakteristické svou netolerancí vůči Srbům, antikomunismem s klíčovou rolí chorvatské státnosti spojené s myšlenkou historického tzv. Velkého Chorvatska.⁹⁵ Pavelićovi ustašovce tak lze podle Bellamyho považovat za první chorvatské nacionalisty vycházející z nacionalismu založeného na etnických základech.⁹⁶

Poválečná Jugoslávie pak byla postavena na vítězství komunistických partyzánů nejen nad německou okupací, ale také nad nacionalismem jednotlivých národů. Obyvatelstvo nacionálně smířlivou politiku komunistů pod vedením Josipa Broze Tita vítalo, protože přineslo po vypjaté válečné vřavě národnostní klid. Jihoslovanská země postavená na federativní rovnosti národů potlačovala nacionalistické projevy. Jak konstatuje Denich tak „genocida druhé světové války byla efektivně pohřbena – spolu se svými oběťmi (...)“⁹⁷ Výjimku v tomto případě tvoří v Chorvatsku počátek 70. let 20. století. Místní politici a intelektuálové využili ekonomické požadavky společenského vzednutí tzv. chorvatského jara⁹⁸ k oživení myšlenek chorvatské státnosti vůči federálnímu principu Jugoslávie.⁹⁹ Nicméně toto hnutí a chorvatské vedení bylo v té době Titem ještě rezolutně potlačeno.

V Titově Jugoslávii se tedy dlouho dařilo potlačovat etnické rozpory, ale možná právě proto pak vypukly nacionalistické rozepře mezi národy Jugoslávie v poslední třetině dvacátého století s větší intenzitou. V Chorvatsku se zdála situace v 80. letech dlouho

⁹³ Tanner, „Illyrianism and the Croatian Quest for Statehood“, 59.

⁹⁴ V chorvatštině *Nezavisna Država Hrvatska*,

⁹⁵ Biondich, „We Were Defending the State“, 60.

⁹⁶ Bellamy, *The formation of Croatian national identity*, 51.

⁹⁷ Denich, „Dismembering Yugoslavia“, 367.

⁹⁸ Masové hnutí, které je v chorvatštině označováno jako *masovni pokret* či zkráceně *maspok*.

⁹⁹ Denich, „Dismembering Yugoslavia“, 371.

klidná. Traumatizující potlačení *maspoku* předznamenalo opatrnost chorvatských komunistů v národnostních otázkách v tomto období.¹⁰⁰ Nicméně nárůst srbského nacionalismu v Jugoslávii a rozporů mezi republikami rozdmýchával také chorvatské národnostní emoce. Prvotní oživení nacionalismu spojené se zkoumáním starých historických křivd je spojeno především s intelektuály v Srbsku a Slovinsku.¹⁰¹ V reakci na vzestup srbského nacionalismu také chorvatští intelektuálové a političtí představitelé začali postupně využívat nacionalistickou rétoriku a započalo vzájemné obviňování a reminiscence na hrůzy druhé světové války. Odhalování masakrů Chorvatů vůči Srbům a komunistů vůči Chorvatům z občanské války let 1941–1945 hrálo na začátku 90. let významnou roli v budování nacionalismu v Jugoslávii.¹⁰²

Čerstvý politický pluralismus umožněný místními komunisty vynesl po volbách v roce 1990 do čela republiky Franjo Tuđmana a jeho hnutí HDZ.¹⁰³ To primárně usilovalo o národní chorvatský stát. Chorvatsko by se změnilo z občansky definované republiky Chorvatů a Srbů v Chorvatsku na národní stát chorvatského konstitučního národa a Srbové by se stali menšinou.¹⁰⁴ To zase naopak rozpoutávalo separatismus Srbů, kteří naopak nechtěli žít v nezávislém chorvatském státě jako menšina a chtěli zůstat ve svazku s Jugoslávií spojeni s mateřským Srbskem. Odpovědí však bylo jen další vzednutí chorvatského nacionalismu a vytvořil se jakýsi pomyslný kruh vzájemné nedůvěry a obviňování. Klíčovou roli v rámci chorvatského nacionalismu tohoto období sehrál právě Tuđman a jeho HDZ. Právo Chorvatska na nezávislou existenci stavěl na historické státnosti země a nezřikal se ani odkazů na zmíněný dříve tabuizovaný chorvatský válečný stát. Ten označoval za vyjádření touhy chorvatského národa po samostatnosti.¹⁰⁵ Toto zpochybňování a snižování významu zločinů válečného chorvatského státu dalo prostor pro návrat NDH do obecného povědomí a také dále znepokojovalo srbské obyvatelstvo v Chorvatsku odkazy druhé světové války.

Tuđmanova ideologie využívala původní myšlenky chorvatských nacionalistů. Stal se populární právě díky své nacionalismem prostoupené snaze o ustavení moderního

¹⁰⁰ Boris Mosković, *Mezi Titem a Tuđmanem: Chorvatsko v letech 1989-1990* (Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2017), 29.

¹⁰¹ Hayden, *From Yugoslavia to the western Balkans*, 26.

¹⁰² *Ibid.*, 33.

¹⁰³ Politické hnutí v chorvatštině *Hrvatska demokratska zajednica* či v českém překladu *Chorvatské demokratické společenství*.

¹⁰⁴ Denich, „Dismembering Yugoslavia“, 377.

¹⁰⁵ Biondich, „We Were Defending the State“, 70.

samostatného chorvatského státu. Zejména díky své roli zakladatele nezávislého Chorvatska. Velmi přesvědčivě působil také svým charismatem a rétorickými schopnostmi. Ovládl politický a společenský život nového státu, vytvořil polo-prezidentský režim a postavil se do role „otce“ chorvatské státnosti. Alex Bellamy označuje Tuđmanovu ideologii jako „franjoism“. Spočívala v překonání rozporů národa, překlenutí rozdílů mezi extrémny v podobě fašistů a komunistů včetně sblížení s Chorvaty z diaspory.¹⁰⁶ Takto se podařilo překonat Chorvatsku válku o jugoslávské dědictví a ustavit samostatný, nezávislý stát. V 90. letech dvacátého století se tedy mj. díky Tuđmanovi ukázalo, že původní Starčevićův cíl nezávislé státnosti stále žije a je možný.¹⁰⁷ V následujících částech se pak zaměřím právě na nacionalismus a jeho projevy v novém současném chorvatském státě po rozpadu Jugoslávie.

¹⁰⁶ Bellamy, *The formation of Croatian national identity*, 67.

¹⁰⁷ Tanner, „Illyrianism and the Croatian Quest for Statehood“, 61.

3 Vývoj Chorvatska po roce 1990

Pro představení kontextu pro téma své práce se na následujících řádcích pokusím nastínit vývoj Chorvatska a chorvatské společnosti po roce 1990. Ten byl do značné míry velmi turbulentní, charakterizovaný několika zlomy, které představím. Pád komunismu přinesl v Jugoslávii vzednutí nacionalistických vášní, které nakonec znamenaly rozpad tohoto federativního státu. Tento rozpad doprovodila a orámovala krutá a krvavá občanská válka.

3.1 Válka za nezávislost

Ze zpětného pohledu se jako klíčová událost vývoje bývalé Jugoslávie jeví smrt významné autority a politického činitele tohoto státu – Josipa Broze Tita. Zejména v druhé polovině 80. let se „jeho“ stát ponořil do hluboké ideologické, politické, ale i ekonomické krize. Systém spojený s federativní ústavou z roku 1974 se ukázal jako těžkopádný a své zájmy stále více prosazovaly jednotlivé republiky a autonomní oblasti. Prosazování ekonomických požadavků vlastních republik vyplývalo do značné míry z jejich odlišné ekonomické úrovně, kterou se nikdy nepodařilo sjednotit. Vše bylo spojeno ruku v ruce s nacionalismem, který nové politické elity jednotlivých národů využívaly jako náhradu ideologie komunismu.

Socialistická republika Chorvatsko byla určitou výjimkou mezi nacionalismem poznamenanými jugoslávskými republikami druhé poloviny 80. let. Tato epocha v dějinách republiky je mnohdy označovaná jako „chorvatské mlčení“.¹⁰⁸ Termín označuje opatrný a nevýrazný přístup chorvatských komunistů k národnostní otázce spojený s traumatem událostí „chorvatského jara“ na počátku 70. let. V 80. letech bylo pro republikové komunistické vedení typické úzkostlivé vyhýbání se jakýmkoliv nacionalistickým kontroverzím.¹⁰⁹ Skrytě však v republice rostla pluralita názorů a pohledů na politickou budoucnost země. Nakonec se samotní chorvatští komunisté rozhodli otevřít prostor pro další politické subjekty. V prosinci 1989 se sjezd Svazu komunistů Chorvatska vyslovil pro systém více politických stran a vytvořil prostor pro legální fungování dalších politických stran.¹¹⁰ Velmi brzy se mezi těmito subjekty vyprofilovalo dominantní uskupení okolo Franjo Tuđmana – Chorvatské demokratické společenství (HDZ).

¹⁰⁸ Mosković, *Mezi Titem a Tudmanem*, 35.

¹⁰⁹ *Ibid.*, 29–35.

¹¹⁰ Jan Rychlík, „Chorvatsko“, in *Státy západního Balkánu v uplynulém čtvrtstoletí a perspektivy jejich vývoje*, Jan Pelikán, et al (Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016), 232.

HDZ začala významně převyšovat další založené strany v číslech členské základny. Zatímco sociální liberálové (HSLŠ) deklarovali maximálně tisíce členů, tak HDZ udávala na přelomu roku 1989 a 1990 údaje pohybující se v řádech 100 až 150 tisíc členů.¹¹¹ V tomto ohledu se jí tedy mohl rovnat jen dosud monopolní Svaz komunistů Chorvatska. S blížícími se volbami pak přitažlivost této strany dále sílila. Před volbami vykrytalizovaly tři silné bloky. Koalice národního porozumění v čele s představiteli chorvatského jara jako středové sdružení, levicoví komunisté přejmenovaní na Svaz komunistů Chorvatska – Strana demokratických přeměn pod vedením Ivici Račana a pravicová HDZ jako favorit voleb.¹¹² Nacionalistická rétorika strany a její program transformace Jugoslávie na konfederaci s právem na sebeurčení u části chorvatské veřejnosti silně rezonovala.¹¹³ Franjo Tuđman jako někdejší generál jugoslávské armády, historik a „Titův vězeň“ dokázal svým nacionalistickým programem oslovit značné množství chorvatské společnosti před volbami v roce 1990.

V jarních volbách dokázala HDZ zvítězit. Volební zákon vycházel z voleb do tří komor a zaváděl většinový systém s existencí volebního obvodu, ve kterém se poslanec volil. Kde nebylo dosaženo nadpoloviční většiny hlasů, tak se konalo ještě druhé kolo.¹¹⁴ Zákon se ukázal jako problematický právě z tohoto většinového hlediska. HDZ obdržela v republikových volbách 42 % hlasů, ale vytěžila především ze špatně napsaného volebního systému. Strana tak získala klíčové pozice, přičemž Franjo Tuđman se stal předsedou předsednictva republiky.¹¹⁵ Otevřela se tak cesta pro snahy o nezávislost země na Jugoslávii. Spolu se Slovinskem se Chorvatsko nejvíce zasazovalo o odchod z tohoto jihoslovanského svazku či minimálně volné konfederativní uspořádání. Na rozdíl od Slovinska však představovala významný problém velká srbská komunita, která usilovala o zachování svazku se Srbskem.

Nové chorvatské vedení v čele s Tuđmanem nečinilo nic k uklidnění srbského obyvatelstva. Naopak některé výroky a kroky situaci spíše komplikovaly a vyhrocovaly. Sám Tuđman označil například válečný chorvatský stát nejen za kolaborační a fašistický útvar, ale také za vyjádření touhy chorvatského národa po státnosti.¹¹⁶ Snahy o ustavení

¹¹¹ Mosković, *Mezi Titem a Tuđmanem*, 194.

¹¹² Jan Rychlík a Milan Perencević, *Dějiny Chorvatska* (Vydání třetí. Praha: NLN, 2020), 363.

¹¹³ Rychlík, „Chorvatsko“, 230.

¹¹⁴ Rychlík a Perencević, *Dějiny Chorvatska*, 363.

¹¹⁵ Miroslav Šesták, et al. *Dějiny jihoslovanských zemí* (2. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009), 571–572.

¹¹⁶ Rychlík, „Chorvatsko“, 237.

národního státu Chorvatů měly být potvrzeny novou ústavou, která by ale z místního srbského obyvatelstva učinila jen národnostní menšinu. Obavy Srbů z druhořadého postavení a ztráty vazby na Srbsko zesilovaly jejich mobilizaci a radikalizaci. To bylo umocněno obavami z návratu hrůz druhé světové války, jejíž odkaz se v pohledech Srbů zhmotňoval v mnoha symbolech a činech nové vlády. Vše tedy přecházelo z otázky postavení srbského národa v republice spíše do roviny obav o další existenci srbského obyvatelstva v Chorvatsku. Toto období vyvrcholilo otevřenou vzpourou vůči novému režimu. Spouštěčem bylo odmítnutí nových policejních uniforem v Kninu, které pokračovalo zablokováním silničních a železničních tras a vyhlášením válečného stavu. Tato vzpoura se začala šířit do dalších srbských oblastí v Chorvatsku.¹¹⁷ Srbové v Chorvatsku byli mocně podporováni ve svém odporu také z Bělehradu.

Chorvatsko však postupovalo na své cestě k samostatnosti. Dalším krokem bylo schválení nové ústavy. Chorvatský parlament (*Sabor*) schválil v prosinci 1990 ústavu samostatného státu, která ustavila veškeré nechorvatské obyvatelstvo do postavení menšiny.¹¹⁸ V reakci na přijetí této ústavy Srbové vytvořili své autonomní oblasti. Již existující, Srby ovládané, oblasti se zformovaly do tzv. autonomních oblastí a byla ustavena samostatná srbská vláda.¹¹⁹ Tyto oblasti s podporou Jugoslávské lidové armády (JLA) vymezily své hranice a proti nim Chorvaté narychlo zformovali Sbor národní gardy, protože nemohli využít dříve odzbrojené jednotky Teritoriální obrany (TO).¹²⁰ Vypukla tak válka, ve které se Chorvaté snažili získat znovu kontrolu nad rebelujícími oblastmi. Tuđman se pokoušel sjednotit chorvatské obyvatelstvo proti rebelujícím Srbům, a ještě více vyhrotil nacionalistické výpady. Válka začala v roce 1991 a v Chorvatsku je označována jako vlastenecká válka, i když je často spíše používán termín „občanská válka“.¹²¹ Je provázena masovými zločiny jako obléhání města Vukovar, vypalování obcí, zabíjení zajatců, civilistů či vyhánění obyvatelstva.¹²²

Situace byla pro chorvatské vedení krajně nepříznivá. Polovojenská Národní garda nebyla schopna získat kontrolu nad územím Srbů, které podporovala JLA. Tuđmanovi se

¹¹⁷ Marcus Tanner, *Croatia: a history from the Middle Ages to the present day*. Fourth edition. New Haven: Yale University Press, 2019.

¹¹⁸ Rychlík a Perencević, *Dějiny Chorvatska*, 371.

¹¹⁹ *Ibid.*, 371.

¹²⁰ Marko Attila Hoare, „The War of Yugoslav Succession“, in *Central and Southeast European Politics since 1989*, Sabrina P. Ramet (ed.) (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 118.

¹²¹ Rychlík a Perencević, *Dějiny Chorvatska*, 378.

¹²² *Ibid.*, str. 378–380.

sice podařilo získat přízeň mezinárodního společenství a na přelomu let 1991 a 1992 mezinárodní uznání, neměl ale pod kontrolou téměř třetinu území státu. Armáda byla teprve budována. Přesto mezinárodní uznání posílilo Tuđmanovu pozici na chorvatské politické scéně. Tuđman a jeho HDZ vládli s podporou obyvatelstva Chorvatsku pevnou rukou ve snaze omezit jakékoliv „tříštění národních sil“.¹²³ Využil tak vlastně válku a ohrožení národa pro omezování opozice a odpůrců. Tuđman potlačoval nezávislé pohledy novinářů či intelektuálů, prostřednictvím privatizace potlačoval nepohodlné noviny a časopisy a všichni, kdo podporovali pluralitu či multietnicitu, byli označováni za „jugonostalgiky“.¹²⁴ Příběh z ledna 1992 zachoval status quo výhodný pro srbské zisky. Průběžně docházelo k jeho porušování a dílčím bojům a Chorvatsko toto období využilo pro tajné vyzbrojení své armády.¹²⁵

Územní celistvost se podařilo Tuđmanovi zajistit až v roce 1995. Získat zpět kontrolu nad Západní Slavonií a Krajinou dokázaly květnová operace *Blesk* a srpnová *Bouře*.¹²⁶ Srbové je velmi kritizovali pro nelegálnost a nucené vyhnání Srbů, zatímco Chorvaté je naopak považují za oprávněné v duchu mezinárodního práva a považují je za obnovení kontroly nad mezinárodně uznaným územím Chorvatska.¹²⁷ Znamenalo to masivní odchod Srbů z těchto oblastí. Jejich menšinové postavení v novém Chorvatsku bylo tedy potvrzeno a do značné míry dosaženo i jejich odchodu. Tuđman triumfoval a mohl se zcela stylizovat do role „otce“ moderního, nezávislého a samostatného chorvatského státu. Jak bude zřejmé v další části práce, tak tato jeho role byla často reflektována v nacionalisticky orientované části společnosti včetně hudebních interpretů.

3.2 Poválečná Tuđmanova éra

Úspěch vojenských operací ještě neznamenal suverenitu Tuđmanovy vlády nad celým chorvatským územím. Toho bylo dosaženo až v roce 1998, kdy OSN na základě Erdutské dohody z listopadu 1995 předala správu Východní Slavonie Chorvatsku.¹²⁸ Každopádně Tuđman situace využil a nechal si prostřednictvím voleb potvrdit svou dominantní pozici v chorvatské politice. V říjnových volbách v roce 1995 získala vládní HDZ 45,2 %, čímž jí

¹²³ Rychlík, „Chorvatsko“, 253.

¹²⁴ Woodward, *Balkan tragedy*, 231–232.

¹²⁵ Rychlík, „Chorvatsko“, 258–259.

¹²⁶ Chorvatsky *Operacija Oluja* a *Operacija Bljesak* jsou přes mnohé kontroverze dodnes považovány za základ dnešní chorvatské státnosti.

¹²⁷ Ramet, „Politics in Croatia since 1990“, 266.

¹²⁸ Rychlík, „Chorvatsko“, 263–264.

nic nebránilo k opětovnému sestavení vlády.¹²⁹

Získání úplné kontroly nad celým územím potvrdilo chorvatskou státnost v hranicích republiky z období Jugoslávie. Tento úspěch přinesl Tuđmanovi potvrzení jeho dominantního postavení v chorvatské politice a uznání legitimacy jeho režimu pro dalších několik let. Přesto se však v druhé polovině 90. let objevují také první problémy pro tento chorvatský režim. První představuje ztráta jednotícího prvku externího nepřítele v podobě Srbů. Opozice a společnost stále více vnímala problémy země pod vedením Tuđmana včetně nefungující ekonomiky. Druhý problém pak představuje onemocnění samotného prezidenta.

Ekonomické problémy přes konec války narůstaly. Ekonomika nutně vyžadovala soukromé a zahraniční investice, protože se potýkala s nezaměstnaností z důvodu problematické privatizace a demobilizace. Také zahraniční investoři se Chorvatsku vyhýbali.¹³⁰ Ekonomická situace byla v nové době míru problematickým místem režimu. Stále více a hlasitěji se proti situaci země začala vymezovat také politická opozice. Ta výrazně kritizovala především korupci, klientelismus, finanční aféry a nevládnutou inflaci a hospodářskou situaci země.¹³¹

Chorvatsko a její režim bylo také silně kritizováno ze zahraničí. Režim se poměrně rychle dostával do mezinárodní izolace, když se od něj odvraceli i dřívější spojenci jako Německo a Rakousko.¹³² Tuđman však již v té době dosáhl svého cíle v podobě nezávislosti země a plnou kontrolu nad jejím územím a tuto situaci jakoby ani nevnímal. Problematické to bylo třeba právě z pohledu potenciálních zahraničních investorů, kteří mohli zlepšit skomírající ekonomiku země. Neplnění závazků spojených s neochotou zřeknout se ovlivňování situace bosenských Chorvatů či odmítání spolupráce s Mezinárodním tribunálem pro bývalou Jugoslávii v Haagu stále více zemi izolovalo na mezinárodní scéně.¹³³ Prezident Tuđman pečlivě chránil odkaz vítězné války za nezávislost a tím i svůj obraz jako „otce národa“.

Druhým faktorem, který významně ovlivnil chorvatský politický vývoj v druhé polovině 90. let, bylo Tuđmanovo onemocnění. Na konci roku 1996 prezident onemocněl

¹²⁹ Rychlík a Perencević, *Dějiny Chorvatska*, 395.

¹³⁰ Tanner, *Croatia*, 303.

¹³¹ Rychlík, „Chorvatsko“, 267.

¹³² Tanner, *Croatia*, 304.

¹³³ Rychlík a Perencević, *Dějiny Chorvatska*, 395–396.

rakovinou, s níž se léčil v USA. Jeho stav se zlepšil a kandidoval tak i na druhé prezidentské období, přičemž volby v červnu 1997 bezproblémově ovládl.¹³⁴ Přesto měla jeho nemoc zásadní vliv na další vývoj země. Léčení v zahraničí způsobovalo absence kontaktu s domácí politikou a oslabení jeho mocenských vazeb v rámci chorvatské politiky. Přesto zůstal Tuđman nezpochybnitelnou politickou autoritou v zemi, což prokazuje jeho volební vítězství. Jeho stav se však opět zhoršil. Symptomy onemocnění se vrátily v únoru 1998.¹³⁵ Na podzim roku 1999 byl nucen předat své pravomoci předsedovi parlamentu a dne 10. prosince téhož roku pak umírá.¹³⁶

Tuđmanův odkaz v chorvatské společnosti stále přetrvává. Platí to i dnes, přestože uplynulo čtvrt století od jeho smrti. Žádný jiný novodobý chorvatský politik si takové povědomí v chorvatské společnosti neudržel. Především nacionalistická část společnosti jej vnímá obrazem úspěšné války za nezávislost. Je tak vnímán jako stvořitel moderního samostatného chorvatského státu. Tímto pohledem jsou schopni přehlížet také negativní stránky Tuđmanova působení a jeho režimu. Charakterizuje je například Sabrina P. Ramet, když konstatuje, že je spojeno s korupcí, „kamarádšofty“, nepotismem a privatizací do rukou členů Tuđmanovy rodiny či významných členů HDZ.¹³⁷ Tuđmanův odkaz chorvatské společnosti lze dodnes považovat za značně rozporuplný. Zůstane již navždy zakladatelem moderního chorvatského státu. Tyto základy jsou však postaveny na vyhoceném nacionalismu 90. let, válce a vyhnání srbského obyvatelstva ze země. To je naopak předmětem kritiky další části chorvatské společnosti.

Radikální část chorvatské společnosti tedy prvního prezidenta Chorvatska oslavuje jako klíčovou osobnost státu, kterou není přípustné jakkoliv kritizovat. Jeho odkaz je oslavován v návaznosti na jím používané metody nacionalismu – antikomunismus, antisrbství, oslava války za nezávislosti a ochrana získané nezávislosti. Jedná se nejen o politickou praxi, ale například i příslušnou část spektra populární hudby v Chorvatsku. Další část společnosti naopak nacionalistické způsoby a nedemokratickou politiku Tuđmana kritizuje. Představuje pro ně nedemokratického politika, nacionalistu, který byl spoluvinníkem války a vyhnal srbské obyvatelstvo ze země. Autoritářského politika, kterému bylo vymezení se vůči předchozímu komunismu jen nástrojem pro uchopení moci. Pro největší část společnosti je však Tuđman skutečně tím, kdo modernímu Chorvatsku přinesl nezávislost,

¹³⁴ Rychlík, „Chorvatsko“, 267.

¹³⁵ Tanner, *Croatia*, 304.

¹³⁶ Rychlík a Perencević, *Dějiny Chorvatska*, 398.

¹³⁷ Ramet, „Politics in Croatia since 1990“, 260.

aniž by tato část společnosti nějak více reflektovala světlé a stinné stránky jeho politiky. Podobně se jeho odkaz přenáší také do moderní hudby v Chorvatsku. Velká část populárních hudebníků nemá potřebu se k Tuđmanovi nějak zásadně ve své tvorbě vymezovat. Část jej či jeho režim 90. let 20. století ve své tvorbě kritizuje. Pro nacionalistický proud v chorvatské hudební scéně je pak dodnes nezpochybnitelnou autoritou. Čerpá inspirace z jeho politiky a oslavuje jeho odkaz. To je i případ Marka Perkoviće Thompsona.

3.3 Cesta do Evropské unie

Tuđmanova smrt představuje symbolický, ale zároveň skutečný přelom ve vývoji post-komunistického Chorvatska. Volby, které stihl Tuđman ještě vypsát, přinesly také konec vlády jeho strany HDZ. Volby v lednu 2000 totiž vyhrála koalice dvou nejvýznamnějších opozičních stran – sociálně-demokratické a sociálně-liberální strany. Vláda se ustavila jako široká koalice pod vedením sociálního demokrata Ivici Račana.¹³⁸

Také další následné – prezidentské – volby přinesly přelom. Prezidentem Chorvatska se stal Stipe Mesić, který sice dříve patřil k okruhu spolupracovníků Tuđmana, ale následně se s ním názorově zcela rozešel. Představoval tak jakýsi protipól prvního prezidenta Chorvatska. Přes neúspěch HDZ ve volbách byla volba Mesiće poměrně překvapením. Západní představitelé jeho volbu přivítali, protože sliboval ukončit podporu bosenských Chorvatů či spolupracovat s tribunálem v Haagu.¹³⁹ Hodlal se tedy rozejít s tím, co Tuđman budoval. To se setkalo v zemi s odporem především mezi válečnými veterány a představiteli církve.¹⁴⁰

Nová vláda ve spolupráci s prezidentem začala okamžitě podnikat kroky k rozchodu se směřováním Chorvatska předchozího Tuđmanova režimu. Zejména se snažila vyvést zemi z mezinárodní izolace, do které byla zavedena pod vedením autoritářského prezidenta. Republika tak nastoupila cestu do Evropské unie. Chorvatsko požádalo o přijetí do NATO a podepsalo asociační dohodu s EU.¹⁴¹ S usilováním o vstup do těchto organizací a vyvedením Chorvatska z izolace se ale pojily také závazky, které bylo nutné plnit.

To však přineslo první problémy a nespokojenost části chorvatské společnosti. Součástí

¹³⁸ Rychlík, „Chorvatsko“, 268.

¹³⁹ Tanner, *Croatia*, 310.

¹⁴⁰ *Ibid.*, 310.

¹⁴¹ Rychlík a Perencević, *Dějiny Chorvatska*, 400–401.

tohoto procesu totiž byl požadavek mezinárodního společenství na vyrovnání se s dědictvím války za nezávislost. Jedním z vyžadovaných kroků byla spolupráce s Mezinárodním soudním tribunálem pro bývalou Jugoslávii v Haagu. To však představovalo zpochybnění odkazu a mýtu války za nezávislost, který Tuđmanův režim dosud budoval. Vláda, aby příliš nerozbouřila domácí veřejnost, nebyla v otázce spolupráce se soudním tribunálem v Haagu nijak radikální a snažila se spíše lavírovat. Velká část veřejnosti odmítala vydávání chorvatských generálů, přesto prezident Mesić osm generálů předčasně penzionoval. Zároveň, ale Račan veřejně odmítl, že by operace *Blesk* a *Bouře* mohly být předmětem obvinění v Haagu a odmítl vydat generála Janka Bobetka a generálu Gotovinovi byl umožněn útěk ze země.¹⁴² Nová vláda tedy nehodlala jít proti pohledu chorvatské veřejnosti, ale zároveň se snažila ukázat vstřícné kroky vůči mezinárodním požadavkům. Nerozešla se tedy nijak zásadně s pohledem předchozí vlády HDZ na klíčovost a oprávněnost války pro ustavení moderního Chorvatska.

Tyto spory nakonec byly jednou z příčin krátkého vládnutí této vlády. Dalším problémem byla šíře vládní koalice. Ta se začala postupně drolit, což vedlo až k vypsání předčasných voleb. K moci se v těchto volbách vrátila HDZ. Ve volbách v listopadu 2003 zvítězila HDZ s 34 % hlasů a novou vládu sestavil Ivo Sanader.¹⁴³ HDZ však již v mezidobí prošla reformou a nelze jí srovnávat se stranou pod vedením Tuđmana. V klíčových oblastech pokračovala nová vláda v politice předchozí vlády. Sanaderovou snahou bylo zlepšování životní úrovně a cesta země do EU.¹⁴⁴ Asi nejobtížnější problém představovala nadále otázka vydávání chorvatských občanů soudnímu tribunálu v Haagu.

Země dále směřovala po cestě ke členství v Evropské unii. Za symbolické lze považovat „tiché“ vydání generála Ante Gotoviny tribunálu v Haagu. Generál Gotovina byl zatčen ve Španělsku v prosinci 2005, přičemž Sanaderova vláda pravděpodobně tajně předala informace potřebné pro jeho dopadení.¹⁴⁵ Kritický bod vládní politiky tak byl vyřešen poměrně šalamounsky. Vláda ukázala ochotu spolupracovat s mezinárodním společenstvím při řešení negativních stránek odkazu války za nezávislost, ale zároveň si mohla nadále zachovat tvář pro domácí veřejnost, která považovala Gotovinu za národního hrdinu.

¹⁴² Rychlík a Perencević, *Dějiny Chorvatska*, 399.

¹⁴³ Rychlík, „Chorvatsko“, 271.

¹⁴⁴ Tanner, *Croatia*, 321.

¹⁴⁵ Rychlík a Perencević, *Dějiny Chorvatska*, 402.

Za další problematický bod vývoje lze považovat hraniční spor se Slovinskem. Ten rozbouřil nacionalistické vášně na obou stranách a zároveň hrozil zablokováním vstupu Chorvatska do evropských struktur. Jádrem sporu představovala námořní hranice v oblasti Piranského zálivu a hrozilo, že Slovinsko jako člen EU zablokuje vstup Chorvatska.¹⁴⁶ Na politickém poli tak opět vznikl konflikt ex-jugoslávského dědictví a rozhraničení administrativních hranic jednotlivých tehdejších jugoslávských republik. Ani na jedné straně nebyla ochota ustoupit. Situaci ohledně vstupu do EU se podařilo vyřešit až další vládě. Její předsedkyně Jadranka Kosor uzavřela se slovinským premiérem Pahorem dohodu o předložení sporu tribunálu v Haagu po vstupu země do Evropské unie.¹⁴⁷ Spor tedy nebyl vyřešen, přičemž není vyřešen dodnes, ale podařilo se alespoň zažehnat ohrožení vstupu Chorvatska do evropského společenství.

Chorvatsko se v tomto období z pohledu demokracie stabilizovalo. Po obtížných jednáních se podařilo dospět k dohodě se Slovinskem. Podařilo se zemi vyvést z mezinárodní izolace a zahraniční partneři tak Chorvatsko začali vnímat jako standardní demokracii. Obtížný a bolestný proces nutnosti vyšetření a potrestání válečných zločinů prosazovaný tribunálem v Haagu byl politicky akceptován. Díky těmto faktorům se tak mohlo Chorvatsko stát v roce 2013 členem Evropské unie. Toto členství potvrdilo výše naznačenou dokončenou demokratizaci post-komunistického Chorvatska.

¹⁴⁶ Tanner, *Croatia*, 321.

¹⁴⁷ Rychlík a Perencević, *Dějiny Chorvatska*, 404.

4 Marko Perković Thompson

Součástí výše naznačeného vývoje Chorvatska po roce 1990 je i hudební scéna v zemi. Ta byla samozřejmě ovlivněna válkou, ale i dalšími politickými a společenskými změnami, které přicházely. Osobnost zpěváka Marka Perkoviće Thompsona je do značné míry příkladem dynamického vývoje země v tomto období.

Marko Perković se narodil 27. října 1966 ve vesničce Čavoglave v dalmatském vnitrozemí, kde také vyrůstal. Jeho otec byl gastarbeitrem v Německu.¹⁴⁸ Marko se před válkou živil jako barman.¹⁴⁹ Svou rodnou vesnici ležící blízko hranic s Bosnou a Hercegovinou proslavil nejen svou hudební kariérou, ale také jejím „obsazením“ do názvu svého prvního hitu. Na hudební scéně se prosadil díky své písni z té doby *Bojna Čavoglave*. Sám Thompson zmiňuje, že neplánoval, že by se skladba hrála veřejně a pouze vyjadřoval „své současné dojetí, svůj pláč, svou vášeň k současné situaci v mé vlasti, rodném městě, místě. Lidé to uznali a přijali, píseň se stala úspěšnou.“¹⁵⁰ Skladba se stala rozhlasovým hitem ve Splitu na Vánoce v roce 1991.¹⁵¹ Reflekoval v ní svou dobrovolnickou vojenskou zkušenost. Právě během vojenské služby přejal svou přezdívku Thompson podle amerického samopalů a pro svou následnou hudební kariéru používá tento přídomek jako součást svého jména. Vystupuje tedy pod jménem Marko Perković Thompson a často je uváděn i jen jako Thompson.

Vnímání jeho hudby je často rozličné. Pro někoho se jedná o rockovou hudbu, jiní zdůrazňují balkánské prvky v ní. Jedná se o „východní“ prvky hudby, hrdelní zpěv typický pro balkánské horské oblasti či agresivní lyrika.¹⁵² Duvnjak označuje jeho styl jako folk rock kombinující rockové melodie s folkovými prvky a považuje jej tak za hudebního pokračovatele slavné ex-jugoslávské skupiny ze Sarajeva *Bijelo dugme*.¹⁵³ V jeho hudbě si tak najdou své oblíbené prvky jak příznivci rockové hudby, tak tradičních balkánských a folkových prvků. Přímo Thompson zmiňuje, že častou inspirací je mu lidová tradice, stejně jako chorvatská často neradostná a krvavá historie.¹⁵⁴ Sám svou hudbu charakterizuje jako

¹⁴⁸ Duvnjak, „Marko Perković Thompson“, 186.

¹⁴⁹ Svanibor Pettan, „Music, politics, and war in Croatia in the 1990s: An Introduction“, in *Music, politics, and war: views from Croatia*, Svanibor Pettan, ed. (Zagreb: Institute of Ethnology and Folklore research, 1998), 24.

¹⁵⁰ Kovačević, „M. P. Thompson: Ne će me zaustaviti!“, 22.

¹⁵¹ Baker, *Sounds of the Borderland*, 37.

¹⁵² Pettan, „Music, politics, and war in Croatia in the 1990s: An Introduction“, 22.

¹⁵³ Duvnjak, „Marko Perković Thompson“, 187.

¹⁵⁴ Kovačević, „M. P. Thompson: Ne će me zaustaviti!“, 20.

pop-rock s inspiracemi kapel jako jsou AC/DC, Guns N' Roses či Iron Maiden.¹⁵⁵ Především v počátku své kariéry pak lze hodně jeho písní vnímat jako romantické balady.

Thompson se dokázal na chorvatské hudební scéně prosadit. Dodnes je jedním z nejpopulárnějších zpěváků. Jeho album nejlepších skladeb z roku 2005 získalo diamantovou desku za více než 60 000 prodaných kopií a album *Bilo jednom u Hrvatskoj* se stalo druhým nejprodávanějším albem roku 2006.¹⁵⁶ Od roku 1992 vydal devět studiových alb a další kompilace nejúspěšnějších skladeb. Jeho osobní život je podobný jako v mnoha případech současných hudebních hvězd. V polovině 90. let uzavřel církevní sňatek se zpěvačkou Danijelou Martinović. Po odloučení a církevním rozvodu v roce 2005 si vzal chorvatskou Kanadanku Sandru, se kterou mají pět dětí.¹⁵⁷

Zároveň se s jeho osobou pojí mnohé kontroverze. Část z nich je spojena s odkazem válečného ustašovského fašistického státu NDH. Během jeho vystoupení se lze setkat s tím, že část publika reaguje na ustašovský pozdrav „za dom spremni“ fašistickým pozdravem zvednutou pravou rukou. Objevila se nahrávka, kde Thompson zpívá píseň *Jasenovac i Gradiška Stara* oslavující ustašovské koncentrační tábory.¹⁵⁸ Marko Perković Thompson se obvykle proti těmto obviněním vymezuje s tím, že jej mají diskreditovat a za projevy svého publika nemůže, a že není autorem zmíněné písně. Obvykle poznamenává, že není ani ustašovec, ani fašista, ale chorvatský patriot.¹⁵⁹ Odkazuje na to, že pozdrav „za dom spremni“ existoval již před NDH s významem ušlechtilého úmyslu obrany domova.¹⁶⁰ Zároveň se ale nikdy vůči NDH nevymezil a odkazy na tento válečný stát lze v jeho písních dohledat, jak bude zřejmé z následující analýzy jeho tvorby v dalších kapitolách. Snižování relevantnosti pouhým autorstvím písně je značně pochybné, protože interpret není posuzován autorstvím písně, ale tím, co zpívá, což je ve vnímání publika začleněno do jeho postavy.¹⁶¹ Tyto informace se následně dostaly i do zahraničí, takže Thompson se na koncertech pro chorvatskou diasporu začal často setkávat se zákazy či protesty proti svým vystoupením. S problémy se setkal v Rakousku, Švýcarsku, Kanadě, Austrálii či USA a

¹⁵⁵ Perković Thompson, „Neobjavljeni intervju M.P. Thompsona za novine Frankfurter Allgemeine Zeitung - hrvatski jezik“, <https://thompson.hr/blog/neobjavljeni-intervju-m-p-thompsona-za-novine-frankfurter-allgemeine-zeitung-hrvatski-jezik> (staženo 20. února 2024).

¹⁵⁶ Duvnjak, „Marko Perković Thompson“, 189.

¹⁵⁷ Ibid., 187.

¹⁵⁸ Baker, *Sounds of the Borderland*, 101.

¹⁵⁹ Duvnjak, „Marko Perković Thompson“, 196.

¹⁶⁰ Perković Thompson, „Neobjavljeni intervju M.P. Thompsona za novine Frankfurter Allgemeine Zeitung - hrvatski jezik“. <https://thompson.hr/blog/neobjavljeni-intervju-m-p-thompsona-za-novine-frankfurter-allgemeine-zeitung-hrvatski-jezik> (staženo 20. února 2024).

¹⁶¹ Baker, „Myth, War Memory, and Popular Music in Croatia“, 30.

stal se také předmětem vyšetřování nenávisti vůči národním menšinám.¹⁶² Kontroverze provázejí jeho koncerty v Bosně a Hercegovině, kde jsou často spojeny s nošením ustašovských uniforem či jiných symbolů NDH.¹⁶³

Další kontroverze jsou pak spojovány s jeho velmi aktivním vystupováním na obranu generálů a představitelů Chorvatska obviněných z válečných zločinů na půdě Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii. Thompson během svých koncertů upozorňoval na dvě prázdné sedačky určené pro, v té době vězněného, generála Norace a na útěku se nacházejícího generála Gotovinu.¹⁶⁴ Zřetelně jim tak vyjadřoval svou podporu. Přestože se tedy obvykle prezentuje jako apolitická osobnost, tak v tomto případě jednoznačně politicky vystupoval. Pletenac upozorňuje, že se tak během období protestů válečných veteránů po volbách v roce 2001 aktivně zapojil do politiky.¹⁶⁵ Baker poznamenává, že se svou hudbou zapojil do vyjadřování zklamání se zacházením s obžalovanými důstojníky a obecně z nízkého respektu k veteránům války v post-tuđmanovském Chorvatsku.¹⁶⁶

Jak bude zřejmé i z další části, tak Thompson tato témata i tyto kontroverze reflektuje ve své tvorbě. Vymezuje se i v ní vůči svým nepřítelům, kteří vystupují proti němu. Thompsonovou tvorbou se bude detailně zabývat následující část, která se pokusí podrobně analyzovat diskurz, který Thompson utvářel a utváří či prezentuje v textech svých písní.

¹⁶² Baker, „Popular Music and Political Change in Post-Tuđman Croatia“, 1749.

¹⁶³ Ondřej Daniel, *Bigbít nebo turbofolk: představy migrantů z bývalé Jugoslávie* (Praha: AntropoWeb, 2013), 111.

¹⁶⁴ Baker, *Sounds of the Borderland*, 98.

¹⁶⁵ Pletenac, „Accidental Celebrity?“, 35.

¹⁶⁶ Catherine Baker, „War Memory and Musical Tradition: Commemorating Croatia's Homeland War through Popular Music and Rap in Eastern Slavonia“, *Journal of Contemporary European Studies* (17:1), 40.

5 Tvorba Marka Perkoviće Thompsona

Thompsonova hudební kariéra koresponduje s dynamickým vývojem Chorvatska po roce 1990. Zaměříme-li se na jeho písně a jejich analýzu, lze použít rozdělení Thompsonovy kariéry dle již výše naznačeného dělení vývoje Chorvatska po roce 1990. Tzn. rozdělit jeho písně na období tvorby během války za nezávislost, v následné poválečné éře do smrti prezidenta Tuđmana a v post-tuđmanovském období do vstupu Chorvatska do Evropské unie.

5.1 Tvorba během války za nezávislost

Thompson svou kariéru založil na úspěchu své písně na počátku války za nezávislost – v jejím raném období. Na základě svého přímého zapojení do války se jeho prvotinou stala píseň *Bojna Čavoglave*. Jedná se o bojovou skladbu. Píseň pojednává o Thompsonově četě bránící svou rodnou vesnici:

*„U Zagori na izvoru rijeke Čikole,
Stala braća da obrane naše domove.“¹⁶⁷* *„V Záhoří u pramene řeky Čikoly,
stojí bratři na obranu našich domovů.“*

Zároveň měla mobilizovat a povzbudit obránce země. Přeneseně měla zároveň takto i působit na celý národ:

*„Stoji Hrvat do Hrvata,
mi smo braća svi,
Nećete u Čavoglave dok smo živi mi!“¹⁶⁸* *„Stojí Chorvat při Chorvatu,
všichni jsme bratři,
do Čavoglavy nevstoupíš,
dokud budeme naživu!“*

Jako bojová píseň také jasně definuje nepřítele:

*„Čujte srpski dobrovoljci, bando, četnici,
Stići će vas naša ruka i u Srbiji!“¹⁶⁹* *„Slyšte srbští dobrovolníci, bandy, Četnici,
naše ruka vás zasáhne i v Srbsku!“*

Srbové jsou zde označeni jako Četnici, tzn. jednoznačně pejorativně a v duchu odkazů a reminiscencí druhé světové války na území bývalé Jugoslávie. Ve válečné vřavě bývalé Jugoslávie bylo poměrně běžné zjednodušené označování jednotlivých národů, tzn.

¹⁶⁷ Perković Thompson, „Moli mala“. <https://thompson.hr/albumi/48-moli-mala> (staženo 20. února 2024).

¹⁶⁸ Ibid.

¹⁶⁹ Ibid.

označení všech Srbů jako Četniků, všech Chorvatů jako ustašovců a všech muslimů jako islámských fundamentalistů.¹⁷⁰ Thompson toto zjednodušující a urážlivé označení používá. V tomto textu je také otevřená výhrůžka, že odplata bude přenesena do samotného Srbska. To je v rozporu s, v té době, prosazovaným diskurzem obranně vedené chorvatské války za vlastní nezávislost. Tento rozpor se státním diskurzem způsobil zpoždění, než se píseň dostala do státních médií.¹⁷¹ Následující část přímo slibuje odplatu všem agresivním srbským bojovníkům, kteří se odvážili vstoupit na srbské území:

„*Stići će vas Božja pravda,* „*Boži spravedlnost se k vám dostane,*
to već svatko zna, *to už každý ví,*
Sudit će vam bojovnici iz Čavoglava!“¹⁷² *soudit vás budou bojovnici z Čavoglavu!*“

Největší kontroverzi pak budí přímo úvod písně. Ten totiž obsahuje pozdrav:

„*Za Dom – spremni!*“¹⁷³ „*Pro domovinu – pripraven!*“

To je spojení přímo spjaté s chorvatským válečným státem. Tento pozdrav byl ustašovci v NDH používán jako ekvivalent nacistického pozdravu a v 90. letech byl politicky oživen v souvislosti s povinností každého muže být k dispozici své zemi a později v souvislosti s kontroverzemi ohledně vydávání bývalých chorvatských generálů k soudním procesům.¹⁷⁴ Jeho použitím se Thompson automaticky odvolává na chorvatský NDH, tzn. Německem zřízený satelitní stát i s jeho ideologií a politikou nenávisti vůči Srbům, Židům a dalším menšinám. Proti spojení pozdravu s NDH se však Thompson vymezuje: „pozdrav byl použit na začátku roku 1991, kdy bylo napadeno Chorvatsko a všichni jej vnímali jako autochtonní a starochorvatský pozdrav, který ve své povaze a poselství nese vznešené motto, které vyzývá k obraně a ochraně svého domova.“¹⁷⁵ Právě tato spojení jsou na jedné straně pro mnohé v jeho tvorbě přitažlivé, zatímco v jiných pohledech vedou až k jeho označení za fašistického zpěváka. V tomto případě nelze popřít, že je odkaz na NDH

¹⁷⁰ Milica Bakić-Hayden, „Nesting Orientalisms: The Case of Former Yugoslavia.“ *Slavic Review* (Vol. 54, No. 4, Winter 1995), 929–930.

¹⁷¹ Baker, *Sounds of the Borderland*, 38.

¹⁷² Perković Thompson, „Moli mala“, <https://thompson.hr/albumi/48-moli-mala> (staženo 20. února 2024).

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ Michaela Schäuble, *Narrating victimhood: gender, religion and the making of place in post-war Croatia* (New York: Berghahn Books, 2014), 205–206.

¹⁷⁵ Perković Thompson, „Neobjavljeni intervju M.P. Thompsona za novine Frankfurter Allgemeine Zeitung - hrvatski jezik“. <https://thompson.hr/blog/neobjavljeni-intervju-m-p-thompsona-za-novine-frankfurter-allgemeine-zeitung-hrvatski-jezik> (staženo 20. února 2024).

otevřeně přiznán již na začátku skladby.

Píseň následně vyšla na prvním Thompsonově studiovém albu s názvem *Moli mala* v roce 1992. Na albu je však spíše výjimkou. Ostatní skladby jsou totiž spíše milostného charakteru o lásce či spirituální povahy. Další výjimku představují dvě písně. První z nich je vlastenecká *Jer, Hrvati smo*, která se odvolává na slavnou chorvatskou minulost s náboženskými prvky a chorvatskou národní hrdost:

<i>„Iz pepela slavna zemlja niče, Krv Hrvata k nebu sada više, U vlastitu uzdasmo se snagu, Domoljubljem dobismo slobodu.“¹⁷⁶</i>	<i>„Z popela vyvěrá slavná zem, krev Chorvata ted' křičí k nebi, spoléháme na vlastní síly, vlastenectví nám dává svobodu.“</i>
--	---

Další je pak píseň, podle níž je pojmenované celé album *Moli mala*. Prokládají se v ní obrazy válkou zničeného Chorvatska, plačící dívky s výzvami k víře v Boha a Chorvatsko. Ty pak přinesou svobodné a nezávislé Chorvatsko:

<i>„Ne mogu nam ništa napraviti, Snagom cemo vječno postojati, U Hrvatskoj stvoriti slobodu Cijelom našem Hrvatskome rodu.“¹⁷⁷</i>	<i>„Nemohou nám nic udělat, se silou budeme existovat navždy, vytvořit svobodu v Chorvatsku celému našemu chorvatskému rodu.“</i>
---	---

Druhé studiové album pak Thompson vydal v roce 1994 pod názvem *Vrijeme škorpiona*. Většina písní se opět věnuje tématu lásky, objevují se také otázky hledání cesty víry v Boha, ale i osamělost či radost z narození syna. Primárně agresivně protisrbsky laděnou písní je zde skladba *Anica, Kninska kraljica*. Podle Catherine Baker je píseň nejagresivnější Thompsonovou písní od skladby *Bojna Čavoglave*.¹⁷⁸

<i>„Zapalit ću dva, tri srpska štaba, da ja nisam dolazio džaba.“¹⁷⁹</i>	<i>„Zapálím dvě nebo tři srbská velitelství, protože jsem nepřišel pro nic za nic.“</i>
---	---

Thompson zde zpívá o Kninu, který byl v té době součástí Srby ovládaných území a byl

¹⁷⁶ Perković Thompson, „Moli mala“, <https://thompson.hr/albumi/48-moli-mala> (staženo 20. února 2024).

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ Baker, *Sounds of the Borderland*, 40.

¹⁷⁹ Perković Thompson, „Vrijeme škorpiona“. <https://thompson.hr/albumi/41-vrijeme-skoripiona> (staženo 25. února 2024).

také hlavním městem jimi ustavené Republiky Srbská Krajina. Zpívá tedy agresivně o vypálení srbských velitelství. Metaforou kninské královny Anice odmítá přítomnost Srbů a akcentuje chorvatský nárok na Knin.¹⁸⁰

„Ej, Hrvati sjetimo se Knina,
Hrvatskoga kralja Zvonimira.“¹⁸¹

„Hej, Chorvati, vzpomeňme na Knin,
chorvatského krále Zvonimira.“

Spojuje Knin se středověkým chorvatským králem Zvonimirem, což je zřejmý odkaz na chorvatský historický nárok na toto území. Ten je implikován tím, že Zvonimir využíval Knin jako hlavní město.¹⁸² Připomínání Zvonimirova království bylo v tomto období v Chorvatsku poměrně časté. Chorvaté vnímají Knin symbolicky jako historické sídlo chorvatských katolických biskupů a středověkých vládců, zatímco srbská populace zde získala většinu až v polovině 19. století.¹⁸³ Thompson tedy tímto tuto symboliku užívá k ospravedlnění chorvatských nároků na toto území, a naopak k odmítnutí jakýchkoliv srbských nároků na tuto část Chorvatska.

V tomto období je tedy tvorba Marka Perkoviće Thompsona charakteristická spíše milostnými písněmi, ale na chorvatskou hudební scénu jej vynesla agresivní válečná píseň. *Bojna Čavoglave* vypovídá o jeho válečné zkušenosti, ale zároveň vyzývá chorvatský národ k jednotě a odporu proti srbské agresi. Zároveň se stala předmětem kontroverzí spojených s ustašovským pozdravem v jejím úvodu. Témata chorvatské vlasti, víry v Boha jsou předmětem i dalších písní v prvních dvou albech Thompsona. Zároveň se silně vymezuje proti tzv. srbským rebelům, kteří kontrolovali rozsáhlá území mezinárodně uznaného chorvatského státu v tomto období. Lze říci, že tento politický diskurz souzní s tehdejší pohledem prosazovaným vládou HDZ a prezidentem Tuđmanem. Ten byl založen na sjednocení všech Chorvatů proti velkosrbské expanzi a podporovalo jej celé tehdejší politické spektrum.¹⁸⁴ Thompson tedy tento pohled sdílí. Jak již bylo naznačeno, tak určitou odchylku od státního narativu představuje až příliš agresivní vymezení textů, které stálo v protikladu se snahou prezentovat válku jako čistě obrannou, což dominovalo také ve státem ovládaných médiích.

¹⁸⁰ Baker, *Sounds of the Borderland*, 40.

¹⁸¹ Perković Thompson, „Vrijeme škorpiona“, <https://thompson.hr/albumi/41-vrijeme-skoripiona> (staženo 25. února 2024).

¹⁸² Baker, „Myth, War Memory, and Popular Music in Croatia“, 21.

¹⁸³ Žanić, „The Curse of King Zvonimir and Political Discourse in Embattled Croatia“, 109–110.

¹⁸⁴ Biondich, „We Were Defending the State“, 72.

5.2 Tvorba v druhé polovině 90. let

V druhé polovině 90. let končí v Chorvatsku válka za nezávislost a zemi se podaří získat kontrolu nad územími ovládanými srbským obyvatelstvem. Thompson pokračuje ve svých albech v psaní milostných a romantických písní, ale zároveň reflektuje i novou situaci. Jako bývalý příslušník armádních jednotek se ve svých písních vyrovnává i se zkušeností válečných veteránů. Pro válečné veterány je obvykle sžití se s koncem konfliktu obtížné. Vyrovnávají se s válečnou zkušeností a musí se zapojit do nového prostředí a běžného fungování společnosti. To je obvykle velmi obtížné a časté jsou pocity nedocnění v nové situaci. V tomto duchu začíná Thompson během tohoto období reflektovat ve své tvorbě postavení veteránů v chorvatské společnosti.

Vzhledem ke skutečnému postavení válečných veteránů v chorvatském státě v druhé polovině 90. let lze považovat uchopení tohoto tématu v Thompsonově tvorbě za spíše instrumentální. Thompson se v této době stylizuje do role „mluvčího“ veteránů války za nezávislost. Snaží se svou tvorbou oslovit tuto širokou skupinu spoluobčanů a zároveň oslovovat publikum vyhledávající zachování odkazu této války jako boje za svobodné, nezávislé Chorvatsko. Akcentuje tak pohled vládních představitelů země, který zcela ignoruje další konsekvence války jako jsou ztráty civilního obyvatelstva či praktické vyhnání srbského obyvatelstva z chorvatského území.

Na studiovém albu *Vjetar s dinare* z roku 1998 se objevila píseň *Prijatelji*. V ní se Thompson odvolává na přátelské vztahy a vazby vytvářené právě během války. Oslavuje tak vojenské přátelství, ale zároveň již v úvodu skladby akcentuje povzdech, že se pro válečné veterány doba již změnila:

*„Prijatelji, često mislim na vas
Nije ovo vrijeme dobro za nas“¹⁸⁵*

*„Přátelé, často na vás myslím
toto pro nás není vhodná doba.“*

Píseň je prostoupena vzpomínkami na „staré dobré časy“. Objevuje se tedy nostalgie po válečných časech. V nich Thompson spatřuje hrdost, válečné kamarádství a možnosti, které válka přinášela:

„Sjetite se na ponosne dane

„Vzpomeňte na hrdé dny,

¹⁸⁵ Perković Thompson, „Vjetar s dinare“. <https://thompson.hr/albumi/39-vjetar-s-dinare> (staženo 16. března 2024).

*Kada jedan uz drugoga stane
Sve smo mogli, sve smo smjeli*¹⁸⁶

*když jsme vedle sebe stáli,
vše jsme mohli, vše jsme směli.*¹⁸⁶

Teď však vidí situaci válečných veteránů jinak. V podstatě se v textu písňě řečnickými otázkami svých válečných přátel dotazuje:

*„Kažite mi, jeste li se umorili
Jesu li nas prevarili
Jel nas vrijeme pregazilo*¹⁸⁷

*„Řekněte mi, zda jste unaveni
zda nás podvedli
zda náš čas vypršel.*¹⁸⁷

Vytváří tak dojem a vnímá situaci tak, že se váleční veteráni v Chorvatsku dostali do druhořadého postavení. Reflektuje tak danou dobu jako nevděk vůči těm, kteří se nejvíce zasloužili o vybojovanou chorvatskou nezávislost. Paradoxně váleční veteráni nebyli během Tuđmanovy vlády nijak omezováni. Veteráni i armáda rozhodně nebyli v té době v Chorvatsku nijak upozaděni. Vláda odmítala spolupracovat s Mezinárodním soudním tribunálem pro bývalou Jugoslávii a občanům s veteránským statutem plynuly další výhody jako daňová zvýhodnění a odpočty, výhodné půjčky či slevy na podíly ve státem vlastněných firmách.¹⁸⁸

Součástí stejného alba je také jedna z neznámějších Thompsonových písní. Píseň *Lijepa li si* oslavuje krásy Chorvatska. Často je hrána jako určitá náhražka státní hymny. Její název z názvu hymny přímo vychází.¹⁸⁹ Píseň byla zařazena do repertoáru Chorvatské fotbalové asociace při zápasech či je hrána při oficiálních vojenských vzpomínkových akcích.¹⁹⁰ V úvodu skladby se Marko Perković Thompson vyznává vůči svému vztahu k rodné zemi:

*„Kad se sjetim suza krene
Zamirišu uspomene
Svake stope rodnog kraja
I narodnih običajja*¹⁹¹

*„Když si vzpomenu, pláču
vzpomínky voní
všechny stopy rodného kraje
a národních obyčejů.*¹⁹¹

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ Fisher, „Contentious politics in Croatia: the war veterans' movement“, 81–83.

¹⁸⁹ Senjković and Dukić, „Virtual homeland?“, 52.

¹⁹⁰ Baker, „Music, Media and Culture One Generation after Yugoslavia“, 74.

¹⁹¹ Perković Thompson, „Vjetar s dinare“, <https://thompson.hr/albumi/39-vjetar-s-dinare> (staženo 16. března

Následně v refrénu písně vyjadřuje obdiv k vybraným regionům Chorvatska:

<i>„Oj Zagoro, lijepa li si</i>	<i>„Ach, Záhoří, krásné jsi</i>
<i>Slavonijo, zlatna ti si</i>	<i>Slavonie, zlatá jsi</i>
<i>Herceg Bosno, srce ponosno</i>	<i>Herceg-Bosno, srdce pyšné</i>
<i>Dalmacijo, more moje</i>	<i>Dalmácie, moře moje</i>
<i>Jedna duša a nas dvoje</i>	<i>jedna duše a my dva</i>
<i>Pozdrav Liko, velebita diko</i>	<i>pozdrav Lice, velkolepá pýcho</i>
<i>Lijepa li si</i> ¹⁹²	<i>krásná jsi.</i> “

Tato část je z politického kontextu zajímavá především použitím výrazu *Herceg Bosna* v prostřední části tohoto refrénu. To je totiž označením chorvatské části Bosny a Hercegoviny. Autor zde tedy vyjadřuje chorvatský integralismus, když dává na stejnou úroveň *Herceg Bosnu* jako další chorvatské regiony.¹⁹³ Právě snahy o připojení chorvatské části Bosny a Hercegoviny a její parcelace mezi Chorvatsko a Srbsko je další součástí politického diskurzu v Chorvatsku počátku 90. let. Tuđman snil o obnově hranic Chorvatské bánoviny z let 1939–1941, které zahrnovaly i část dnešní Bosny a Hercegoviny. O její rozdělení mezi Chorvatsko a Srbsko jednal také s Miloševićem a podporoval vyhlášenou Chorvatskou republiku Herceg – Bosna.¹⁹⁴ Ta měla úzké vazby na Chorvatsko v podobě napojení na telekomunikační či dopravní systém, převzala jako platidlo kunu či hercegovští Chorvaté měli právo na občanství Chorvatska.¹⁹⁵ Thompson tedy vyjadřuje podporu tomuto spojení, ale samozřejmě nijak neřeší otázky soužití a promísení Chorvatů, Srbů a Muslimů v Bosně a Hercegovině.

Na albu *Geni kameni* vydaném v roce 1996 ve stejnojmenné titulní písni vyvolává chorvatské geny a oslavuje svou rodnou zemi. Vyzývá k hrdosti na rodnou zem a obrací se i na chorvatskou diasporu v zahraničí:

<i>„Gdje god da te život nosi</i>	<i>„Kamkoli tě život zavede</i>
-----------------------------------	---------------------------------

2024).

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Senjković and Dukić, „Virtual homeland?“, 52.

¹⁹⁴ Ramet, „Politics in Croatia since 1990“, 264–265.

¹⁹⁵ Rychlík a Perencević, *Dějiny Chorvatska*, 387.

*Uvik moraš znati ko si, hej*¹⁹⁶

vždycky musíš vědět, kdo jsi, hej.“

Následně přímo v textu písni zmiňuje událost, která do značné míry zapříčinila odchod většího počtu obyvatel Chorvatska do emigrace. Jedná se o rok 1945 a konec ustašovského režimu na konci druhé světové války:

*„Loša bila 45-ta,
Rasula nas preko svijeta,
A sad nova loza raste,
Vratite se doma laste.“*¹⁹⁷

*„45. byl špatný
rozptýlil nás po celém světě,
a teď roste nová réva,
vlastovky se vrátily domů.“*

Text lze tedy vnímat jako další vyjádření se k válečnému NDH. Nijak jej neoslavuje, ale přesně to odpovídá vnímání válečného státu ve světle Tuđmanovského diskurzu. Dodnes je citován Tuđmanův výrok, že NDH nebyl pouze kolaborantským režimem, ale také vyjádřením touhy Chorvatů po nezávislosti.¹⁹⁸

Co přesně chtěl Thompson textem říci je samozřejmě sporné. Baker konstatuje, že může být těmito slovy myšleno zformování ustašovské diaspory v zahraničí či může myslet Chorvaty opouštějící zemi před titovskými perzekucemi.¹⁹⁹ Text lze do značné míry interpretovat tak, že smutný rok 1945 přinesl konec nezávislého Chorvatska, což znamenalo odchod velkého množství Chorvatů do zahraničí. Až nyní se jejich velká část může vrátit a nové Chorvatsko tak navazuje na válečný loutkový ustašovský stát.

Poválečná realita v Chorvatsku přinesla určité „vystřízlivění“ válečných veteránů. Vlastní pocit důležitosti pro samostatné Chorvatsko byl vystřídán realitou zapojení se do běžného fungování země. To někdy bylo doprovázeno pocitem frustrace a nedocenění. Právě to v této době reflektuje také Thompson. Díky své válečné zkušenosti si osobuje právo hovořit právě za tuto část chorvatské veřejnosti. To kombinuje s oslavováním chorvatské domoviny, země a jejích krás a důležitostí spojení s rodnou zemí.

¹⁹⁶ Perković Thompson, „Geni kameni“. <https://thompson.hr/albumi/40-geni-kameni> (staženo 16. března 2024).

¹⁹⁷ Ibid.

¹⁹⁸ Biondich, „We Were Defending the State“, 70.

¹⁹⁹ Baker, *Sounds of the Borderland*, 105.

5.3 Tvorba po smrti Tuđmana

Smrt Tuđmana představuje do značné míry zlom ve vývoji Chorvatska. Zároveň to představuje také určitý zlom v Thompsonově tvorbě. Nová vláda totiž nehodlala pokračovat v Tuđmanově politice. Sjedená opozice již před volbami útočila na nedostatek demokracie v zemi, kontrolu médií ze strany HDZ a izolacionistický kurz předchozího vedení země. Situace se tedy po volbách mění. Cílem země se stává vstup do Evropské unie a s tím spojená konsekvence v podobě spolupráce s Mezinárodním soudním tribunálem pro bývalou Jugoslávii. Ta vyžadovala také zaujmout pozitivní vztah k požadavku na vydávání vysokých představitelů chorvatské armády do Haagu. Jak bylo zmíněno dříve, tak vláda se v této otázce snažila lavírovat, ale celkově to bylo zcela v rozporu s hodnotami Thompsona jako válečného veterána i patriotického hudebníka. Jak již bylo zmíněno v kapitole 4, Thompson se aktivně zapojuje do protestů válečných veteránů. Zvyšuje se také četnost toho, jak se vyjadřuje k politickým otázkám ve své tvorbě.

Thompson akcentuje Tuđmanův odkaz. Jeho tvorba reflektuje a posiluje diskurz, který chtěl prezident o své osobě ustavit. První prezident Chorvatska pro Thompsona ztělesňuje skutečného „otce“ chorvatského národa a moderní chorvatské samostatnosti. Vidí jej jako prvního bojovníka za svobodu Chorvatska a s ohledem na svou vojenskou minulost v podstatě jako svého spolubojovníka. Z tohoto důvodu je pro Thompsonovu tvorbu Tuđmanův odkaz klíčový pro zachování obrazu války za nezávislost jako obranné války bránící chorvatskou nezávislost. V tomto duchu je Tuđman v Thompsonově díle zcela nekriticky oslavován. Tuđman jako otec a zakladatel moderního chorvatského státu je takto prezentován v písni *Sveto tlo Hrvatsko*. Thompson, který píseň nazpíval se skupinou Najbolji hrvatski tamburaši a zpěvákem Ivanem Mikulićem, píseň představil videoprojekcí na koncertě v roce 2002.²⁰⁰ Thompson sice není jejím autorem, ale píseň zcela ztělesňuje obraz Tuđmana v jeho očích. Tuđmanova vize představovala Chorvatsko jako rodinu a jeho jako otce a nejvyšší autoritu. V této mytologii představoval „moudrého otce“ národa.²⁰¹ Tak se také v písni oslavuje prezidentův odkaz:

„E moj Franjo, svak' se klanjo,

„Ach můj Franjo, všichni se klaní,

²⁰⁰ Baker, „Popular Music and Political Change in Post-Tuđman Croatia“, 1741.

²⁰¹ Ramet and Søberg, „Challenges facing Croatia since Independence (An Introduction)“, 21.

svemu što si činio, “²⁰²

všemu co jsi udělal. “

Nekriticky tak hodnotí skutky Tuđmana, i když v této době již v Chorvatsku jeho hodnocení nebylo jen pouze pozitivní. V části společnosti se pohled na Tuđmana a jeho režim začal pozvolna měnit. Tanner vnímá liberální pohledy na Tuđmana, který přes chorvatskou nezávislost přinesl především morální úpadek a prolomil tabu odkazu ustašovského státu. Levicové pohledy považující jej za likvidátora Jugoslávie, ale zejména převažující pohled společnosti snažící se zapomenout apokalyptická 90. léta.²⁰³ V písni jsou tyto hlasy označovány jako závist a nevděk těch, kteří se ozývají až po prezidentově smrti:

*„Danas kažu protiv tebe,
riječi pune zavisti,
za života šutjeli su,
glasa nisu podigli. “²⁰⁴*

*„Dnes káží proti tobě,
slova plná závisti,
během tvého života mlčeli,
nezvýšili hlas. “*

Část, kterou v písni zpívá přímo Thompson pak představuje Tuđmana jako největšího bojovníka za nezávislost Chorvatska. Oslovuje jej, jako by byli přímo spolubojovníky ve válce:

*„E moj Frane, pamtim dane,
kad smo skupa bili mi,
prijatelj do prijatelja,
Hrvatsku smo branili. “²⁰⁵*

*„Ach můj Franjo, vzpomínám na dny,
když jsme byli spolu,
přítel k příteli,
ubránili jsme Chorvatsko. “*

Tato skladba a její text jako by předznamenala, na co se bude Thompson ve své další tvorbě soustředit. Je to obrana odkazu Tuđmana a jeho pohledu na nezávislé Chorvatsko včetně odkazu na válku za nezávislost jako čistě obrannou válku. Zároveň to také zcela koresponduje s životním pohledem Thompsona. Klíčovost války za nezávislost pro samostatné novodobé Chorvatsko akcentovaná v 90. letech 20. století je nyní ještě více

²⁰² Najbolji hrvatski tamburaši. „Sveto tlo Hrvatsko“. Najbolji hrvatski tamburaši, službene web stranice. Copyright 2022. http://www.najboljihrvatskitamburasi.com/tekstovi/sveto_tlo_hrvatsko.htm (staženo 22. března 2024).

²⁰³ Tanner, *Croatia*, 314–316.

²⁰⁴ Najbolji hrvatski tamburaši. „Sveto tlo Hrvatsko“, http://www.najboljihrvatskitamburasi.com/tekstovi/sveto_tlo_hrvatsko.htm (staženo 22. března 2024).

²⁰⁵ Ibid.

aktuální. V období, kdy je její odkaz z pohledu Thompsona degradován, je nutné v jeho tvorbě ještě více a silněji zdůrazňovat důležitost této dějinné události pro chorvatský národ a společnost. Válka je tak v jeho tvorbě posunuta z role prostředku pro získání nezávislosti Chorvatska v základní mýtus a stavební kámen moderního chorvatského státu.

V Chorvatsku se po roce 2000 objevil odpor tzv. veteránského hnutí proti nové vládě a jejím představitelům. Přátelské vztahy Tuđmanovy vlády s veterány války byly vystřídány radikálními aktivitami veteránského hnutí na sesazení nové pro-západně orientované vlády a její nahrazení opět vládou HDZ.²⁰⁶ Thompson se stal součástí tohoto politického tlaku. Veteráni oponovali především politice ukončení mezinárodní izolace země, která přinášela nutnost spolupráce s Mezinárodním soudním tribunálem pro bývalou Jugoslávii v Haagu, podporu návratu srbských uprchlíků či respektování Bosny a Hercegoviny jako nezávislého státu.²⁰⁷ Mnohá tato témata, resp. odpor k nim jsou součástí hudebního vyjádření Thompsona.

Motiv veteránství se tedy znovu objevuje v Thompsonových písních. Příkladem je skladba *Reci, brate moj*. Jedná se o duet s Miroslavem Škorem. Ten je znám svým politickým angažmá, kdy mj. kandidoval také na prezidenta Chorvatska ve volbách na přelomu let 2019 a 2020. Píseň je koncipována jako řeč válečného veterána a upozorňuje na ty, kteří se z války nevrátili:

*„Pa sam kući došo
A puno ih se nije vratilo“²⁰⁸*

*„Tak jsem přišel domů
A mnoho z nich se nevrátilo.“*

Následně je v textu povzdech, jak mohli být veteráni, tak rychle zapomenuti a přesvědčení, že se situace opět změní a opět budou veteráni v Chorvatsku třeba:

*„Reci brate moj
Jesmo li prokleti
Pa se tako brzo
Sve zaboravi
Al neka neda Bog*

*„Řekni bratře
jsme prokletí
tak rychle
všechno zapomenuto
chraň bůh*

²⁰⁶ Fisher, „Contentious politics in Croatia: the war veterans’ movement“, 75.

²⁰⁷ Ibid., 75–76.

²⁰⁸ Perković Thompson, „E moj narode“. <https://thompson.hr/albumi/38-e-moj-narode> (staženo 24. března 2024).

*Pa nas budu trebali
Opet će se gusta
Magla spustiti*²⁰⁹

*no, buduće nás potrebovat
zase to zhoustne
mlha sestoupi.*

Přičemž zejména poslední výraz „*Magla spustiti*“ neboli „*mlha sestoupi*“ lze vnímat různými způsoby. V kontextu veteránských protestů je možné interpretovat jako výzvu k další, radikálnější oponentuře proti nové vládě a jejím krokům. Může se totiž jednat o odkaz na válečný NDH a odkaz na tehdejší píseň *Spustila se gusta magla iznad Zagreba*, kde je mlhou spuštěnou na Záhřeb myšlena Pavelićova armáda.²¹⁰ Opět lze tedy vnímat jako kontroverzi spojenou s odkazem chorvatského válečného státu.

Píseň se objevila na albu z roku 2002 *E moj narode*. Album se téměř výlučně zaměřuje na „patriotické“ skladby.²¹¹ Kromě již dříve vydaných písní *Lijepa li si* a *Geni Kameni* album obsahuje množství písní obracejících se k historii Chorvatska, ale texty mají přesah do kontextu tehdejší doby a kontextu politického dění a směřování Chorvatska po smrti Tuđmana. V textu titulní písně alba prezentuje svůj pohled na současné dění v post-tuđmanovském Chorvatsku. Síly působící proti jeho vizi a představě Chorvatska a zároveň také přímo proti němu:

*„Vražje sile se trude
Da nas ne bude*²¹²

*„Síly d'ábla působí
abychom nebyli.*“

Přímo pojmenovává tyto síly:

*„Antikristi i masoni
Komunisti ovi, oni*²¹³

*„Antikristé a zednáři
tito a tamti komunisté.*“

Jak konstatuje Baker, série skandálů spojených s jeho jménem okolo roku 2003 vybuodovala jeho pověst extremisty v chorvatské společnosti.²¹⁴ V tom lze hledat příčinu jeho opakovaného označování svých nepřátel a oponentů ve svých písních a snaha o svou

²⁰⁹ Ibid.

²¹⁰ Baker, *Sounds of the Borderland*, 105.

²¹¹ Baker, „Popular Music and Political Change in Post-Tuđman Croatia“, 1749.

²¹² Perković Thompson, „E moj narode“. <https://thompson.hr/albumi/38-e-moj-narode> (staženo 24. března 2024).

²¹³ Ibid.

²¹⁴ Baker, „Popular Music and Political Change in Post-Tuđman Croatia“, 1749.

obhajobu. Obecnému zklamání nad vývojem tohoto období dává průchod v baladě *Ne pitaj mene*:

<i>„Ne pitaj mene</i>	<i>„Mě se neptej</i>
<i>Meni sada srce vene</i>	<i>moje srdce ted' umirá</i>
<i>Dođe mi da se predam</i>	<i>mám chuť to vzdát</i>
<i>Kad oko sebe gledam</i> ²¹⁵	<i>když se rozhlédnu kolem.</i> “

V podobném duchu je koncipováno také následné album z roku 2006 *Bilo jednom u Hrvatskoj*. To se prakticky celé věnuje slavné chorvatské historii s notnými odkazy do současnosti. Zároveň mají písně často náboženský akcent. Politické prostředí se změnilo v tom, že vládu opět po tříletém intermezzu sestavila HDZ pod vedením Ivo Sanadera, který však směřování země nijak zásadně od předchozí vlády nezměnil. V Thompsonových textech se tak lze setkat s motivem zklamání z politiky jako takové, ale i stavu společnosti, světa či kapitalismu:

<i>„Svađaju se narodi i rase</i>	<i>„Národy a rasy se hádají</i>
<i>I proroci lažni zaluđuju mase</i>	<i>a falešní proroci klamou masy</i>
<i>Djeca, vjera, tijelo, prodaje se sve</i> ²¹⁶	<i>děti, náboženství, tělo, všechno je na</i>
	<i>prodej.</i> “

V písni *Kletva kralja Zvonimira* je silně přítomen motiv zrady. Text je sice posunut do historické roviny, nicméně v tomto motivu lze vnímat kritiku spolupráce tehdejšího Chorvatska s Mezinárodním soudním tribunálem v Haagu a již dříve zmíněné předání informací vedoucích k dopadení generála Ante Gotoviny v roce 2005 – tedy zhruba rok před vydáním alba a této skladby:

<i>„Jučer gledam sliku naroda</i>	<i>„Včera jsem se díval na obrázky lidí</i>
<i>Baca cvijeće po herojima</i>	<i>házejí květiny na své hrdiny</i>
<i>A već sutra pobjednike sude</i>	<i>a hned zítra soudí vítěze</i>

²¹⁵ Perković Thompson, „E moj narode“. <https://thompson.hr/albumi/38-e-moj-narode> (staženo 24. března 2024).

²¹⁶ Perković Thompson, „Bilo jednom u Hrvatskoj“, <https://thompson.hr/albumi/37-bilo-jednom-u-hrvatskoj> (staženo 25. března 2024).

*Prodaše ih za Judine škode*²¹⁷

prodali jej za Jidášovy peníze.“

Vše je zakomponováno do motivu o zrazení krále Zvonimira. Vzpomínky na zradu krále Zvonimira se objevily na počátku 90. let v Chorvatsku ve veřejném diskurzu v kontextu války za nezávislost.²¹⁸ Thompson tento kontext v písni oživuje, přestože mnozí historici tuto zradu vyvracejí. Tanner konstatuje, že král Zvonimir zemřel pravděpodobně přirozenou smrtí a to, že byl zrazen se objevuje jako mýtus krátce po jeho smrti v souvislosti se ztrátou nezávislosti tehdejšího chorvatského království.²¹⁹ Thompson tedy toto využívá v souvislosti s odmítnutím vydávání chorvatských generálů do Haagu.

Opět se také objevuje motiv veteránství ve skladbě *Ratnici svjetla*. Podle Thompsona se obránci země zasloužili o svobodu Chorvatska:

<i>„Branili su zemlju i rame uz rame Ko ratnici svjetla stali protiv tame Zato zora sviće, zato dan se budi Hvala im na svemu, slobodni smo ljudi</i> “ ²²⁰	<i>„Bránili zemi bok po boku jako bojovníci světla stáli proti temnotě proto se rozednívá, proto se den probouzí díky nim za všechno, jsme svobodní lidé.</i> “
--	---

V asi nejvíce osobní výpovědi v písni *Neka niko ne dira u moj mali dio svemira* osvětluje své vnímání světa a vymezuje se proti veškerým svým odpůrcům a jejich nařčení:

<i>„I samo zato za njih sam fašista A nikad nisam htio tuđe ništa Samo nju, zemlju slobodnu</i> “ ²²¹	<i>„A proto jsem pro ně fašista a nikdy jsem nechtěl nic jiného jen jí, svobodnou zemi.</i> “
--	---

Veškerá obviňování označuje za demagogii:

<i>„Domoljublje prozvali fašizam Tako brani njihov komunizam Prozirna demagogija</i> “ ²²²	<i>„Vlastenectví nazvali fašismem tak hájí jejich komunismus transparentní demagogie.</i> “
---	---

²¹⁷ Ibid.

²¹⁸ Žanić, „The Curse of King Zvonimir and Political Discourse in Embattled Croatia“, 111–112.

²¹⁹ Tanner, *Croatia*, 13–14.

²²⁰ Perković Thompson, „Bilo jednom u Hrvatskoj“. <https://thompson.hr/albumi/37-bilo-jednom-u-hrvatskoj> (staženo 25. března 2024).

²²¹ Ibid.

²²² Ibid.

Velký důraz je v tomto albu kladen na tzv. bojovníky (*ratnici*), obránce svobody Chorvatska. Příkladem může být skladba *Duh Ratnika*:

„Ja sam duša hrvatskih ratnika Domovinu tražim i stijeg što se vije“ ²²³	„Jsem duši chorvatských válečníků hledám vlast a vlajku, která vlaje.“
--	---

Téma obrany země proti cizí nadvládě a jeho aktualizace v tomto období souvisí se silícím euroskepticismem. Ten byl poměrně běžný právě v části společnosti odmítající spolupráci s mezinárodními institucemi ohledně odkazu války za nezávislost. Také patriotická hudba tohoto období byla poznamenána rostoucím euroskepticismem.²²⁴ Stále více se tak i v Thompsonově tvorbě objevují motivy varující před další ztrátou nezávislosti země a ochrany v 90. letech nabyté svobody.

Zatím své poslední album vydal Marko Perković Thompson v květnu 2013 pod názvem *Ora et labora*. Tedy jen krátce před vstupem Chorvatska do Evropské unie. Již samotné datum vydání budilo kontroverze a opět vyvolávalo otázky spojené s problematikou válečného NDH. Datum vydání bylo 10. dubna 2013, což bylo i zveřejněno na Facebookových stránkách zpěváka, a toto datum je spojeno s vyhlášením válečného ustašovského státu v roce 1941.²²⁵ Thompson však obvykle tvrdí, že album bylo možné koupit až 12. dubna a tato informace je dnes zmíněna i na jeho oficiální internetové stránce.²²⁶ Ve světle předchozích informací na oficiálních stránkách zpěváka na Facebooku je zřejmé, že odkaz na toto datum byl spíše záměrný a provokativní.

Texty opět ze značné části odkazují na Thompsonovo náboženské založení. Již v samotném názvu alba je použito heslo benediktinského řádu „Modli se a pracuj“. Nevyhýbají se ale opět ani aktuálním politickým odkazům a politicko-společenskému vidění světa ze strany Thompsona. Hned v úvodu druhé písně alba *Dobrodošli* zazní originální část projevu Franjo Tuđmana. Podle Rupčić se jedná o jeho projev z poloviny 90. let, který varuje před konspiracemi proti Chorvatsku.²²⁷ Jeho znění lze dohledat například v článku zabývajícím se politickou nejistotou Chorvatska ohledně vstupu do EU

²²³ Ibid.

²²⁴ Baker, „Popular Music and Political Change in Post-Tuđman Croatia“, 1749.

²²⁵ Rupčić, „Songs That Sound “Right”“, 294–295.

²²⁶ Perković Thompson, „Ora et labora“. <https://thompson.hr/albumi/36-ora-et-labora> (staženo 26. března 2024).

²²⁷ Rupčić, „Songs That Sound “Right”“, 297.

Nebojši Blanuše.²²⁸ Tuđman zde varuje před zbytky jugo-komunismu a jugo-sbrského systému usilujícím o nezávislost Chorvatska a označuje tyto nepřátele za „černé, žluté a zelené ďábly“.²²⁹ V projevu se tak ožívují původní obavy o osud Chorvatska, což Thompson použitím projevu aktualizuje do roku 2013 těsně před vstupem země do evropského společenství.

V textu samotné písně pak Thompson vítá své přátele a příznivce, a naopak zároveň zde znovu odmítá pohledy svých odpůrců:

*„Još govore da smo kontroverzni,
ali to su kučine i trice,
argumenti podli i bezvezni,
istinu im kažimo u lice.“²³⁰*

*„Stále říkají, že jsme kontroverzni,
ale to je nesmysl,
podlé a nesmyslné argumenty,
říkáme jim pravdu do očí.“*

Další píseň je agresivně bojovná *Uvijek vjerni tebi*. Propojuje podporu sportovních výkonů chorvatských sportovců s minulostí veteránů války – v tomto případě obránců Vukovaru během války za nezávislost:

*„Bori se za Narod i za boje doma svog,
pobjedu donesi, danas sa nama je Bog.
Nek' zazvone zvona, nek' na moru zapjeni
se val,
kada čuješ himnu, bori se za Vukovar.“²³¹*

*„Bojuj za narod a za barvy svého domova,
přines vítězství, Bůh je dnes s námi.
Nechte zvony zvonit, ať vlny pění na moři,
až uslyšíte státní hymnu, bojujte za
Vukovar.“*

Po delší době tak ve své tvorbě přidává bojovnou píseň, která je primárně určena pro fotbalisty a podporu jejich výkonů. V kontextu je však zasazena do válečného prostředí. Píseň je určena pro podporu chorvatských fotbalistů na evropském fotbalovém šampionátu, ale i ve videoklipu k ní vytvořeném se mísí válečné obrazy s obrázky hráčů a fanoušků a vytváří tak propojení mezi válečným a sportovním úspěchem.²³² Celý vzkaz písně je tak zasazen do problematického vnímání války za nezávislost. Zároveň lze konstatovat, že

²²⁸ Blanuša, „Political Unconscious of Croatia and the EU“, 196–222.

²²⁹ Ibid., 202.

²³⁰ Perković Thompson, „Ora et labora“. <https://thompson.hr/albumi/36-ora-et-labora> (staženo 26. března 2024).

²³¹ Ibid.

²³² Rupčić, „Songs That Sound “Right”“, 298.

píseň má i své poslání, kterým je střežení odkazu války za nezávislost v očích chorvatské společnosti. Díky fotbalu se mu to v případě této písně daří i mezi mladší generací.

Na albu opět zazní pohled na sousední Bosnu a Hercegovinu. V písni *Bosna* Thompson označuje tuto zemi za „kolébku“ Chorvatů a ve svém narativu ji tedy vidí jako součást Chorvatska:

*„Pjesmo moja pjevat ću te tamo,
tamo gdje je naša loza počela,
staroj majci kolijevci Hrvata,
gdje se naša povijest krvlju pisala.“²³³*

*„Budu ti zpívat svou píseň o tom,
kde naše linie počala,
staré matce, kolébce Chorvatů,
kde se naše historie psala krví.“*

Podle něj je Bosna aktuálně hrdá, ale raněná:

„Bosna ponosna, ranjena...“²³⁴

„Bosna hrdá, raněná...“

Naznačuje tím tedy, že současná politická konstelace a současné politické hranice způsobují této „kolébce“ chorvatského národa bolest a nepovažuje je za vyřešené. V jeho tvorbě se tak opět vrací otázka připojení Chorvaty osídlených území Bosny a Hercegoviny k Chorvatsku.

Předposlední píseň alba *Nema predaje* je asi nejvíce prostoupena politickými odkazy. Negativně vnímá obecně politické představitele:

*„Dobivamo političke pljuske,
iskrivljuju povijest u tišini,
vodaju nas k'o u magli guske,
a pobjednici na margini.“²³⁵*

*„Dostáváme politické sprchy,
v tichosti překrucují historii,
vedou nás jako husy v mlze,
a vítězové na okraji.“*

V textu je kritizován politický nedostatek respektu k minulosti. Myšlen je především respekt vůči obráncům ve válce za nezávislost, kteří stojí v jeho očích na okraji společnosti. Národ je pak udržován ve slepé nevědomosti „skutečných“ dějin země. Zároveň však vyjadřuje naději a národ burcuje v refrénu:

²³³ Perković Thompson, „Ora et labora“, <https://thompson.hr/albumi/36-ora-et-labora> (staženo 26. března 2024).

²³⁴ Ibid.

²³⁵ Ibid.

*„Nema predaje,
pjevajmo, sinovi pobjede,
mogu nas lomiti al' neće slomiti,
kad nam srca tuku zajedno.“²³⁶*

*„Nekapitulujme,
zpívejme, synové vítězství,
mohou nás lámat, ale ne zlomit,
když naše srdce bojují pospolu.“*

Celkově je zatím poslední Thompsonovo album *Ora et labora* asi nejvíce politickým počinem tohoto zpěváka. Reflektuje v nich svůj pohled na chorvatskou politickou situaci. V textech je často dáván průchod euroskepticismu. Do protikladu k této cestě Chorvatska staví autor především odkazy na slavnou Chorvatskou minulost, osobnosti chorvatských králů, ale i obránců vlasti v době války za nezávislost.

²³⁶ Ibid.

6 Diskurz Thompsonových písní

Na základě analýzy Thompsonovy tvorby v předchozí kapitole lze detektovat několik základních témat, které zpěvák ve své tvorbě upřednostňuje. Rozdělil jsem je do několika základních skupin:

- romantické, milostné písně,
- náboženství, víra v Boha,
- válečná tematika,
- ustašovský stát NDH,
- středověké Chorvatsko, král Zvonimir,
- veteráni války za nezávislost,
- odkaz války za nezávislost,
- chorvatský integralismus, tzv. Velké Chorvatsko,
- obrana sama sebe,
- zklamání z politiky,
- euroskepticismus.

Z uvedeného výčtu je zřejmé, že většina témat je spojena s chorvatským nacionalismem. Nacionalismem, který samostatnost a nezávislost Chorvatska staví vůči srbskému obyvatelstvu na území považovaných historicky za chorvatské. Využívá odkazy na chorvatskou kulturu, jazyk či historickou státní tradici ze středověku a také propaguje tradiční katolické náboženství chorvatského obyvatelstva. V další části se budu těmto jednotlivým tématům dále věnovat. Budu se soustředit především na ty s politickým přesahem, tzn. vynechám první dvě témata, kterými jsou láska a náboženství. Rozdělím je dle toho, v jakém období s nimi Thompson přichází.

Dle výše uvedeného přehledu a analýzy tvorby Marka Perkoviće Thompsona je zřejmé, že období jeho činnosti od roku 1990 do roku 2013 lze rozdělit do třech klíčových period. Ty lze propojit také s odpovídajícími obdobími v dějinách Chorvatska po roce 1990 do jeho vstupu do Evropské unie v roce 2013. V každém z nich do určité míry nastoluje jiná témata, i když se zároveň k některým narativům vrací či se objevují opakovaně v různé intenzitě.

V první fázi během občanské války v Chorvatsku je to především agresivní nacionalismus. Podařilo se mu prorazit s písní *Bojna Čavoglave*, ve které nejen vyzývá ke

sjednocení národa proti srbské agresi, ale zároveň vybízí i k přenesení konfliktu do Srbska. Tím se dokonce vymyká i tehdejšímu oficiálnímu narativu, kterým chorvatské vedení válku prezentovalo jako obrannou. To, že se mu podařilo s touto písní uspět znamená, že ve společnosti byla poptávka po tomto typu hudby, tzn. válečně agresivní nacionalistické. Často se nějaká skladba stane populární jen díky náhodě. Thompsonova *Bojna Čavoglave* uspěla spíše díky kontextu svého vzniku. „Trefila“ se do období vyhoceného politického nacionalismu, hysterie vůči Srbům a válečného konfliktu. Thompson jako válečný dobrovolník v ní zohlednil to, co mu bylo v tu chvíli nejbližší – svou vojenskou službu. Zároveň tím, ale cíleně dále rozdmýchával nacionalistické, antisrbské nálady ve společnosti a její celkovou militarizaci.

Souzní to s tím, jak byl v této době nacionalismus, přivedený politickými elitami na světlo světa, společností prostoupen. Jinými slovy, jak se nacionalistickou rétoriku podařilo zakomponovat do celospolečenského diskurzu. S tím je v souladu také Thompsonova tvorba. Podobně je v době války koncipována také jedna z písní jeho druhého alba – *Anica, Kninska kraljica*. Zde je opět ventilována agresivita vůči Srbům. Zároveň se zde objevuje odkaz krále Zvonimira. Ten jako hlavní město svého středověkého království zvolil Knin, takže je tímto argumentem v písni obhajován chorvatský nárok na toto město a oblast. Knin byl v té době centrem Republiky Srbská Krajina – separatistického srbského útvaru vymezeného z chorvatského území. Jedná se tedy o typickou zkratkovitost nacionalistické argumentace vycházejícího z historického práva na určité území převedenou do současnosti. Významný středověký chorvatský král zvolil jako své sídlo Knin, takže ten nyní logicky musí náležet Chorvatsku. Ten je nyní, ale neprávem okupován srbskými separatisty. Takto postavená nacionalistická argumentace tedy vyvolává pocit nespravedlnosti vůči chorvatskému národu, ukazuje neoprávněnost kroků srbských separatistů a tím rozdmýchává další nenávisť vůči Srbům a podporuje kroky chorvatské vlády proti nim až po finální likvidaci separatistů spojený s odchodem velké části srbského obyvatelstva ze země.

Král Zvonimir je také středem jiného tradičního mýtu o tom, že byl zrazen. Tento narativ na počátku 90. let rezonoval v chorvatské společnosti. V 90. letech koncepce chorvatské národní identity vycházela z nepřerušené státnosti chorvatského středověkého království, které podle ní vstoupilo dobrovolně do státního útvaru s Uhry v roce 1102 a Rakouskem v roce 1526, ale naopak parlament nikdy neodsouhlasil legitimnost vstupu do

žádného jihoslovanského svazku Jugoslávie.²³⁷ Na tomto základě je zde tak budován diskurz o Chorvatech jako zrazeném národu, který až nyní nabývá opětovné suverenity a nezávislosti. Ideologie nacionalismu obvykle využívá určité historické osobnosti pro prosazování svých cílů. Chorvatský nacionalismus byl ve výběru takovýchto vhodných osobností poměrně omezen. Král Zvonimir a jeho mýtus se tedy stal jedním z nosných prvků chorvatského nacionalismu této doby. Také Thompson to ve své tvorbě akcentoval. Prostřednictvím takto využitých osobností krále Zvonimira mohli nacionalisté spojit odkaz slavné minulosti Chorvatska s historicky zakořeněnou a opakující se nespravedlností vůči chorvatskému národu.

Nacionalismus v Chorvatsku, ale i v dalších balkánských zemích, byl během konfliktu o jugoslávské dědictví extrémně agresivní a vyhrocený. To platí samozřejmě obecně o nacionalismu během nějakého etnického konfliktu. Tato agresivita nacionalismu byla mohutně podporována ze strany oficiálních míst a médií. Cílem bylo mobilizovat národ pro dosažení svých cílů. Populární hudba byla v tomto případě také vhodným nástrojem, jak tuto mobilizaci realizovat, udržovat či rozdmýchávat. Thompsonův diskurz „pracuje“ zcela v tomto duchu. Je v souladu s klíčovými představiteli Chorvatska a jejich politiky. Usiluje o burcování a povzbuzení národa v jeho spravedlivé, obranné válce za samostatnost. Její hlavní ohrožení představují Srbové, kteří tak z pohledu chorvatského nacionalismu tvoří hlavního nepřítele chorvatské státnosti. Kdo tento pohled nesdílí, je automaticky vyřazován, ostrakizován a označován za zrádce chorvatských národních zájmů.

Zároveň byl v tomto období v Chorvatsku umožněn beztrestný návrat ustašovského válečného státu NDH do veřejného povědomí. Po letech tabuizování tohoto tématu v celojugoslávském komunistickém diskurzu se objevují skryté i otevřené odkazy na NDH. Toto téma využil prezident Tuđman pro sjednocení národa rozděleného mezi partyzánský jugoslávský odkaz a chorvatský ustašovský válečný odkaz přítomný především v diaspoře. Pro naplnění národních cílů musí být národ sjednocen. Proto se Tuđman snažil překonat 50 let staré ideologické rozdělení národa a ve svých projevech hledal rovnováhu mezi ustašovskými a partyzánskými zločiny.²³⁸ Otevřelo to prostor pro toto téma také v celospolečenském prostoru a populární hudbě. Thompson toho zcela využil již právě ve zmíněné první písni, která otevřeně začíná ustašovským pozdravem „*Za dom spremni*“. Jak

²³⁷ Bellamy, *The formation of Croatian national identity*, 57.

²³⁸ Uzelak, „Franjo Tuđman's Nationalist Ideology“, 456.

bylo zmíněno, tak různé odkazy na NDH obsahují také jeho další texty, ale právě v souvislosti se změnou politického kurzu Chorvatska po roce 2000 se toto stává stále více kontroverzní a vede to k pozdějšímu označování Thompsona jako extremisty.

Kromě výše zmíněného ustašovského pozdravu se v jeho písničkách lze setkat s dalšími odkazy na NDH. Srbské vojáky označuje pejorativně jako Četniky, odkazujíc na druhou světovou válku, či v písni *Geni Kameni* označuje konec války a konec NDH v roce 1945 jako neštěstí, které rozptýlilo Chorvaty do celého světa. Kromě zmíněného pozdravu lze tyto odkazy vnímat spíše jako drobné vzkazy a podprahové informace. Je to podobné jako v případě Tuđmanova režimu a jeho vztahu k NDH. Chorvatské vedení si s ohledem na mezinárodní veřejnost nemohlo dovolit spojování s ustašovským státem, ale odkazy na něj byly tolerovány a politicky využívány. Podobně je k NDH přistupováno i v Thompsonově tvorbě. V období Tuđmanovy vlády byly tyto vzkazy a odkazy na NDH a ustašovce tolerovány a součástí určitého širšího společenského vědomí. Toto období do značné míry NDH v Chorvatsku rehabilitovalo. Po desetiletích zapomínání na události druhé světové války v Jugoslávii rozhodně neholdali noví chorvatští představitelé přijmout vinu za válečné hrůzy a ponechat jí na bedrech Chorvatů. Byl tedy vytvořen narativ NDH jako chorvatského národního státu, jehož režim ale akcentoval nepřijatelné fašistické tendence. Distancování se od prostředků válečného režimu bylo ale spíše instrumentální a sloužilo především pro obhájení existence moderního Chorvatska v mezinárodní měřítku. V domácím prostředí vláda nijak nebránila projevům a reminiscencím na NDH včetně fašistických projevů, protože do velké míry souzněly s antisrbskou politikou státu. Ve společnosti tak do značné míry tento obraz válečného NDH zakořenil.

Výše zmíněný narativ národní jednoty vyžadoval spojit chorvatskou státnost také s Chorvaty v zahraničí, kteří mnozí sympatizovali s ustašovským hnutím a přineslo to tak určitou rehabilitaci Pavelićova režimu.²³⁹ Dělo se tak prostřednictvím utrpení Chorvatů. Symbolem se staly události v Bleiburgu a masakr chorvatských, slovinských a srbských zrádců ze strany partyzánských jednotek. To se stalo symbolem utrpení Chorvatů a zároveň zrady ze strany Britů, kteří je partyzánům vydali.²⁴⁰ Podařilo se tak vytvořit příběh oponující utrpení ostatních národů Jugoslávie způsobené Chorvaty. Příběh, který akcentoval také utrpení chorvatských obyvatel. Zároveň tato událost zdárně propojovala

²³⁹ Bellamy, *The formation of Croatian national identity*, 69.

²⁴⁰ David B. MacDonald, *Balkan holocausts?: Serbian and Croatian victim-centred propaganda and the war in Yugoslavia* (Manchester: Manchester University Press, 2002), 170.

potřebu zobrazení utrpení Chorvatů a možnost zdůraznění antikomunismu chorvatského národa, který byl v 90. letech postaven v opozici ke zbytkové Jugoslávii v čele s komunistou či post-komunistou Miloševićem.

V druhé polovině 90. let v těchto tématech Thompson pokračuje. Objevuje se však další prvek v jeho tvorbě. Oslava veteránů z války za nezávislost, mezi něž on sám také patří. Oslavuje přátelské vztahy a vazby vytvořené během války. Zároveň ale upozorňuje na neradostné postavení, do kterého se v té době veteráni ve společnosti dostávají. Vnímá to optikou nevděku vůči těmto hrdinům, kteří se zasloužili o nezávislost Chorvatska. V 90. letech byli veteráni v diskurzu HDZ představováni jako národní hrdinové. HDZ se snažila omezit diskuze ohledně zločinů chorvatských vojáků během války za nezávislost.²⁴¹ Lze to tedy spíše vnímat jako snahu o nastolení tohoto tématu, aby v chorvatské společnosti rezonovalo. Thompson se o to snaží formou oslavy válečného přátelství, hrdinství a zásluh o nezávislost země a také naděje, že veteráni války opět získají vážnost, kterou si zaslouží. Pro Thompsona je toto téma důležité zájmena jako obrana odkazu války za nezávislost. Ta se pro něj stává klíčovým základem samostatného, nezávislého Chorvatska. Symbolem emancipace Chorvatska nejen z komunistické nadvlády, ale také zejména z područí prosrbrsky orientované Jugoslávie. V tomto symbolu se tedy spojuje jeho antikomunismus a antisrbství. Základ nacionalistické ideologie Chorvatska v počátku 90. letech 20. století. Tímto tématem ve své tvorbě navazuje na své politické postoje z první poloviny 90. let.

Dalším tématem, který se v tomto období v jeho tvorbě objevuje je chorvatský integralismus či podpora tzv. Velkého Chorvatska. Velkochorvatská myšlenka je jednou ze základních premis nacionalistické ideologie v Chorvatsku. Spočívá v požadavku spojení všech Chorvatů, když jsou za Chorvaty označováni také obyvatelé muslimského či ortodoxního vyznání, v jednom státě. V 90. letech byla v nacionalistických kruzích myšlenka obnovena s ohledem na otázky Bosny a Hercegoviny. Pracuje s ní také Thompson. V jedné ze svých nejslavnějších a dodnes nejhranějších písní *Lijepa li si* oslavující Chorvatsko zmiňuje také Herceg-Bosnu, kterou dává na stejnou úroveň s dalšími chorvatskými regiony. Myšlenka tzv. Velkého Chorvatska je spojena se jménem Ante Starčević, který do jeho území zahrnul současné Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu a Slovinsko a odvodil chorvatský národ z politického hlediska bez ohledu na náboženství.²⁴² Tuđman v 90. letech tuto myšlenku oživil. Ohledně rozdělení Bosny a Hercegoviny ostatně

²⁴¹ Fisher, „Contentious politics in Croatia: the war veterans’ movement“, 81.

²⁴² Biondich, „We Were Defending the State“, 56.

proběhly také setkání se srbským prezidentem Miloševićem.²⁴³ Západní společenství a bosensští Muslimové se však stavěli razantně proti těmto myšlenkám. V rámci Bosny a Hercegoviny tak během bosenské války vznikl alespoň chorvatský „kvazi-stát“. Chorvatská republika Herceg-Bosna byla úzce propojena se samotným Chorvatskem.²⁴⁴

Post-tuđmanovské období je pro Thompsona asi nejkomplikovanější a stává se více kontroverzně vnímanou osobností v Chorvatsku. V předchozích dvou obdobích byl bojovníkem, který pomohl ubránit Chorvatsko a zpěvákem akcentujícím lásku k Chorvatsku a hrdinství jeho obrany. Svými tématy se pohyboval v politickém prostředí, které tato témata podporovala. Po smrti Tuđmana a změně vlády v roce 2000 se však dostává do přímého rozporu svého vidění Chorvatska a jeho reálného politického směřování. Staví se proti všem základním snahám nové vlády, tzn. snahy o ukončení mezinárodní izolace země a rozchod s Tuđmanovým odkazem. Thompson se naopak k jeho narativu otevřeně hlásí. Tak, jako je pro Thompsona symbolem samostatného Chorvatska válka za nezávislost, tak stejně lze označit i Tuđmana jako symbol Chorvatska. Jeho osoba a politika pro Thompsona ztělesňuje moderní Chorvatsko. Oslavuje jeho antikomunismus i antisrbství. Na těchto dvou prvcích stojí Tuđmanův odkaz v Thompsonově tvorbě.

S kontroverzemi ohledně odkazů na ustašovský NDH se Thompson setkává právě až v období po konci vlády Tuđmana. Jedná se o kontroverze ohledně používání ustašovského pozdravu v písni *Bojna Čavoglave* či zpěv původní písni oslavující ustašovský koncentrační tábor v Jasenovaci. V tomto období je již téma NDH problematičtější. Končí období, kdy oficiální kruhy jeho propagaci podporovaly či minimálně tiše tolerovaly. V chorvatské společnosti se více začínají diskutovat stinné stránky tohoto válečného režimu než to, že se jednalo o chorvatský národní stát. Nicméně ani tyto kontroverze nebrání Thompsonovi v tom, aby v praxi umístování odkazů na NDH do svých písní pokračoval. Příkladem je výraz „*Magla spustiti*“ v písni *Reci, brate moj*, který odkazuje na píseň ustašovského NDH, kde je mlhou myšlena ustašovská Paveličova armáda zmocňující se Záhřebu.²⁴⁵ Další je pak v předchozí kapitole zmíněná kontroverze ohledně vydání alba *Ora et labora* na výročí vyhlášení NDH. Protože se nejedná o zcela otevřené odkazy a snahou je tyto odkazy spíše zakrýt, tak se může jednat o jakousi hru či popíchnutí jeho

²⁴³ Ramet, „Politics in Croatia since 1990“, 264.

²⁴⁴ Rychlík a Perencević, *Dějiny Chorvatska*, 387.

²⁴⁵ Baker, *Sounds of the Borderland*, 105.

odpůrců. Neustále tak je v jeho tvorbě odkaz NDH připomínán. Zároveň ale také Thompson vychází vstříc části publika, kteří toto velmi oceňují. Částí společnosti je fašismem zprofanovaný NDH stále obdivovaným předchůdcem moderního nezávislého Chorvatska. Na jeho koncertech nejsou výjimkou fašistické pozdravy v publiku zejména mezi mladší generací. To potvrzuje také Catherine Baker pozorováním na koncertu v Záhřebu v červnu 2007.²⁴⁶

Zároveň se s objevujícími kontroverzemi vůči své osobě, začíná více vyrovnávat se svými odpůrci i ve svých textech. Stále více se objevují přímé zmínky v textech písní, že je obviňován z fašismu, čemuž se obvykle brání označením za patriota. Upozorňuje, že jsou o něm šířeny lži, demagogie a také označuje často své nepřátele. V duchu Tuđmanovského narativu a paranoi jsou jeho nepřáteli často pozůstatky komunistů. Objevuje se označení jugokomunismus. Tento výraz zahrnuje bývalé jugoslávské komunisty, ale i jejich následníky v Srbsku a má silné antisrbské negativní konotace ve smyslu představ o srbské dominanci v komunistické Jugoslávii. V rámci tohoto označení jsou vnímáni, ale i představitelé postkomunistické levice v Chorvatsku – Sociálně demokratické strany Chorvatska (SDP). Umožňuje to útočit na tyto představitelé v čele s premiérem Ivicou Račanem jako přímé pokračovatele komunistů. Ti jsou v tomto duchu v Thompsonových textech také demonizováni. Navazuje tak na silný antikomunismus v Chorvatsku, ale obecně také ve většině bývalé komunistické části Evropy, v 90. letech 20. století. Celkově se antikomunismus stal dominantní myšlenkou nacionalismu v Chorvatsku této doby. Označení za komunistu sloužilo k vyčlenění určité části společnosti ze „zdravé“ části chorvatského národa.

Thompson se aktivně také zapojil do tzv. veteránského hnutí. To vidělo ve snaze nové vlády o spolupráci s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii v Haagu zradu chorvatských zájmů. Thompson vnímal tyto snahy jako neúctu k odkazu války za nezávislost a viditelně a otevřeně toto hnutí podporoval. Zejména první dvě alba tohoto období *E, moj narode* a *Bilo jednom u Hrvatskoj* jsou prostoupena odkazy na podporu veteránů či odkazu války za nezávislost. Objevuje se také téma zrady. Opět je zrada přirovnávána k mýtu zrady krále Zvonimira, což bylo již dříve diskutováno. Téma je tedy opět nastoleno. Tentokrát je tento odkaz zrady přenesen do současnosti, když se jedná o zřejmý odkaz na „zrazení“ generála Ante Gotoviny ze strany vlády, která předala

²⁴⁶ Ibid., 164–168.

informace vedoucí k jeho dopadení. Pro vládu HDZ Ivo Sanadera představovala otázka Ante Gotoviny velký problém kvůli generálově popularitě a odporu proti jeho vydání.²⁴⁷ Otázka byla nakonec vyřešena předáním klíčových informací o jeho pobytu a zatčením Ante Gotoviny na Kanárských ostrovech.²⁴⁸ Částí chorvatské společnosti to pochopitelně bylo přijato velmi kontroverzně. Gotovina symbolizoval odkaz války za nezávislost a jeho vydáním tak vlastně v této části společnosti došlo k útoku na nezávislost Chorvatska ze strany vlastní vlády. Daniel upozorňuje, že Thompson je interpretem, který v té době získává publikum v části společnosti, která pocítuje křivdu v důsledku předchozích válek a vinu nedává svým nacionalistickým politikům, ale sousedním národům.²⁴⁹ Obecně je nespokojenost či pocit křivdy politicky využitelnou příležitostí. Různí populističtí politici se při tom často opírají i o nacionalistická témata. Jedná se tedy o jakousi „živnou“ půdu nacionalismu.

V souvislosti s pocitem, zrady a křivdy se následně objevuje další motiv. Tím je jakési celkové zklamání či opovržení demokratickými principy politiky. Chorvatsko v této době není v Evropě jedinou zemí, kde se tento narativ ve společnosti objevuje. Souvisí to s celkovým nárůstem populismu v evropské politice. Zároveň se lze setkat ještě s doprovázejícím jevem – euroskepticismem. Ten vycházel již z původní skepse vůči členství v Evropské unii Franjo Tuđmana, která rezonovala v chorvatské společnosti. Když Tuđmanovi vztahy s EU ochladly, začal vystupovat vůči evropské integraci, protože nepřeje malým národům a přirovnával EU k Jugoslávii s tím, že tak Chorvatsko opět ztratí suverenitu.²⁵⁰ Tuđman zacházel s mezinárodní otázkou velmi instrumentálně. Dokud potřeboval mezinárodní společenství pro uznání nezávislosti Chorvatska, tak se na mezinárodním poli prezentoval silně antikomunisticky a demokraticky. Po dosažení uznání nezávislosti a při první kritice jeho autoritářských způsobů vlády ze strany mezinárodního společenství se vůči této kritice začal vymezovat jako vůči snahám o zasahování do suverenity země. V Thompsonově tvorbě se tento pohled projevuje s nastoupenou cestou nové vlády do evropských struktur, nárůstem tematiky slavné chorvatské minulosti a upozorňování na důležitost chorvatské nezávislosti a její nové ohrožení.

Otázka vstupu země do Evropské unie byla u části společnosti spojena s obavami ekonomického a sociálního rázu. Tyto obavy se projevovaly i v dalších

²⁴⁷ Pavlaković, „Better the Grave than a Slave“, 461–462.

²⁴⁸ Ibid., 448.

²⁴⁹ Daniel, *Bigbít nebo turbofolk*, 114.

²⁵⁰ Jović, „Croatia and the European Union“, 90–91.

postkomunistických státech vstupujících do Evropské unie v roce 2004. Ze strany odpůrců vstupu byly argumenty proti tomuto kroku často zjednodušovány s odkazem na problematičnost postavení malých zemí v rámci EU. Bylo akcentováno, že malé země s malým počtem obyvatel nemají šanci v evropských strukturách nic prosadit vůči mocnostem jako je Francie či Německo. V Chorvatsku tak bylo touto částí společnosti vnímáno a interpretováno jako odevzdání pravomocí do Bruselu spojené se ztrátou suverenity. Suverenita a nezávislost při tom byla těžce získána a vybojována. Právě proto toto téma v chorvatské společnosti silně rezonovalo a možná více než v jiných dříve vstupujících státech, které nemusely projít konfliktem spojeným se získáním nezávislosti.

Shrneme-li tedy jednotlivá témata a zařadíme je do kontextu vývoje Chorvatska, tak zjistíme, že nastolování témat Thompsonem zřetelně souvisí s politickými otázkami, které řešilo Chorvatsko. V počátku své kariéry tvorbu významně stavěl na romantických písních, ale zároveň svou popularitu vybudoval na agresivně nacionalistické skladbě *Bojna Čavoglave* či pozdější podobně koncipované písní *Anica, Kninska kraljica*. Obě jsou prostoupeny především antisbrstvím charakteristickým pro toto období v Chorvatsku. V první z nich je pak využit pozdrav používaný chorvatským válečným státem NDH, čímž Thompson zřetelně na tento státní útvar odkazuje. Symbolizuje to umožněný návrat NDH do chorvatského národního povědomí. V období po konci války pokračuje v nacionalistických tématech ve svých písních. Nejsou však již tak agresivní jako v případě zmíněných písní, ale jsou možná ještě častější. Jedná se o narativy jako jsou středověká chorvatská minulost, náboženství či tzv. velkochorvatských myšlenek zahrnujících území Bosny a Hercegoviny do nároků Chorvatska. Zároveň se v tomto období objevuje nový prvek v jeho písních. Odkaz války za nezávislost první poloviny 90. let. Vychází zde primárně z odkazu veteránství, kde Thompson začíná vidět nevděk a nedostatek respektu vůči veteránům války, než jaký by si dle jeho názoru zasloužili. Snaží se tak téma odkazu války za nezávislost a jejích hrdinů znovu nastolit a „oživit“.

V období po smrti Tuđmana a změně politického prostředí v Chorvatsku nastoluje opět téma veteránství. Tentokrát je však více toto téma spojeno s nespravedlností vůči veteránům v souvislosti s novou fází spolupráce s Mezinárodním soudním tribunálem pro bývalou Jugoslávii. To je v Thompsonově diskurzu považováno za zradu vůči odkazu války za nezávislost a také vůči odkazu Franjo Tuđmana – otce národa. Opět se objevují, nyní spíše skryté odkazy na NDH, které slouží k popíchnutí politických odpůrců, ale

zřetelně ukazují jeho sympatie k tomuto válečnému státu. Celková nespokojenost s novým politickým uspořádáním a posunem Chorvatska je v jeho tvorbě reflektována v podobě zklamání z politiky či prodejnosti politiků. Vše se přenáší až do euroskepticismu. Ve vstupu Chorvatska do Evropské unie je viděno nové ohrožení chorvatské nezávislosti a suverenity.

6.1 Thompson a chorvatská společnost

Pokud se blíže zaměříme na to, jak Thompsonova hudba rezonovala v chorvatské společnosti, musíme se opět věnovat výše naznačenému rozdělení na daná období. Společnost v Chorvatsku totiž zejména v první polovině 90. let byla silně vystavena nacionalistické rétorice politického vedení HDZ v čele s Tuđmanem. V Chorvatsku v tomto období nenaplněné sliby komunismu a neschopnost liberalismu být ideologií přinesl nástup nacionalismu dominantního národa jako nové ideologie.²⁵¹ Cílem politického vedení země se stala její národní homogenizace. Nacionalismus poháněný vládními představiteli prostupoval celou společností. To se projevilo také v oblasti populární hudby. Patriotická hudba byla také po vypuknutí války velmi podporována ze strany chorvatské státní televize HRT.²⁵² Média celkově měla v nacionalistické mobilizaci národa velmi důležitou roli.

Do tohoto zájmu se prosadil Marko Perković Thompson se svou písní *Bojna Čavoglave*, která byla silně nacionalistická, výbojná a antisrbská. Dokonce, jak bylo zmíněno, se s tímto přístupem dostal až mimo oficiální diskurz, který preferoval prezentování války jako čistě obranné. Ten byl akcentován především kvůli názorům mezinárodního společenství a snahám o uznání Chorvatska. Thompson se tak spíše přiblížil extremistickým případům tehdejší hudební tvorby. Kromě „oficiální“ tvorby totiž existovala „alternativní“ scéna šířící se na pirátských kazetách propagující otevřeně násilí, ustašovství a ustašovské písně.²⁵³ Nicméně podařilo se mu v té době usadit v mainstreamu populární chorvatské hudby a prosadit se také v oficiálních médiích. V první polovině 90. let lze považovat vyhrocený nacionalismus za integrální součást většiny chorvatské společnosti. Do veřejného povědomí se také dostává chorvatský stát z doby druhé světové války – NDH. Nikoliv jako zločinný genocidní režim, ale v duchu Tuđmanova pojetí jako

²⁵¹ Ramet, „Politics in Croatia since 1990“, 32.

²⁵² Baker, *Sounds of the Borderland*, 16.

²⁵³ Pettan, „Music, politics, and war in Croatia in the 1990s: An Introduction“, 19 – 20.

nezávislý chorvatský stát ztělesňující snahy národa o samostatnost. Heroizace NDH v této době do značné míry způsobuje problém velkých diskuzí a polemik v Chorvatsku ohledně období druhé světové války. Komunistické mlčení a tabuizování odkazu tohoto státu v Chorvatsku a naopak v 90. letech potlačování zločinné podstaty NDH způsobilo, že celospolečenská diskuze o odkazu tohoto státu v podstatě neproběhla. Po roce 2000 se situace částečně změnila, ale do značné míry byla tato diskuze přehlušena jinou aktuálnější společenskou konfrontací týkající se odkazu vlastenecké války počátku 90. let. Pozadí sporu o odkaz válečného NDH tak lze vnímat dodnes v chorvatské společnosti a také umělci a hudebníci jako například Marko Perković Thompson s neuzavřeností této společenské diskuze pracují.

Nacionalistická mobilizace v druhé polovině 90. let přeci jen mírně opadla. Válka skončila obnovením územní celistvosti Chorvatska a společnost začala řešit také jiné problémy. Především ekonomická situace představovala problém. Zesílily zejména odbory, odborové protivládní protesty byly poměrně časté a zaměřovaly se právě na problematiku ekonomickou situací.²⁵⁴ Otázky životní úrovně se tak staly důležitějšími než nacionalismus, válka či srbská otázka. Po období vyhrocené nacionalistické mobilizace, kterou nelze udržovat neustále, tak začínají více vystupovat otázky spojené s běžným životem. Lidé se začínají více zajímat o problematiku spojenou s běžným reálným životem. Ve společnosti tak spíše začínají rezonovat otázky sociálního postavení, ekonomická témata a běžného fungování státu, od kterého je očekáváno, že zajistí určitou životní úroveň obyvatelstva. Témata Thompsonových písní v tomto období již tolik nesouzní se situací ve společnosti. Pokračuje v nacionalistické tvorbě a zároveň přidává tematiku veteránství a s tím spojený odkaz Vlastenecké války. Vnímá oslabující mobilizaci společnosti a snaží se tímto způsobem burcovat. Stává se jakýmsi samozvaným mluvčím části chorvatské společnosti, která považuje odkaz války za nezávislost za nedotknutelný a jakékoliv pokusy o její revizi vnímá jako snahu o zpochybnění nezávislosti země.

Po smrti Tuđmana a změně směřování Chorvatska po nastoupení nové vlády se chorvatská společnost do určité míry rozdělila. Na jedné straně stál odkaz Tuđmana a na straně druhé nová demokratizace země a snaha o vstup do Evropské unie. Část společnosti střežící úsilí Tuđmana se při snahách o vydávání chorvatských vojenských představitelů Mezinárodnímu soudnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii zformovalo do tzv.

²⁵⁴ Fisher, „Contentious politics in Croatia: the war veterans’ movement“, 78–79.

veteránského hnutí. Bývalí váleční veteráni a jejich podporovatelé zformovali zajímavý politický fenomén, který úzkostlivě brání odkaz války za nezávislost v chorvatské společnosti a politice. Většina populace odmítla radikalitu veteránského hnutí a přes odpor této části společnosti se ponořila do diskuze ohledně viny chorvatských jednotek za krutosti války za nezávislost.²⁵⁵ Přestože tato část společnosti není příliš početná, tak její dobrá organizovanost způsobila, že jejich požadavky a názory byly poměrně hlasitě slyšet a v politické rovině vyžadovaly pozornost.

Přes měnící se politické představitele a jejich programy tato část společnosti zůstává v opozici ke směřování Chorvatska do EU. Jedná se tedy o jakousi protestní část, která akcentuje znechucení politikou jako takovou a silný euroskepticismus. Thompson a jeho tvorba tohoto období je jejím typickým představitelem a v podstatě i jakýmsi mluvčím. Zároveň lze, ale říci, že jeho hudba neoslovuje jen tuto část společnosti, ale jeho úspěch je postaven také na hudebním umění, které si své posluchače najde i přes uvedené kontroverze. Jeho tvorbu lze v tomto období vnímat jako protestní proti novému směřování Chorvatska. V diskuzi chorvatské společnosti o odkazu války za nezávislost z 90. let Thompson stojí jednoznačně na straně odkazu prezidenta Franjo Tuđmana. Válku spatřuje jako jedinou cestu k nezávislosti Chorvatska a ustavení národně-homogenního státu považuje za nesporný úspěch Tuđmana a jeho vlády.

Thompson, jeho tvorba a jeho názory jsou důkazem, že nacionalismus v části chorvatské společnosti stále rezonuje. Je to do značné míry důsledkem neuzavřené diskuze o odkazu 90. let spojených s rozpadem federace a chorvatské války za nezávislost. Stále se objevuje tematika odkazu NDH, válečná tematika spojená s válkou za nezávislost, odvolávání se na středověkou státnost či spojení Chorvatů v Bosně a Hercegovině do jednoho státu. Proto lze tvrdit, že i více než 30 let po událostech spojených s rozpadem Jugoslávie v části chorvatské společnosti přetrvává nacionalismus – vymezování vůči Srbům, hrdost na nezávislost Chorvatska v podobě dosažené národní homogenizace země či snahy o sjednocení všech Chorvatů v jednom národním státě.

Mohlo by se zdát, že časový odstup a nově ustavená etnická homogenita by měly přinést útlum nacionalismu ve společnosti. V případě společnosti tak hluboce postihnuté nacionalistickým konfliktem a vyhrocenou nacionalistickou rétorikou z počátku 90. let tak vyžaduje patrně utlumení nacionalismu delší časový horizont. Podíváme-li se na podobný

²⁵⁵ Ibid., 87.

případ nacionalismu v hudbě v podobě tvorby Daniela Landy v České republice, tak zjistíme, že jeho působení bylo časově omezenější než Thompsonovo. Landovo působení je spojeno se vzestupem českého nacionalismu po pádu komunismu. V 90. letech mu tyto postoje přinesly značnou popularitu. Ta ale postupně začala opadat, jak jeho témata přestala ve společnosti rezonovat. Dnes je již pouze na okraji zájmu. To je rozdíl oproti Thompsonovi a jeho tvorbě, která má stále v chorvatské společnosti své místo. Důvodem je celkově vyšší úroveň nacionalismu ve společnosti v důsledku vyhroceného nacionalismu a etnického konfliktu v 90. letech 20. století. Ten je pak do značné míry spojen se samotnou existencí státu. Pro mnohé je pak samozřejmou a nezbytnou součástí existence nezávislého Chorvatska. Jako by dodnes nebylo možné ospravedlnit existenci moderního Chorvatska bez projevů nacionalismu.

Souhrnně lze z případu zpěváka Marka Perkoviće Thompsona v Chorvatsku vysledovat jasné propojení politiky a hudby. S postupujícím vývojem Thompsonovy tvorby je zřejmé, že množství jeho odkazů na aktuální politické dění roste. Nelze samozřejmě konstatovat, že by takovýto přístup byl v populární hudbě běžný, ale na Thompsonově případě je zřejmé, že aktéři hudby mohou politiku ovlivňovat. Z nastíněného diskurzu Thompsonovy tvorby je zřejmé, že akcentuje především nacionalistická témata – témata typická pro chorvatský nacionalismus. Jedná se o odkazy na slavnou chorvatskou středověkou minulost, ale i aktuálnější oslava války za nezávislost a antisrbské motivy. Nejkontroverznější jsou pak reference na válečný ustašovský stát NDH. Ten je spojen s fašismem a krutostmi vůči židovskému a srbskému obyvatelstvu. Oslava ustašovského hnutí a vyvolávání této nenávisti by tak již dnešním moderním chorvatským státě a společnosti nemělo mít své místo a spojuje jej s radikálními proudy v této společnosti.

Z dřívějších výzkumů chorvatské hudební scény počátku 90. let 20. století vyplývá, že se lze setkat s proudem extrémní neofašistické tvorby odkazující zejména na chorvatský válečný stát a jeho režim a proudem patriotické státem podporované hudební tvorby. Do této druhé skupiny lze zařadit také Marka Perkoviće Thompsona, i když na počátku své kariéry jeho radikalita a agresivnost stála na pomezí těchto proudů. To, že se Thompson pevně usazuje v podstatě v běžném středním proudu chorvatské hudby je z hlediska vlivu nacionalismu v chorvatské společnosti poměrně symptomatické. Právě díky tomuto postavení na hudební scéně dokáže Thompson nastolovat svá témata v celospolečenském diskurzu. Analýza dokazuje, že nacionalistická témata nastoluje po celou svou kariéru, i

když se intenzita a důraz na jednotlivé narativy mění. V post-tuđmanovském Chorvatsku je z analýzy Thompsonovy tvorby zřejmá klíčovost Tuđmana pro současný chorvatský nacionalismus. Potvrzuje se tak vazba tvorby Thompsona a Tuđmanova politického přístupu 90. let, kterou akcentovala již Catherine Baker.²⁵⁶ Tuđman se stal skutečným „otcem“ moderního chorvatského národa, ale jeho ideologie i klíčovým faktorem dnešního nacionalismu v Chorvatsku. To odráží také nacionalistická hudební tvorba včetně analyzovaného případu Marka Perkoviće Thompsona.

Tím, jak moderní hudba ovlivňuje své posluchače, a tudíž společnost, lze zároveň konstatovat, že témata písní mohou mít poměrně důležitý vliv na společnost. Marko Perković Thompson se v tomto ohledu zcela jednoznačně snaží nacionalistická témata nastolovat a využívat. Hudba je mu prostředkem, jak prezentovat své představy, pohledy a politické názory. Je tedy zajímavou případovou studií populární hudby a jejího spojení a využití nacionalismem. Z tohoto ohledu lze tedy obecně konstatovat, že hudba, i ve své dnešní moderní podobě, může být jednoznačně jedním ze zajímavých nástrojů ideologického ovlivňování společnosti.

²⁵⁶ Baker, „Myth, War Memory, and Popular Music in Croatia“, 32.

Závěr

Cílem práce bylo analyzovat tvorbu chorvatského zpěváka Marka Perkoviće Thompsona po roce 1990 do vstupu země do Evropské unie v roce 2013. Na základě této analýzy práce dospěla k závěru, že Thompsonem nastolovaná témata lze charakterizovat jako nacionalistická. Oslava války za nezávislost, veteránství, ustašovského státu NDH, velkochorvatských myšlenek, adorace středověkého chorvatského státu či euroskepticismus jsou průřezem jeho politicko-nacionalistické hudební tvorby. Potvrzuje se tak původní stanovená hypotéza, která předpokládala, že motivy Thompsonových písní vycházejí především z chorvatského nacionalismu a dále jej rozvíjejí. Zároveň je však zřejmé, že jednotlivá nastolovaná témata jeho tvorby reflektují politický kontext a liší se právě dle vývoje Chorvatska po roce 1990.

V první fázi během válečného konfliktu v Chorvatsku je klíčovým tématem společnosti i Thompsonovy tvorby agresivní nacionalismus. V jeho písních jsou akcentovány silné antisrbské tendence a projevy. Promítá se v tom i jeho přímá válečná zkušenost v řadách dobrovolníků. Mobilizuje a motivuje chorvatský národ v duchu vládního diskurzu o spravedlivé, obranné válce. Zcela tak podporuje snahy prezidenta Tuđmana a jeho vlády nejen o ustavení samostatného a nezávislého Chorvatska, ale také snahy o národní homogenizaci.

V druhé polovině 90. let pak zaznamenáváme v Thompsonově tvorbě umírnění. Nacionalismus zůstává, ale nejde již o tak vyhrocený, agresivní nacionalismus jako v první fázi. Často odkazuje na slavnou chorvatskou minulost, v textech podporuje velkochorvatské myšlenky či mnohdy různými náznaky adoruje válečný chorvatský stát – NDH. V tom udržuje Tuđmanův narativ, který vrátil NDH do povědomí obyvatel. Tzn. že tento stát nebyl jen fašistickým režimem, ale také vyjádřením chorvatské touhy po nezávislém státě.

Již v tomto období se objevuje u Thompsona také motiv veteránství. Oslavuje ve svých tématech válečné přátelství a zároveň problematizuje současné postavení a nevděk vůči veteránům války za nezávislost. Staví se do role jakéhosi mluvčí této skupiny. Toto téma se přenáší i do další fáze jeho tvorby. Do období po roce 2000, kdy se s novou vládou mění směřování celého Chorvatska směrem ke standardní evropské demokracii a návratu z izolace v mezinárodním měřítku a směřování do Evropské unie. To je spojeno s otázkou vyrovnání se s odkazem války za nezávislost. V této době se proti vládě vytváří opozice

v podobě tzv. veteránského hnutí, které toto nové směřování odmítá. Thompson stojí zcela na straně uchování odkazu války za nezávislost v duchu Tuđmanova diskurzu.

V tomto období Thompson zcela jednoznačně vyjadřuje své politické postoje. V diskusi probíhající v celé chorvatské společnosti se jednoznačně staví na podporu odkazu války za nezávislost a prezidenta Tuđmana. To, že jsou tato témata v jeho tvorbě „živá“ dodnes svědčí o neuzavřenosti této debaty v chorvatské společnosti. Lze konstatovat, že celá Thompsonova tvorba je úzce spojena s politikou. Příklad zpěváka Marka Perkoviće Thompsona v Chorvatsku je ukázkou propojení hudby a politiky. Jeho texty, postoje i vyjádření jsou případovou studií vztahu hudby a nacionalismu. Jím ustavovaný diskurz ukazuje, že hudba je pro ideologii nacionalismus užitečným prostředkem, kterým dokáže oslovit široké publikum.

Summary

This work focused on the issue of music and nationalism in the case of Marko Perković Thompson in Croatia in the years 1990-2013. During the war in Croatia aggressive nationalism is a key theme of both society and Thompson's work. In the second half of the 1990s we notice a moderation in Thompson's work. Nationalism remains, but it is no longer such a heated, aggressive nationalism as in the first phase. Already in this period, the motif of war veterans also appears in Thompson's work. In the period after 2000, he joins the so-called veteran movement, which rejects the new direction of Croatia. Thompson is entirely on the side of preserving the legacy of the War of Independence in the spirit of former president Tuđman's discourse.

The analysis revealed that themes of his work are nationalist. The main themes of his songs are the celebration of the War of Independence, veterans, the Ustaše's The Independent State of Croatia, Greater Croatia ideas, adores the medieval Croatian state or euroscepticism. The themes of Thompson's songs are primarily based on Croatian nationalism. The individual themes raised in his work reflects the political context and differ precisely according to the development of Croatia after 1990. All of Thompson's work is closely connected with politics. His lyrics, attitudes and expressions are a case study of the connection between music and nationalism. The discourse established by him shows that music is a useful tool for the ideology of nationalism to reach a wide audience.

Použitá literatura

Primární zdroje

Kovačević, Mate. „M. P. Thompson: Ne će me zaustaviti!“. In *Thompson u očima hrvatskih intelektualaca: bilo je i to jednom u Hrvatskoj*, Josip E. Pečarić, ed. a Mate Kovačević, ed. Zagreb: Fortuna, 2009, 18–31.

Najbolji hrvatski tamburaši. „Sveto tlo Hrvatsko“. Najbolji hrvatski tamburaši, službene web stranice. Copyright 2022.

http://www.najboljihrvatskitamburasi.com/tekstovi/sveto_tlo_hrvatsko.htm (staženo 22. března 2024).

Perković Thompson, Marko, „Bilo jednom u Hrvatskoj“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/37-bilo-jednom-u-hrvatskoj> (staženo 25. března 2024).

Perković Thompson, Marko, „E moj narode“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/38-e-moj-narode> (staženo 24. března 2024).

Perković Thompson, Marko, „Geni kameni“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/40-geni-kameni> (staženo 16. března 2024).

Perković Thompson, Marko. „Moli mala“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/48-moli-mala> (staženo 20. února 2024).

Perković Thompson, Marko. „Neobjavljeni intervju M.P. Thompsona za novine Frankfurter Allgemeine Zeitung – hrvatski jezik“. Thompson – Službene stranice. 21. srpna 2020. <https://thompson.hr/blog/neobjavljeni-intervju-m-p-thompsona-za-novine-frankfurter-allgemeine-zeitung-hrvatski-jezik> (staženo 20. února 2024).

Perković Thompson, Marko. „Ora et labora“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/36-ora-et-labora> (staženo 26. března 2024).

Perković Thompson, Marko. „Vjetar s dinare“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/39-vjetar-s-dinare> (staženo 16. března 2024).

Perković Thompson, Marko. „Vrijeme škorpiona“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/41-vrijeme-skoripiona> (staženo 25. února 2024).

Sekundární literatura

Anderson, Benedict. *Představy společnosti: úvahy o původu a šíření nacionalismu*. Praha: Karolinum, 2008.

Baker, Catherine. *Sounds of the Borderland: Popular Music, War and Nationalism in Croatia since 1991*. New York: Ashgate Publishing, 2010.

Bellamy, Alex J. *The formation of Croatian national identity: a centuries-old dream*. Manchester: Manchester University Press, 2003.

Beneš, Vít a Drulák, Petr, ed. *Metodologie výzkumu politiky*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019.

Billig, Michael. *Banal nationalism*. London: SAGE Publications, 1995.

Bohlman, Philip V. *The music of European nationalism: cultural identity and modern history*. Santa Barbara, California: ABC-Clio, 2004.

Daniel, Ondřej. *Bigbít nebo turbofolk: představy migrantů z bývalé Jugoslávie*. Praha: AntropoWeb, 2013.

DeNora, Tia. *Music in everyday life*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

- Foucault, Michel. *Archeologie vědění*. Praha: Herrmann & synové, 2016.
- Frith, Simon. *Performing rites: on the value of popular music*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1996.
- Gellner, Ernest. *Národy a nacionalismus*. Praha: Josef Hříbal, 1993.
- Hájek, Martin. *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014.
- Hobsbawm, Eric J. *Národy a nacionalismus od roku 1780: program, mýtus, realita*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000.
- Hroch, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009.
- Hroch, Miroslav, ed. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003.
- MacDonald, David B. *Balkan holocausts?: Serbian and Croatian victim-centred propaganda and the war in Yugoslavia*. Manchester: Manchester University Press, 2002.
- Mosković, Boris. *Mezi Titem a Tudmanem: Chorvatsko v letech 1989-1990*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2017.
- Rychlík, Jan a Perencević, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Vydání třetí. Praha: NLN, 2020.
- Sedláková, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014.
- Schäuble, Michaela. *Narrating victimhood: gender, religion and the making of place in post-war Croatia*. New York: Berghahn Books, 2014.
- Street, John. *Music and Politics*. Cambridge: Polity Press, 2012.

Street, John. *Politics and popular culture*. Cambridge: Polity Press, 1997.

Šesták, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. 2. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009.

Tanner, Marcus. *Croatia: a history from the Middle Ages to the present day*. Fourth edition. New Haven: Yale University Press, 2019.

Van Dijk, Teun Adrianus, ed. *Discourse studies: a multidisciplinary introduction. Volume 1; Discourse as structure and process*. London: Sage, 1997.

Woodward, Susan L. *Balkan tragedy: chaos and dissolution after the Cold War*. Washington: Brookings Institution Press, 1995.

Články

Baker, Catherine. „Myth, War Memory, and Popular Music in Croatia: The Case of Marko Perković Thompson“, *Slovo*, Vol. 17, No. 1, Spring 2005: 19–32.

Baker, Catherine. „Popular Music and Political Change in Post-Tuđman Croatia: 'It's All the Same, Only He's Not Here'?“, *Europe-Asia Studies*, December 2010, Vol. 62, No. 10: 1741–1759.

Baker, Catherine. „War Memory and Musical Tradition: Commemorating Croatia's Homeland War through Popular Music and Rap in Eastern Slavonia“. *Journal of Contemporary European Studies*, 17:1, 35-45.

Bakić-Hayden, Milica. „Nesting Orientalisms: The Case of Former Yugoslavia.“ *Slavic Review*, Vol. 54, No. 4 (Winter, 1995): 917–931.

Blanuša, Nebojša. „Political Unconscious of Croatia and the EU: Tracing the Yugoslav Syndrome through Fredric Jameson's Lenses.“ *Journal of Balkan and Near Eastern*

Studies, Vol. 16, No. 2, 2014: 196–222.

Ceribašić, Naila. „Gender Roles During the War: Representations in Croatian and Serbian Popular Music 1991-1992.” *Collegium Antropologicum* 19/1, 1995: 91-101.

Denich, Bette. „Dismembering Yugoslavia: Nationalist Ideologies and the Symbolic Revival of Genocide.” *American Ethnologist*, Vol. 21, No. 2 (May, 1994): 367–390.

Hayden, Robert M. *From Yugoslavia to the western Balkans: studies of a European disunion, 1991-2011*. Leiden: Brill, 2013. Balkan studies library; vol. 7.

Hayden, Robert M. „Imagined Communities and Real Victims: Self-Determination and Ethnic Cleansing in Yugoslavia.” *American Ethnologist*, Nov., 1996, Vol. 23, No. 4: 783–801.

Jović, Dejan. „Croatia and the European Union: a long delayed journey.” *Journal of Southern Europe and the Balkans*, Volume 8, Number 1, April 2006: 85–103.

Nekvapil, Jiří. "Úvodem k monotematickému číslu „Analýza promluv a textů, analýza diskurzu“". *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 42, č. 2 (2006): 263–267.

Pletenac, Tomislav. „Accidental Celebrity? Constructing Fame in Postwar Croatia”. *Traditiones* 45 (1), 2016: 31–46.

Senjković, Reana and Dukić, Davor. „Virtual homeland? Reading the music on offer on a particular web page.” *International journal of cultural studies*, Vol. 8(1): 44–62.

Shekhovtsov, Anton. „Music and the Other: an introduction”. *Patterns of Prejudice*, 2013, Vol. 47, Nos. 4–5: 329–335.

Šesták, Miroslav. „Jazykový aspekt utváření chorvatské národní identity v 19. století”, *Slovanský přehled*, 89, č. 4 (2003): 503–509.

Tanner, Marcus. „Illyrianism and the Croatian Quest for Statehood“, *Daedalus*, Summer, 1997, Vol. 126, No. 3, A New Europe for the Old? (Summer, 1997): 47–62.

Uzelak Gordana. „Franjo Tudjman’s Nationalist Ideology“, *East European Quarterly* 31(4), January 1998: 449–472.

Vlachová, Klára a Řeháková, Blanka. „Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě“. *Sociologický časopis* 40, č. 4 (2004): 489–508.

Žanić, Ivo. „The Curse of King Zvonimir and Political Discourse in Embattled Croatia“. *East European Politics and Societies* 01 (1995): 90–122.

Části knih

Biondich, Mark. „We Were Defending the State: Nationalism, Myth, and Memory in Twentieth Century Croatia“. In *Ideologies and National Identities: The Case of Twentieth Century Southeastern Europe*, Lampe, John R. a Mazower, Mark (eds.). Budapest: Central European University Press, 2004, 54–81.

Baker, Catherine. „Music, Media and Culture One Generation after Yugoslavia: Do we Still Need ‘Nostalgia’?“ In *The legacy of Yugoslavia: politics, economics and society in the modern Balkans*. Anastasakis, Othon, ed. et al. London: I.B. Tauris, 2020, 59–78.

Duvnjak, Neven. „Marko Perković Thompson. National hero or Croatia’s troublemaker?“ In *Heroes and celebrities in Central and Eastern Europe*, Povedák, István (ed.). Szeged: Department of Ethnology and Cultural Anthropology, 2014, 186–198.

Fisher, Sharon. „Contentious politics in Croatia: the war veterans’ movement“. In *Uncivil society?: contentious politics in post-communist Europe*, Mudde, Cas, ed. a Kopecký, Petr, ed. London: Routledge, 2003, 74–92.

Hoare, Marko Atiila. „The War of Yugoslav Succession“. In *Central and Southeast European Politics since 1989*, Sabrina P. Ramet (ed.). Cambridge: Cambridge University

Press, 2010, 111–135.

Pavlaković, Vjeran. „Better the Grave than a Slave: Croatia and the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia“. In *Central and Southeast European Politics since 1989*, Sabrina P. Ramet (ed.). Cambridge: Cambridge University Press, 2010, 258–285.

Pettan, Svanibor. „Music, politics, and war in Croatia in the 1990s: An Introduction“. In *Music, politics, and war: views from Croatia*, Pettan, Svanibor, ed. Zagreb: Institute of Ethnology and Folklore research, 1998, 9–27.

Ramet, Sabrina P. and Søberg, Marius. „Challenges facing Croatia since Independence (An Introduction)“. In *Croatia since independence: war, politics, society, foreign relations*. Ramet, Sabrina P., ed., Clewing, Konrad, ed. and Lukić, Reneo, ed. München: R. Oldenbourg, 2008, 11–30.

Ramet, Sabrina P. „Politics in Croatia since 1990“. In *Croatia since independence: war, politics, society, foreign relations*. Ramet, Sabrina P., ed., Clewing, Konrad, ed. and Lukić, Reneo, ed. München: R. Oldenbourg, 2008, 31–57.

Ramet, Sabrina P. „Politics in Croatia since 1990“. In *Central and Southeast European Politics since 1989*, Sabrina P. Ramet (ed.). Cambridge: Cambridge University Press, 2010, 258–285.

Ramet, Sabrina P. „Rock: The Music of Revolution (and Political Conformity)“. In *Rocking the state: Rock music and politics in Eastern Europe and Russia*, Ramet Sabrina P. (ed.). Boulder: Westview Press, 1–16.

Reisigl, Martin a Wodak, Ruth. „Diskurzivně-historický přístup (DHA)“. In *Methods of Critical Discourse Analysis*, Ruth Wodak a Michael Meyer (eds.). 2. Přepřacované vydání. Přeložil Michal L. Hořejší. London: SAGE Publications, 2009, 87–121.

Rychlík, Jan. „Chorvatsko“. In *Státy západního Balkánu v uplynulém čtvrtstoletí a perspektivy jejich vývoje*, Pelikán, Jan et al. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy,

2016, 231–280.

Stojanovska Rupčić, Marko. „Songs That Sound “Right”“. In *Gender and Far Right Politics in Europe*, Köttig, Michaela et al., Springer International Publishing AG, 2016, 289–303.

Teze Diplomové práce

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS	
Závěrečné teze student odevzdává ke konci Diplomního semináře III jako součást magisterské práce a tyto teze jsou spolu s odevzdáním magisterské práce do SIS předpokladem udělení zápočtu za tento seminář.	
Jméno:	Filip Čabrádek
E-mail:	53625566@fsv.cuni.cz
Specializace (uved'te zkratkou)*:	BAS
Semestr a školní rok zahájení práce:	LS 2022/2023
Semestr a školní rok ukončení práce:	LS 2023/2024
Vedoucí diplomového semináře:	doc. PhDr. Tomáš Nigrin, Ph.D.
Vedoucí práce:	PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D.
Název práce:	Hudba a nacionalismus na příkladu Marka Perkoviće Thompsona v Chorvatsku
Charakteristika tématu práce (max 10 řádek):	V práci jsem se zaměřil na osobnost chorvatského zpěváka Marka Perkoviće Thompsona. Ten získal popularitu v Chorvatsku svými nacionalistickými písněmi během války za nezávislost na počátku 90. let 20. století. Svou popularitu si udržoval i po válce akcentováním nacionalistických témat spojených právě s boji za nezávislost. V jeho písních a vyjádřeních se lze setkat s četnými odkazy na ustašovský Nezávislý stát Chorvatsko či ideu tzv. Velkého Chorvatska. Thompson vystupoval aktivně na obranu generálů, které Chorvatsko vydalo Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii v Haagu. Jeho tvorba a názory tak rezonují v chorvatské společnosti. Oslovuje především konzervativně a nacionalisticky orientovanou část společnosti. Zároveň jsou jeho tvorba a názory velmi kontroverzně přijímány v zahraničí při vystoupeních pro diasporu. Mnohdy jsou mimo Chorvatsko jeho vystoupení odmítána s odkazem na jeho "fašistické" pozadí.
Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):	Došlo k zpřesnění otázek, na které bude práce odpovídat. Předpokládané základní otázky jsou následující: jaká témata jsou klíčová pro jeho tvorbu? Jak se jeho tvorba měnila v kontextu vývoje Chorvatska? Z obecného pohledu vztahu hudby a nacionalismu pak otázka: jak lze využít hudbu jako nástroj nacionalismu? Došlo k upřesnění časového vymezení práce na období od roku 1990 do vstupu země do Evropské unie v červenci 2013.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):	1. Teoreticko-metodologická část 2. Chorvatský nacionalismus 3. Vývoj Chorvatska po roce 1990 4. Marko Perković Thompson 5. Tvorba Marka Perkoviće Thompsona 6. Diskurz Thompsonových písní
Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek):	Práce se zaměřila na problematiku hudby a nacionalismu na příkladu zpěváka Marka Perkoviće Thompsona v Chorvatsku v letech 1990-2013. Během války v Chorvatsku byl agresivní nacionalismus klíčovým tématem společnosti i Thompsonovy tvorby. V druhé pol. 90. let v Thompsonově tvorbě nacionalismus zůstává, ale už se nejedná o tak vyhrocený, agresivní nacionalismus. Již v tomto období se v Thompsonově tvorbě objevuje také motiv válečných veteránů. V období po roce 2000 se připojuje k tzv. veteránskému hnutí, které odmítá nové demokratické směřování Chorvatska. Analýza odhalila, že témata jeho tvorby jsou nacionalistická. Thompsonova tvorba je úzce spjata s politikou. Jeho texty, postoje a výrazy jsou případovou studií spojení hudby a nacionalismu. Jím nastolený diskurz ukazuje, že hudba je užitečným nástrojem nacionalismu, aby oslovil široké publikum.
Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):	Baker, Catherine. „Myth, War Memory, and Popular Music in Croatia: The Case of Marko Perković Thompson“, Slovo, Vol. 17, No. 1, Spring 2005: 19–32.

Baker, Catherine. Sounds of the Borderland: Popular Music, War and Nationalism in Croatia since 1991. New York: Ashgate Publishing, 2010.

Biondich, Mark. „We Were Defending the State: Nationalism, Myth, and Memory in Twentieth Century Croatia“. In Ideologies and National Identities: The Case of Twentieth Century Southeastern Europe, Lampe, John R. a Mazower, Mark (eds.). Budapest: Central European University Press, 2004, 54–81.

Bellamy, Alex J. The formation of Croatian national identity: a centuries-old dream. Manchester: Manchester University Press, 2003.

Duvnjak, Neven. „Marko Perković Thompson. National hero or Croatia’s troublemaker?“. In Heroes and celebrities in Central and Eastern Europe, Povedák, István (ed.). Szeged: Department of Ethnology and Cultural Anthropology, 2014, 186 – 198.

Ramet, Sabrina P. „Politics in Croatia since 1990“. In Croatia since independence: war, politics, society, foreign relations. Ramet, Sabrina P., ed., Clewing, Konrad, ed. and Lukić, Reneo, ed. München: R. Oldenbourg, 2008, 31 – 57.

Ramet, Sabrina P. „Politics in Croatia since 1990“. In Central and Southeast European Politics since 1989, Sabrina P. Ramet (ed.). Cambridge: Cambridge University Press, 2010, 258–285.

Rychlík, Jan. „Chorvatsko“. In Státy západního Balkánu v uplynulém čtvrtstoletí a perspektivy jejich vývoje, Pelikán, Jan et al. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016, 231 – 280.

Tanner, Marcus. Croatia: a history from the Middle Ages to the present day. Fourth edition. New Haven: Yale University Press, 2019.

Perković Thompson, Marko, Thompson - Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/>.

Etika výzkumu:**

**Jazyk práce:
český jazyk**

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí diplomového semináře		
Vedoucí specializace		
Garant programu		

* BAS – Balkánská a středoevropská studia; ES – Evropská studia; NRS – Německá a rakouská studia; RES – Ruská a eurasijská studia; SAS – Severoamerická studia; ZES – Západoevropská studia.

** Pokud je to relevantní, tj. vyžaduje to charakter výzkumu (nebo jeho zadavatel), data, s nimiž pracujete, nebo osobní bezpečnost vaše či dalších účastníků výzkumu, vysvětlete, jak zajistíte dodržení, resp. splnění těchto etických aspektů výzkumu: 1) informovaný souhlas s účastí na výzkumu, 2) dobrovolná účast na výzkumu, 3) důvěrnost a anonymita zdrojů, 4) bezpečný výzkum (nikomu nevznikne újma).

Seznam příloh

Příloha č. 1: Bojna Čavoglave

Příloha č. 2: Jer, Hrvati smo

Příloha č. 3: Moli Mala

Příloha č. 4: Anica, Kninska kraljica

Příloha č. 5: Prijatelji

Příloha č. 6: Lijepa li si

Příloha č. 7: Geni kameni

Příloha č. 8: Sveto tlo Hrvatsko

Příloha č. 9: Reci, brate moj

Příloha č. 10: E, moj narode

Příloha č. 11: Ne pitaj mene

Příloha č. 12: Početak

Příloha č. 13: Kletva kralja Zvonimira

Příloha č. 14: Ratnici svjetla

Příloha č. 15: Neka niko ne dira u moj mali dio svemira

Příloha č. 16: Duh Ratnika

Příloha č. 17: Dobrodošli

Příloha č. 18: Uvijek vjerni tebi

Příloha č. 19: Bosna

Příloha č. 20: Nema predaje

Přílohy

Příloha č. 1: Bojna Čavoglave

Za Dom – spremni!

U Zagori na izvoru rijeke Čikole,
Stala braća da obrane naše domove.

Stoji Hrvat do Hrvata, mi smo braća svi,
Nećete u Čavoglave dok smo živi mi!

Tuče thompson, kalašnjikov, a i zbrojevka,
Baci bombu, goni bandu preko izvora!

Korak naprijed, puška gotov s', uz pjesmu svi,
Za dom, braćo, za slobodu, borimo se mi.

Čujte srpski dobrovoljci, bando, četnici,
Stići će vas naša ruka i u Srbiji!

Stići će vas Božja pravda, to već svatko zna,
Sudit će vam bojovnici iz Čavoglava!

Slušajte sad poruku od Svetog Ilije:
Nećete u Čavoglave, niste ni prije!

Oj Hrvati, braćo mila iz Čavoglava,
Hrvatska vam zaboravit neće nikada!

Pro domovinu – pripraven!

V Záhoří u pramene řeky Čikoly,
stojí bratři na obranu našich domovů.

Stojí Chorvat při Chorvatu, všichni jsme bratři,
do Čavoglavý nevstoupíš, dokud budeme
naživu!

Thompson, Kalašnikov a Zbrojovka bojují,
shod'te bombu, pronásledujte bandu přes řeku!

Krok vpřed, zbraň je připravena, všichni
zpívají,
za domov, bratři, za svobodu, bojujeme.

Slyšte srbští dobrovolníci, bandy, Četnici,
naše ruka vás zasáhne i v Srbsku!

Boží spravedlnost se k vám dostane,
to už každý ví,

soudit vás budou bojovnici z Čavoglavý!

Nyní si poslechněte poselství svatého Eliáše:
nevstoupíš do Čavoglavý, stejně jako dříve!

Ó Chorvaté, drazí bratři z Čavoglavý,
Chorvatsko na vás nikdy nezapomene!

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Moli mala“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017.
<https://thompson.hr/albumi/48-moli-mala> (staženo 20. února 2024).

Příloha č. 2: Jer, Hrvati smo

Ej, vladari od velike slave,
Preponosna naroda Hrvatske,
Što proliše za dom krvi rijeke,
San hrvatski ostvarismo, Bože.

Oj domovino,
Mi odani smo
Tebi i Bogu,
Jer Hrvati smo.

Zato gledaj, ti hrvatski kneže,
Digni glavu, hrvatski viteže,
Sinovi se mača dohvatiše,
Srca im se Bogu pomoliše.

Oj domovino,
Mi odani smo
Tebi i Bogu,
Jer Hrvati smo.

Iz pepela slavna zemlja niče,
Krv Hrvata k nebu sada više,
U vlastitu uzdasmo se snagu,
Domoljubljem dobismo slobodu.

Oj domovino,
Mi odani smo
Tebi i Bogu
Jer Hrvati smo.

Hej, vládci velké slávy,
hrdí lidé Chorvatska,
kterým teče za domovem řeka krve,
splnili jsme chorvatský sen, Bože.

Ó vlasti,
Jsme loajální
tobě a Bohu,
protože jsme Chorvati.

Tak se podívej, ty chorvatský princí,
zvedni hlavu, chorvatský rytíři,
synové se chopili meče,
jejich srdce se modlilo k Bohu.

Ó vlasti,
jsme loajální
tobě a Bohu,
protože jsme Chorvati.

Z popela vyvěrá slavná zem,
krev Chorvata nyní křičí k nebi,
spoléháme na vlastní síly,
vlastenectví nám dává svobodu.

Ó vlasti,
jsme loajální
tobě i Bohu
protože jsme Chorvati.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Moli mala“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017.
<https://thompson.hr/albumi/48-moli-mala> (staženo 20. února 2024).

Příloha č. 3: Moli mala

Hrvatska nam razrušena pati,
Naša gruda, svi Hrvata mati,
Domove nam gaze, ruše, pale,
Smrt nam siju crvene granate.
Uplašeno tvoje srce malo,
Uplakano tvoje lice malo,
Dok ja bandi brojim zadnje dane,
Znam ja, dušo, da ti moliš za me.
Moli mala, moli dušo za me,
Bog i majka vole nas Hrvate,
Žele nas na ovom lipom svitu,
U slobodnoj Hrvatskoj da živu.
Sve ćemo ih silom otjerati,
Domovini miran san donijeti,
Bježat će i proklinjati majku
Što su došli u našu Hrvatsku.
Ne mogu nam ništa napraviti,
Snagom ćemo vječno postojati,
U Hrvatskoj stvoriti slobodu
Cijelom našem Hrvatskome rodu.

Chorvatsko je zničené a trpí pro nás,
naše hrouda, matka všech Chorvatů,
naše domovy jsou pošlapány, demolovány,
spáleny,
smrt na nás útočí rudými granáty.
Vyděšené tvé srdce,
tvůj obličej trochu pláče,
zatímco počítám poslední dny,
vím, zlato, že se za mě modlíš.
Modli se zlato, modli se za mě zlato,
Bůh a matka milují nás Chorvaty,
chtějí nás na tomto krásném světě,
žít ve svobodném Chorvatsku.
Vytlačíme je všechny pryč,
přinést pokojný sen do vlasti,
uteče a prokleje svou matku.
Proč přišli do našeho Chorvatska?
Nemohou nám nic udělat,
se silou budeme existovat navždy,
vytvořit svobodu v Chorvatsku
celému našemu chorvatskému rodu.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Moli mala“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017.
<https://thompson.hr/albumi/48-moli-mala> (staženo 20. února 2024).

Příloha č. 4: Anica, Kninska kraljica

Zbog Anice i bokala vina,
zapalit ću Krajinu do Knina
Zapalit ću dva, tri srpska štaba,
da ja nisam dolazio džaba.

Ej, Anice kninska kraljice,
Ej, Anice kninska kraljice,
Ej, Anice kninska kraljice.

Zbog Anice i bokala vina,
zapalit ću Krajinu do Knina.
Ej, Hrvati sjetimo se Knina,
hrvatskoga kralja Zvonimira.

Ej, Anice kninska kraljice,
Ej, Anice kninska kraljice,
Ej, Anice kninska kraljice.

Kvůli Anici a džbánu vína,
Krajinu upálím Kninovi
Zapálím dvě nebo tři srbská velitelství,
protože jsem nepřišel pro nic za nic.

Hej, Anice, královno Kninu,
Hej, Anice, královno Kninu,
Hej, Anice, královno Kninu.

Kvůli Anici a džbánu vína,
Krajinu upálím Kninovi
Hej, Chorvati, vzpomeňme na Knin,
chorvatského krále Zvonimira.

Hej, Anice, královno Kninu,
Hej, Anice, královno Kninu,
Hej, Anice, královno Knin.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Vrijeme škorpiona“. Thompson – Službene stranice.
Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/41-vrijeme-skoripiona> (staženo 25. února 2024).

Příloha č. 5: Prijatelji

Prijatelji, često mislim na vas
Nije ovo vrijeme dobro za nas
Nisu cure što su bile
Sve su se u gradu skrile
Prijatelji, kako ste mi danas

Sjetite se na ponosne dane
Kada jedan uz drugoga stane
Sve smo mogli, sve smo smjeli
I bili smo što smo htjeli
Prijatelji, često mislim na vas

Kažite mi, jeste li se umorili
Jesu li nas prevarili
Jel nas vrijeme pregazilo
Kažite mi, pjevate li pjesme stare
Kao nekad uzdignute glave
Dal ste isti kao nekada
Prijatelji, često mislim na vas

Rado bih vas sve vidio zdrave
Samo da nas opet skupa stave
Pa da ko na prvoj crti
Zapjevamo protiv smrti
Prijatelji, kako ste mi danas

Přátelé, často na vás myslím
Toto pro nás není vhodná doba
Už to nejsou dívky jako dříve
Všichni ve městě se schovali
Přátelé, jak se dnes máte?

Vzpomeňte na hrdé dny,
když jsme vedle sebe stáli,
vše jsme mohli, vše jsme směli.
A byli jsme, čím jsme chtěli
Přátelé, často na vás myslím

Řekněte mi, zda jste unaveni
zda nás podvedli
zda náš čas vypršel.
Řekněte mi, zpíváte staré písně
Jako kdysi hlavy vztyčené
Jste stejní jako předtím
Přátelé, často na vás myslím

Chtěl bych vás všechny vidět zdravé
Jen aby nás dal zase dohromady
Kdo je v první řadě
Zpíváme proti smrti
Přátelé, jak se dnes máte?

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Vjetar s dinare“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/39-vjetar-s-dinare> (staženo 16. března 2024).

Příloha č. 6: Lijepa li si

Kad se sjetim suza krene
Zamirišu uspomene
Svake stope rodnog kraja
I narodnih običajja
Prepoznah ljepotu tvoju
Što probudi ljubav moju
Kad sam s tobom srce moje
Kuca jače, veliko je
Oj Zagoro, lijepa li si
Slavonijo, zlatna ti si
Herceg Bosno, srce ponosno
Dalmacijo, more moje
Jedna duša a nas dvoje
Pozdrav Liko, velebita diko
Lijepa li si
Kad Neretva moru krene
Ti se tada sjeti mene
Mojoj pjesmi budi tema
Za sve one kojih nema
Ajde Istro i Zagorje
Podignimo sve tri boje
Zagrlimo se pred svima
Neka vide da nas ima

Když si vzpomenu, pláču
vzpomínky voní
všechny stopy rodného kraje
a národních obyčejů.
Poznal jsem tvou krásu
co probouzí mou lásku.
Když jsem s tebou mé srdce
tluče o to silněji, je velké.
Ach, Záhoří, krásné jsi
Slavonie, zlatá jsi
Herceg-Bosno, srdce pyšné
Dalmácie, moře moje
jedna duše a my dva
pozdrav Lice, velkolepá pýcho
krásná jsi.
Když Neretva ústí v moře
Pak si mě pamatuješ
Buď tématem mé písně
Pro všechny, kteří tu nejsou
Pojďme na Istrii a Záhoří
Zvedneme všechny tři barvy
Pojďme se přede všemi obejmout
Ať vidí, že jsme tu.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Vjetar s dinare“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/39-vjetar-s-dinare> (staženo 16. března 2024).

Příloha č. 7: Geni kameni

Čvrsta ruka i poštenje, Sveta voda i krštenje, Budi čovik to je dika, Budi roda svoga slika.	Pevná ruka a poctivost, svatá voda a křest, buď muž, je to zábava, buď rodu obrazem.
Nedaj na se, nedaj svoje, Nemoj tuđe, prokletó je, Jer ko život tako prođe, Ponosan pred Boga dođe,	Nevzdávej se, nedej se, nebuď cizí, je to prokleté, protože když život tak plyne, přijde pyšný před Boha,
Gdje god da te život nosi Uvik moraš znati ko si, hej	Kamkoli tě život zavede Vždycky musíš vědět, kdo jsi, hej
Geni, geni kameni, Vatra gori u meni. Geni, geni kameni, Takvi smo mi rođeni, Uzmi ili ostavi.	Geny, geny kameny, oheň ve mně hoří. geny, geny kameny, tak jsme se narodili, ber nebo odejdi.
Loša bila 45–ta, Rasula nas preko svijeta, A sad nova loza raste, Vratile se doma laste.	45. byl špatný, rozptýlil nás po celém světě, a teď roste nová réva, vlaštovky se vrátily domů.
Plave krvi, bijelog lica, Rađaju se nova dica, Na kamenu ka na svili, Di oduvik mi smo bili.	Modrokrevní, bělolící, rodí se nová mláďata, na kameni jako na hedvábí, vždy jsme byli.
Gdje god da te život nosi, Uvik moraš znati ko si, hej.	Kamkoli tě život zavede, Vždycky musíš vědět, kdo jsi, hej.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Geni kameni“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/40-geni-kameni> (staženo 16. března 2024).

Příloha č. 8: Sveto tlo Hrvatsko

Stoljeća su prošla mnoga,
slobodno sad zboriš ti,
u Hrvatskoj zemlji živiš,
i sa tim se ponosiš.

E moj Franjo, svak' se klanjo,
svemu što si činio,
e Franina, k'o planina,
domovina i sveto tlo,
sveto tlo Hrvatsko.

Danas kažu protiv tebe,
riječi pune zavisti,
za života šutjeli su,
glasa nisu podigli.

E moj Franjo, svak' se klanjo,
svemu što si činio,
e Franina, k'o planina,
domovina i sveto tlo,
sveto tlo Hrvatsko.

E moj Frane, pamtim dane,
kad smo skupa bili mi,
prijatelj do prijatelja,
Hrvatsku smo branili.

Sveto tlo Hrvatsko, Hrvatsko,
sveto tlo Hrvatsko.

Podiglo se plavo more,
zaplakale sve su gore,
otkad tebe više nema,
ostala je uspomena.

E moj Frane, pamtim dane,
kad smo skupa bili mi,
prijatelj do prijatelja,
Hrvatsku smo branili.

Uplynulo mnoho staletí,
ted' můžeš mluvit,
žiješ v Chorvatsku,
a jsi na to hrdý.

Ach můj Franjo, všichni se klaní,
všemu co jsi udělal
a Franina jako hora,
vlast a svatá půda,
posvátná půda Chorvatsko.

Dnes káží proti tobě,
slova plná závisti,
během tvého života mlčeli,
nezvýšili hlas.

Ach můj Franjo, všichni se klaní,
všemu co jsi udělal
a Franina jako hora,
vlast a svatá půda,
posvátná půda Chorvatsko.

Ach můj Franjo, vzpomínám na dny,
když jsme byli spolu,
přítel k příteli,
ubránili jsme Chorvatsko.

Svatá půda Chorvatsko, Chorvatsko,
posvátná půda Chorvatsko.

Modré moře se zvedlo,
o to víc plakali,
protože jsi pryč,
zůstala vzpomínka.

Ach můj Franjo, vzpomínám na dny,
když jsme byli spolu,
přítel k příteli,
ubránili jsme Chorvatsko.

E Franina k'o planina,
 živio si ti za to,
e Franina k'o planina,
domovina i sveto tlo,
 sveto tlo Hrvatsko.

A Franina je jako hora,
 žil jsi pro to
a Franina je jako hora,
 vlast a svatá půda,
posvátná půda Chorvatsko.

Zdroj: Najbolji hrvatski tamburaši. „Sveto tlo Hrvatsko“. Najbolji hrvatski tamburaši, službene web stranice. Copyright 2022.

http://www.najboljihrvatskitamburasi.com/tekstovi/sveto_tlo_hrvatsko.htm (staženo 22. března 2024).

Příloha č. 9: Reci, brate moj

Ne pitaj me ništa	Na nic se mě neptej
Bilo je pa prošlo	bylo to a pak to skončilo
Dabogda se ne ponovilo	snad se to už neopakovalo
Ja sam imo sreće	mám štěstí
Pa sam kući došo	protože jsem přišel domů
A puno ih se nije vratilo	a mnoho z nich se nevrátilo.
Reci brate moj	Řekni bratře
Jesmo li prokleti	jsme prokletí
Pa se tako brzo	tak rychle
Sve zaboravi	vše zapomenuto
Al neka neda Bog	chraň bůh
Pa nas budu trebali	no, budou nás potřebovat
Opet će se gusta	zase to zhoustne
Magla spustiti	mlha sestoupí.
Ne osjećam dane	Necítím dny
Tek poneko večer	jen pár večerů
Kad se sjetim naših pjesama	když si vzpomenu na naše písničky
Tad i vino krene	pak začne víno
Ko Čikola teče	jako Čikola teče
Velebitska vila doziva	Velebitská vila volá.
Ne pitaj me ništa	Na nic se mě neptej
Tek svijeću upali	stačí zapálit svíčku
Za sve one što su	pro všechny, kteří jsou
Za dom pali	doma se svítí

Zdroj: Marko Perković Thompson, „E moj narode“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/38-e-moj-narode> (staženo 24. března 2024).

Příloha č. 10: E, moj narode

Od vremena još od Krista	Od dob Krista
Nova lica, scena ista	Nové tváře, stejná scéna
Vražje sile se trude	Síly ďábla působí
Da nas ne bude.	abychom nebyli.
Antikristi i masoni	Antikristé a zednáři
Komunisti ovi, oni	tito a tamti komunisté
Šire sotonske fraze	Více satanských frází
Da nas poraze.	Aby nás porazil.
E, moj narode, e, moj narode	Ach, můj národa, ach, můj národe.
A mi gluhi, nijemi, slijepi	A my hluší, němí, slepí
Svatko u svom mraku strepi	Všichni se trápí ve své temnotě
Narod biran od Boga	Lid vyvolený Bohem
Guši nesloga.	Potlačuje nesoulad.
Iz povijesti naše slavne	Z historie našich slavných
A i ove ne baš davne	A tito nepřilíš staří
Sve smo što nam je vrijedno	Všechny naše hodnoty
Stekli zajedno	Získané společně
E, moj narode, e, moj narode.	Ach, můj národa, ach, můj národe.
Uzmimo u ruke sudbinu i sreću	Vezměme osud a štěstí do svých rukou
Ni ja više tako nemogu ni neću	Už to nedokážu a ani nechci
Uzmimo u ruke sudbinu i sreću	Vezměme osud a štěstí do svých rukou
E, moj narode, e, moj narode.	Ach, můj národa, ach, můj národe.
Generacije junaka	Generace hrdinů
I pobjednička vojska jaka	A silná vítězná armáda
Još se brine i gine	Stále se stará a umírá
Zbog Domovine.	Kvůli vlasti.
S nebeskih tih visina	Z těch nebeských výšin
Daj nam Bože opet sina	Bože, dej nám dalšího syna
Da nas vodi iz bijede	Aby nás vyvedl z bídy
Sve do pobjede...e, moj narode	Celou cestu k vítězství... ach, můj národe.
Uzmimo u ruke sudbinu i sreću	Vezměme osud a štěstí do svých rukou
Ni ja više tako nemogu i neću	Už to nedokážu a ani nebudu

Uzmimo u ruke sudbinu i sreću

E, moj narode e, moj narode

Vezměme osud a štěstí do svých rukou

Ach, můj národa, ach, můj národe.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „E moj narode“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/38-e-moj-narode> (staženo 24. března 2024).

Příloha č. 11: Ne pitaj mene

Izgubija sam vrime, previše sam htio
Pobjeće i mjesec, suviše san snio
Sad mi zora često pogledava oči
A što joj kradem vrime u njenoj samoći

Čujem kako nekad jecaju planine
Pođem njima kad se zaželim tišine
Ne pitajte ništa sa kamena dušu
Jer vjetrovi sada neki drugi pušu
Šta će ti život kad puteve mijenjaš
Bolje da umreš nego da se predaš

Ne pitaj mene
Meni sada srce vene
Dođe mi da se predam
Kad oko sebe gledam

Ne pitaj mene
Meni sada srce vene
Vene mi usred grudi
Vene zbog dragih ljudi
Ne pitaj mene

Izgubili smo vrime, previše smo tili
Al se barem nismo kao zmije krili
Mi smo narod jedan, podjednako vrijedan
Bez ljubavi gladan, bez radosti žedan

Ztrácím čas, chtěl jsem moc
Měsíc také uteče, příliš mnoho jsem snil
Teď se mi svítání často dívá do očí
A kradu její čas v její samotě
Občas slyším, jak hory vzlykají
Jdu s nimi, když chci ticho
Od kamenné duše nic nežádejte
Protože vítr teď fouká jinak
Co udělá tvůj život, když změníš cestu
Lepší zemřít, než se vzdát

Mě se neptej
moje srdce teď umírá
mám chuť to vzdát
když se rozhlédnu kolem.

Mě se neptej
moje srdce teď umírá
žíly uprostřed mé hrudi
žíly kvůli drahým lidem
mě se neptej.

Ztratili jsme čas, byli jsme příliš potichu
Ale aspoň jsme se neschovávali jako hadi
Jsme jeden lid, stejně hodnotní
Hladový bez lásky, žízeň bez radosti

Zdroj: Marko Perković Thompson, „E moj narode“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/38-e-moj-narode> (staženo 24. března 2024).

Příloha č. 12: Početak

In pricipio erat verbum
Et verbum erat apud Deum
Et Deus erat verbum

Na počátku stvorio je svjetlo
I čovjeka da Mu bude slika
Evo ti pa vladaj zemljom pravedno

Prvo vrijeme čovjek bješe dobar
Bješe slika i prilika Boga
Sve dok nije htio puno više

Na svog brata digao je ruku
Otimao zemlju, latio se mača
Prevario svoga Oca i zagazi u grijeh

Kiše padaju, polja rađaju, djeca sanjaju
Nije nas ostavio Bog

I od tada čovjek vara Boga
Na sve strane ratovi i droga
Kao da je Zemlja izgubljeni svijet

Svađaju se narodi i rase
I proroci lažni zaluđuju mase
Djeca, vjera, tijelo, prodaje se sve

Nekad čovjek bješe samo lovac
A sad bližnjeg ubija za novac
Napada i krade i svijetom sije strah

Tvoje riječi izvrmuli, Bože
Ko da s Vragom žive ispod kože
Ne znaju za milost, ni za kajanje

A ja neću živjet u tom grijehu
Neću takav put za našu djecu
Ej da može moja pjesma popraviti svijet

Obranimo ljubav, ona svima treba
Praštanje i nada darovi su s neba

Na počátku bylo slovo
a to slovo bylo u Boha
a Bůh byl to slovo.

Na počátku stvořil světlo
a člověka, aby byl Jeho obrazem
tady to máš, vládni zemi spravedlivě.

Zpočátku byl ten člověk dobrý
byl obrazem a podobou Boha
dokud nechtěl mnohem víc.

Pozvedl ruku k bratrovi
okrádá zemi, ovládá meč
podvedl svého Otce a vstoupil do hříchu.

Kapky padají, pole rodí, děti sní
Bůh nás neopustil.

A od té doby člověk Boha klame
všude války a drogy
jako by Země byla ztracený svět.

Národy a rasy se hádají
a falešní proroci klamou masy
děti, náboženství, tělo, všechno je na prodej.

Kdysi byl člověk pouze lovcem
a teď kvůli penězům zabije svého souseda
útočí a krade a rozsévá strach do světa.

Překroutili tvá slova, Bože
kdo žije s ďáblem pod kůží
neznají slitování, ani lítost.

A v tom hříchu žít nebudu
takovou cestu pro naše děti nechci
Hej, jestli moje píseň může napravit svět.

Braňme lásku, každý ji potřebuje
odpuštění a naděje jsou dary z nebes

Pogledaj u oči Stvoritelju svom

Nije nas, nije nas
Nije nas ostavio Bog

Podívejte se do očí svého Stvořitele.

Ne nás, ne nás
Bůh nás neopustil.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Bilo jednom u Hrvatskoj“. Thompson – Službene stranice.
Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/37-bilo-jednom-u-hrvatskoj> (staženo 25. března 2024).

Příloha č. 13: Kletva kralja Zvonimira

Prodali su naše snove Judini sinovi
Suho zlato bacili u blato
Buđenje je bilo tako lijepo, možda prekasno
I nevinom krvlju plaćeno
Ej, umorna zemljo izmučena
Ima li još tko umrijeti za te
Prodali su naše snove Judini sinovi
Suho zlato bacili u blato
Pred vratima tuđim opet za pravdu molimo
Težak sada križ mi nosimo
Ej, umorna zemljo izmučena
Ima li još tko umrijeti za te
Kralju Dmitre Zvonimire
Kroz planine odjekuju krici
U tamnici tvoji su vojnici
Izdajice, ne imali mira
Ubili ste kralja Zvonimira
Izdali ste naše velikane
I sinove što su majke dale
Jučer gledam sliku naroda
Baca cvijeće po herojima
A već sutra pobjednike sude
Prodaše ih za Judine škuđe

Synové Jidáše prodali naše sny
zlato házeli do bahna
probuzení bylo tak příjemné, možná příliš
pozdě
a zaplaceno nevinnou krví.
Hej, unavená, zmučená země
Je tu ještě někdo, kdo za tebe zemře?
Synové Jidáše prodali naše sny
zlato házeli do bahna
před cizími dveřmi opět žádáme spravedlnost
nyní neseme těžký kříž.
Hej, unavená, zmučená země
Je tu ještě někdo, kdo za tebe zemře?
Králi Dmitrij Zvonimire
horami se ozývá pláč
v podzemí jsou vaši vojáci.
Zrádci, nedali si pokoj
zabili jste krále Zvonimira
zradili jste naše velké muže
a syny, které matky daly.
Včera jsem se díval na obrázky lidí
házejí květiny na své hrdiny
a hned zítra soudí vítěze
prodali jej za Jidášovy peníze.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Bilo jednom u Hrvatskoj“. Thompson – Službene stranice.
Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/37-bilo-jednom-u-hrvatskoj> (staženo 25. března 2024).

Příloha č. 14: Ratnici svjetla

Kada vidiš kamen na kojemu piše
Da je ratnik pao i nema ga više
Nemoj samo proći ko da ne postoji
Tu su hrabro pali prijatelji moji
Slušaj kako grmi, kako more pjeni
Pitaju te jesu li zaboravljeni
Za njih se pomoli, nek mi braća znaju
Heroji se nikad ne zaboravljaju
Branili su zemlju i rame uz rame
Ko ratnici svjetla stali protiv tame
Zato zora sviće, zato dan se budi
Hvala im na svemu, slobodni smo ljudi

Když vidiš kámen s nápisem
že válečník padl a už není
nedělej jen, že neexistujete
tam moji přátelé padli statečně.
Poslouchejte, jak hřmí, jak se moře pění
ptají se vás, jestli jsou zapomenuti
modlete se za ně, dejte vědět mým bratrům
na hrdiny se nikdy nezapomíná.
Bránili zemi bok po boku
jako bojovníci světla stáli proti temnotě
proto se rozednívá, proto se den probouzí
díky nim za všechno, jsme svobodní lidé.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Bilo jednom u Hrvatskoj“. Thompson – Službene stranice.
Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/37-bilo-jednom-u-hrvatskoj> (staženo 25. března 2024).

Příloha č. 15: Neka niko ne dira u moj mali dio svemira

Istok, Zapad, svako brani svoje
A ja ne smjem ono što je moje oduvijek

Jedini moj svijet

I samo zato za njih sam fašista
A nikad nisam htio tuđe ništa
Samo nju, zemlju slobodnu

Mirno živim ponosan na svome
Makar nije uvijek sve po mome

Napadaju ta sluganska pera
Ko da oni branili su sela
Miševi iz rupa izišli

Eh, što im se povampire lica
Kad se vije naša šahovnica
Sveta zastava

Mirno živim ponosan na svome
Makar nije uvijek sve po mome

Nek se čuje, nek se zna
Nek vijori zastava
Neka nitko ne dira
U moj mali dio svemira

U eteru laži obmanjuju ljude
Tako lako pravednima sude
Jesam kriv zato što sam živ

Domoljublje prozvali fašizam
Tako brani njihov komunizam
Prozorna demagogija

Mirno živim ponosan na svome
Makar nije uvijek sve po mome

Východ, Západ, každý si hájí své
a nemůžu mít to, co vždycky bylo moje
můj jediný svět.

A proto jsem pro ně fašista
a nikdy jsem nechtěl nic jiného
jen jí, svobodnou zemi.

Žiji v míru, hrdý na to, co mám
i když ne vždy mi všechno vyjde.

Ty úslužná pera útočí
jako by bránili vesnice
myši vylezly z děr.

Eh, proč jsou jejich tváře upíří
když naše šachovnice vlaje
svatá vlajka.

Žiji v míru, hrdý na to, co mám
i když ne vždy mi všechno vyjde.

Ať je to slyšet, ať se to ví
nechte vlajku vlát
ať se nikdo nedotýká
mé malé části vesmíru.

V éteru lži klamou lidi
tak snadno soudí spravedlivé
jsem vinen, protože jsem naživu.

Vlastenectví nazvali fašismem
tak hájí jejich komunismus
transparentní demagogie.

Žiji v míru, hrdý na to, co mám
i když ne vždy mi všechno vyjde

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Bilo jednom u Hrvatskoj“. Thompson – Službene stranice.
Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/37-bilo-jednom-u-hrvatskoj> (staženo 25. března 2024).

Příloha č. 16: Duh Ratnika

Odakle si, iz koje fronte stižeš
Hej, ratniče, umornog koraka
Odavno se ovdje boj ne bije
Zašto kao duh ovuda lutaš

Ja sam duša hrvatskih ratnika
Domovinu tražim i stijeg što se vije
I mojom je krvlju ona natopljena
A duša nema mira, traži je

Pa ovo je zemlja tvoja, zar ne vidiš ti
Domovina koju smo svi snili
Za njenu slobodu krv si svoju dao
I tisućljetni san je stvarnost postao

Ne poznajem je takvu i tužna mi se čini
U snovima je mojim ponosna i lijepa
A gdje su joj junaci i sinovi vrli
A gdje vrednote za koje smo mrili

Hej, ratniče, te Hrvatske nema
Čim propupa snašle je nevolje
Podigle se na nju sile tame
Udarile na krunu i prijestolje

Uvijek je bilo i uvijek će biti
Onih što će dušu Vragu prodati
A vi zato bdijte, jer morate bditi
Domovini ponos vratiti

Sve bih dao da je vidim
Ponosnu i lijepu ko u snovima
Sve bih dao da je vidim

I opet bih spreman stao, svoj bih život dao

Ja sam duša hrvatskih ratnika
Domovinu tražim i stijeg što se vije
I mojom je krvlju ona natopljena
A duša nema mira, traži je

Odkud jsi, z jaké fronty přicházíš?
hej, válečníku, unavený krok
dlouho se zde nesvedla žádná bitva
proč se tu touláš jako duch?

Jsem duší chorvatských válečníků
hledám vlast a vlajku, která vlaje.
A je nasáklá mou krví
a duše nemá klid, hledá ho.

No, tohle je vaše země, nevidíte?
Vlast, o které jsme všichni snili
dal jsi svou krev za její svobodu
a tisíciletý sen se stal skutečností

Takhle ji neznám a zdá se mi smutná
v mých snech je pyšná a krásná
a kde jsou její hrdinové a synové ctnostní
a kde jsou hodnoty, po kterých jsme toužili.

Hej, válečníku, to Chorvatsko je pryč
jakmile praskne, začnou problémy
síly temnoty se nad ní zvedly
zasáhnout korunu a trůn.

Vždy to tak bylo a bude
ti, kteří zaprodají svou duši ďáblu
a proto se díváte, protože se dívat musíte
vrátit hrdost do vlasti.

Dal bych cokoliv za to, abych ji viděl
hrdá a krásná jako ve snu
dal bych cokoliv za to, abych ji viděl
a stál bych znovu připraven, dal bych svůj
život.

Jsem duší chorvatských válečníků
hledám vlast a vlajku, která vlaje.
A je nasáklá mou krví

a duše nemá klid, hledá ho.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Bilo jednom u Hrvatskoj“. Thompson – Službene stranice.
Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/37-bilo-jednom-u-hrvatskoj> (staženo 25. března 2024).

Příloha č. 17: Dobrodošli

Dobrodošli prijatelji moji,
hvala Bogu opet smo se sreli,
čisto srce nikog' se ne boji,
makar su nas uštkati htjeli.

Naše pjesme tuku sa svih strana,
o kom' pišu glava mu se traži,
po metodi jugokomunista,
tri put slaži, istina ne važi.

Nebom lete šišmiši i vrane,
al' je soko' za njih previsoko.
Nebom lete šišmiši i vrane,
al' dok je zla bit će i anđela.

Dobrodošli prijatelji moji,
neka zvone poznati refreni,
a podvale 'ko ih više broji,
pa šta i ako nismo u Areni.

Još govore da smo kontroverzni,
ali to su kučine i trice,
argumenti podli i bezvezni,
istinu im kažimo u lice.

Nebom lete šišmiši i vrane,
al' je soko' za njih previsoko.
Nebom lete šišmiši i vrane,
al' dok je zla bit će i anđela.

Nek' nebo s nama svira,
svoj put nek' svatko bira,
na sve što kažu lažno,
mi ćemo pjesmom snažno.

I uvijek kad smo skupa,
srce mi jače lupa,
opet nam snaga dođe,
sve što nas boli prođe.

Vítejte moji přátelé,
díky Bohu, že jsme se znovu setkali,
čisté srdce se nikoho nebojí,
i kdyby nás chtěli umlčet.

Naše písně bijí ze všech stran,
o kom píšou, hledá se jeho hlava,
podle metody jugokomunistů,
třikrát souhlasí, pravda se nepočítá.

Netopýři a vrány letí na nebe,
sokol je pro ně ale příliš vysoko.
Netopýři a vrány letí na nebe,
ale když je zlo, budou i anďelé.

Vítejte moji přátelé,
nechat zaznít známé refrény,
a žerty, kdo jich víc napočítá,
no a co když nejsme v aréně.

Stále říkají, že jsme kontroverzní,
ale to je nesmysl,
podlé a nesmyslné argumenty,
říkáme jim pravdu do očí.

Netopýři a vrány letí na nebe,
sokol je pro ně ale příliš vysoko.
Netopýři a vrány letí na nebe,
ale když je zlo, budou i anďelé.

Nebe si s námi hraje,
každý volí svou cestu,
na každou lež,
budeme silně zpívat.

A vždy, když jsme spolu,
moje srdce bude těžší,
znovu k nám přichází síla,
vše, co nás bolí, přejde.

Nek' se nočas pjeva, nek'se nočas svira,
neka nebom lete golubovi mira,
hej, hej, hej...stisni šaku zapjevaj,
hej, hej, hej...dobar je to osjećaj.

Nebom lete šišmiši i vrane,
al' je soko' za njih previsoko.

Nebom lete šišmiši i vrane,
al' dok je zla bit će i anđela.

Pojd' me dnes večer zpívat, dnes večer hrát,
nech holubice míru letí na obloze,
hej, hej, hej...zatnutou pěst zpívej,
hej, hej, hej...to je dobrý pocit.

Netopýři a vrány letí na nebe,
sokol je pro ně ale příliš vysoko.

Netopýři a vrány letí na nebe,
ale když je zlo, budou i anđelé.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Ora et labora“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/36-ora-et-labora> (staženo 26. března 2024).

Příloha č. 18: Uvijek vjerni tebi

Bori se za Narod i za boje doma svog,
pobjedu donesi, danas sa nama je Bog.
Nek' zazvone zvona, nek' na moru zapjeni se
val,
kada čuješ himnu, bori se za Vukovar.

Pa kaži ooo,
još jače ooo,
pa kaži Bože moj,
ovo je Narod Tvoj...

Uvijek vjerni tebi
naša zvijezdo jutarnja.

Uvijek vjerni tebi
naša željo vatrena.

Uvijek vjerni tebi
naša suzo ponosna.

Nek' se tresu brda, nek' zadrhti zemlja sva,
neka soko' leti gore iznad oblaka.
Nek' zazvone zvona, nek' na moru zapjeni se
val,
s olujom u srcu, to je naša sveta stvar.

Pa kaži ooo,
još jače ooo,
pa kaži Bože moj,
ovo je Narod Tvoj...

Uvijek vjerni tebi
naša zvijezdo jutarnja.

Uvijek vjerni tebi
naša željo vatrena.

Uvijek vjerni tebi
naša suzo ponosna.

Sjeti se slavniha dana,
Zrinskih, Frankopana

Bojuj za narod a za barvy svého domova,
přines vítězství, Bůh je dnes s námi.
Nechte zvony zvonit, ať vlny pěňí na moři,
až uslyšíte státní hymnu, bojujte za Vukovar.

Tak řekni óóó,
ještě silnější óóó,
tak řekni Bože můj
toto je národ tvůj...

Vždy ti věrný
naše jitřní hvězdo.

Vždy ti věrný
naše ohnivě přání.

Vždy ti věrný
naše slzo pyšná.

Ať se chvějí kopce, ať se třese celá zem,
ať sokol vzlétne nad mraky.
Nechte zvony zvonit, ať vlny pěňí na moři,
s bouří v srdci, to je naše posvátná věc.

Tak řekni óóó,
ještě silnější óóó,
tak řekni Bože můj
toto je národ tvůj...

Vždy ti věrný
naše jitřní hvězdo.

Vždy ti věrný
naše ohnivě přání.

Vždy ti věrný
naše slzo pyšná.

Vzpomeň si na slavné dny,
zrinských Frankopanů
a těch, kteří padli
a položili své životy,

i onih što su pali
i živote dali,
mladosti pokošene,
krvi prolivene,
kako trnje bode,
na putu do Slobode.

Ooo,
još jače ooo,
pa kaži Bože moj,
ovo je Narod Tvoj...

Uvijek vjerni tebi
naša zvijezdo jutarnja.

Uvijek vjerni tebi
naša željo vatrena.

Uvijek vjerni tebi
naša suzo ponosna.

posekana mládež,
prolitá krev,
jak trny bodají
na cestě ke svobodě.

Óóó
ještě silnější óóó,
tak řekni Bože můj
toto je národ tvůj...

Vždy ti věrný
naše jitřní hvězdo.

Vždy ti věrný
naše ohnivě přání.

Vždy ti věrný
naše slzo pyšná.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Ora et labora“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/36-ora-et-labora> (staženo 26. března 2024).

Příloha č. 19: Bosna

Pjesmo moja pjevat ću te tamo,
tamo gdje je naša loza počela,
staroj majci kolijevci Hrvata,
gdje se naša povijest krvlju pisala.
Istina o Bosni kroz kanjone teče
i mnoge njene tajne kriju stoljeća.
Od davnina na nju svak juriša,
k'o da nije dosta snjegova i kiša,
sa svih strana svijeta dolazile tvrde sile mraka,
k'o da narod tamo gine iz meraka.

Jučer svetinja,
danas raspeta,
Bosna ponosna, ranjena...
Tamo gdje sunce putuje,
vjetar nosi glas, Bosna zove nas.
Tamo gdje sunce putuje,
tu me čekaj ti stara ljubavi,
...kreni preko planina, starom stazom djedova,
Bosna će ti reći sve, odakle nam prezime.

Gledaj lijepu Lašvansku dolinu,
uvijek su je naša zvona budila,
zlatna polja, našu Posavinu,
grobovi su puni njenih sinova.
Sa svih strana svijeta dolazile tvrde sile mraka,
k'o da narod tamo gine iz meraka.

Jučer svetinja,
danas raspeta,
Bosna ponosna, ranjena...
Tamo gdje sunce putuje,
vjetar nosi glas, Bosna zove nas.
Tamo gdje sunce putuje,
tu me čekaj ti stara ljubavi,

Budu ti zpívat svou píseň o tom,
kde naše linie počala,
staré matce, kolébce Chorvatů,
kde se naše historie psala krví.
Pravda o Bosně protéká kaňony
a mnohá z jejich tajemství jsou po staletí skryta.

Od pradávna na ni všichni útočili,
jako by nebylo dost sněhu a deště,
ze všech koutů světa přicházely tvrdé síly
temnoty,
je to, jako by tamní lidé umírali hladu.

Včera svatyně,
dnes ukřižovaná
Bosna hrdá, raněná...
Kam cestuje slunce,
vítr nese hlas, Bosna nás volá.
Kam cestuje slunce,
čeká na mě tam stará láska,
...přejděte hory, starou cestou dědů,
Bosna vám všechno řekne, odkud pochází naše
příjmení.

Podívejte se na krásnou Lašvanskou dolinu,
naše zvony ji vždy probudily,
zlatá pole, naše Posavina,
hroby jsou plné jejích synů.
Tvrdé síly temnoty přišly z celého světa,
je to, jako by tamní lidé umírali hladu.

Včera svatyně,
dnes ukřižovaná
Bosna hrdá, raněná...
Kam cestuje slunce,
vítr nese hlas, Bosna nás volá.

...kreni preko planina, starom stazom djedova,
Bosna će ti reći sve, odakle nam prezime.

Dala Bosna Tomislava kralja,
prvog Kralja od loze Hrvata.
A Kraljica dobra bješe Katarina,
u narodu zbog nje nosi se crnina.
Sred Duvanjskog polja široka i ravna,
pisala se naša povijest slavna.

Kada Bosni pogledaš u lice,
u suzi joj vidiš Drinske mučenice.
Čuvali te Bosno usamljeni vuci,
slavio ih narod, zvali se hajduci.
A Srebrnu Bosnu sačuvaše vjerom,
franjevačka braća i dušom i tijelom.

Bosno moja čija li si sada...
boli li te danas više nego prije,
tko to misli da te ima da sa Tobom vlada,
njega povijest ništa naučila nije.

Jučer svetinja,
danas raspeta,
Bosna ponosna, ranjena...

Kam cestuje sunce,
čeká na mě tam stará láska,
...přejděte hory, starou cestou dědů,
Bosna vám všechno řekne, odkud pochází naše
příjmení.

Bosna dala krále Tomislava,
prvního krále z rodu Chorvatů.
A dobrá královna byla Katarina,
lidé kvůli tomu nosí černou.
Uprostřed Duvanjského pole, široké a ploché,
se psaly naše slavné dějiny.

Když se podíváš Bosně do tváře,
v jejích slzách vidiš mučedníky Driny.
Osamělí vlci z Bosny tě hlídali,
oslavoval je lid, říkalo se jim hajduci.

A zachránili Bosnu vírou,
bratři františkáni tělem i duší.

Moje Bosno, kdo jsi teď...
bolest je větší dnes víc než dřív
kdo si myslí, že tě má, aby tě ovládl,
historie ho nic nenaučila.

Včera svatyně,
dnes ukřižovaná
Bosna hrdá, raněná...

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Ora et labora“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/36-ora-et-labora> (staženo 26. března 2024).

Příloha č. 20: Nema predaje

Mili Bože čudnih li vremena,
da budućnost nema sjaja,
moj je narod savio ramena,
a bio je hrabriji od zmaja.

Mili Bože apsurdnih vremena,
kako li se nositi sa time,
sad Partija opet pravdu dijeli,
a Hrvatsku nisu htjeli.

Često jude pravednima sude,
svaku objest kaznila je povijest.

Nema predaje,
pjevajmo, sinovi pobjede,
mogu nas lomiti al' neće slomiti,
kad nam srca tuku zajedno.

Nema predaje,
pjevajmo, sinovi pobjede,
oni će mrziti, mi ćemo ljubiti,
svaku stopu svog, doma jedinog.

Mili Bože je li to moguće,
prkosili i bombi i metku,
izborili hrvatsko svanuće,
sad smo opet na početku.

Dobivamo političke pljuske,
iskrivljuju povijest u tišini,
vodaju nas k'o u magli guske,
a pobjednici na margini.

Često jude pravednima sude,
svaku objest kaznila je povijest.

Nema predaje,
pjevajmo, sinovi pobjede,
mogu nas lomiti al' neće slomiti,

Drahy Bože, jaké zvláštní časy,
že budoucnost není světlá,
můj národ sklonil ramena,
a byl statečnější než drak.

Drahy Bože absurdních časů,
jak se s tím vypořádat
ted' Strana zase rozdává spravedlnost,
a nechtěli Chorvatsko.

Často soudí spravedlivé,
každý prohřešek byl dějinami potrestán.

Nekapitulujme,
zpívejme, synové vítězství,
mohou nás lámat, ale ne zlomit,
když naše srdce bojují pospolu.

Nekapitulujme,
zpívejme, synové vítězství,
oni budou nenávidět, my budeme milovat,
každý hodnotí své, domov jediný.

Milý Bože, je to možné,
vzdoroval bombě i kulce,
vyhrál chorvatský úsvit,
ted' jsme zase na začátku.

Dostáváme politické sprchy,
v tichosti překrucují historii,
vedou nás jako husy v mlze,
a vítězové na okraji.

Často soudí spravedlivé,
každý prohřešek byl dějinami potrestán.

Nekapitulujme,
zpívejme, synové vítězství,
mohou nás lámat, ale ne zlomit,

kad nam srca tuku zajedno.

Nema predaje,
pjevajmo, sinovi pobjede,
oni će mrziti, mi ćemo ljubiti,
svaku stopu svog, doma jedinog.

Zapucat će gromovi,
ugasit će svijeće,
sve živote i ljepote,
al' ideju neće.
Dignut će se grobovi,
za pobjede nove,
gdje ste sada sokolovi,
obranimo snove.

když naše srdce bojují pospolu.

Nekapitulujme,
zpívejme, synové vítězství,
oni budou nenávidět, my budeme milovat,
každý hodnotí své, domov jediný.

Bude praskat hrom,
sfoukne svíčky,
všechen život a krásu,
ale nebude mít nápad.
Hroby povstanou,
pro nová vítězství,
kde jste nyní sokolové
hajme své sny.

Zdroj: Marko Perković Thompson, „Ora et labora“. Thompson – Službene stranice. Copyright 2017. <https://thompson.hr/albumi/36-ora-et-labora> (staženo 26. března 2024).